

SCHETSEN

DOOR

SAMUEL

FALKLAND

*Bij den Uitgever dezes verscheen mede:*

# KAMERTJESZONDE

HERINNERINGEN VAN ALFRED SPIER

DOOR HERM. HEIJERMANS JR.

Zevende uitgave. — Prijs ing. f 1.90; in prachtb. f 2.50.

## Het Algemeen Handelsblad.

**Kamertjeszonde, Herinneringen van Alfred Spier is, laat ons dit terstond zeggen, in het minst geen onzedelijk boek; integendeel, van wat men gewoonlijk onder onzedelijkheid verstaat, is dit boek geschikt den lezer een groote walging te geven. Maar wel is het, laat ons maar zeggen, een realistisch boek, in dien zin, dat het een stukje werkelijkheid te zien geeft, voor het meerendeel afschuwelijk leelijk, heftig terugstootend, beschreven niet alleen zonder er eenigszins doekjes om te winden, maar getoond, men zou willen zeggen, naakter dan naakt. Het is misschien het ruwste boek dat wij ooit in handen gehad hebben.**

Maar onzedelijk, neen.

Voor een deel is „Kamertjeszonde” bijzonder knap geschreven ook. Zeer mooi is de beschrijving van de verhouding tusschen twee menschen die elkaar werkelijk liefhebben, zij het dan ook dat die verhouding naar de thans bijna overal heerschende begrippen ongeoorloofd is; bijzonder goed ook ziet de schrijver het mooie in het spreken en bewegen van kleine kinderen.

## De Nederl. Spectator.

ZOLA geëvenaard, zoo niet overtroffen.

## Elseviers Maandschrift.

Dat talent is onbetwistbaar. Tusschen bladzijden waaruit de vunzige realiteit u tegenwalmt staan fragmenten van een hoog idealisme, geuit in de kalm-frissche bewoordingen van iemand, die zich, van zijn machtige zeggingskracht bewust, uit als een der grooten onder de woordkunstenaars. En de lezer van Spier's Herinneringen laat zich sleuren door het slijk van 't nachtelijk Amsterdam, hij zit aan met walging waar gemeene wijven haar vuile woorden doen schetteren, hij rilt van afschuw, maar verzet zich niet als de auteur hem met een armzwaai hoog beurt boven al dat gedoe en laat zien dat zelfs in de café-chantant-vrouw het ideale niet behoefte onder te gaan, dat de man die zich, volgens de burgerlijke begrippen, heeft verslingerd „aan zoo'n mensch” nog zijn enthousiasme voor **Kunst en Liefde** kan behouden en vermag op te heffen haar die hem liefde schenkt na een leven van ontucht.

*Bij den Uitgever dezes verscheen mede :*

# TRINETTE

EEN SCHETS DOOR HERM. HEIJERMANS JR.

**Derde, goedkoope uitgave.**

Prijs ingenaaid f 0.75; in prachtband f 1.—.

## **WOLFGANG in de Nederl. Spectator.**

Geen symbolisme maar een schilderijtje in het genre der oud-Hollandsche schilderkunst. Het volksleven van nabij gezien. Geen Jan Steen, maar een Herm. Heijermans. Een novelle, uit het staal der waarheid gesmeed en „Aan Frederik van Eeden gewijd”.

Wie zoo schrijft, kan zeggen: „ik ben er”. En dat resultaat weer alleen verkregen door eenvoud en natuur, die zoo moeilijk te vinden sleutelzet van het probleem der kunst.

## **De Indische Mercur.**

Een meesterlijke schets der gewaarwordingen van een dorpsmeisje uit de omstreken van Brussel, dat onbewust verlangend is naar de genoegens der groote stad. Zij komt daar spoedig in betrekking en gaat weldra onder in den maalstroom van het haar vreemde leven. Het is als een reeks tableaux-vivants, die voor ons oog voorbijtrekt, zoo meesterlijk zijn de beschrijvingen en ontledingen. **Enkele tafereelen blijven den lezer nog lang bij.** Zoo bijv. de tocht naar Brussel ter gelegenheid der nationale feesten, het tooneel in het café-chantant, het doodsbed van Victorine enz. Leesgezelschappen zullen wel doen, zich dit boek aan te schaffen.

## **Het Vaderland.**

De geschiedenis van een dorpskind, dat te Brussel komt en op den verkeerden weg raakt, knap verteld en met groote oprechtheid, zonder een streven naar mooi doen, zonder conventie . . . **Ten slotte nog dit: „Trinette” is geen lectuur voor jonge meisjes, maar daarom volstrekt niet een onzedelijk boek.**

## **Het Algemeen Handelsblad.**

De schrijver heeft een aardigen kijk op de dingen. Hij teekent met enkele lijnen, doch ze staan op haar plaats en stellen, hetgeen weergegeven wordt, den lezer helder voor den geest. De beschrijving van het Brusselsch avondfeest is levendig en treffend. Aardig gedacht is de groote verbazing van een bedelares, die in een rijkelui's woning ziet, hoe iemand weigert van een der schotels te nemen. „Verbeeld je: weigeren!”

# FALKLAND SCHETSEN

# SCHETSEN

DOOR

SAMUEL FALKLAND

(HERM. HEIJERMANS JR.)

---

ZESDE BUNDEL

---

**TWEEDE DRUK**

---

AMSTERDAM

H. J. W. BECHT

1906



## I N H O U D.

---

|                                          | Bladz. |
|------------------------------------------|--------|
| Dieven . . . . .                         | 1      |
| Zalig uiteinde . . . . .                 | 8      |
| Wreede reis . . . . .                    | 14     |
| De inbraak . . . . .                     | 22     |
| Santje pleegt een moord . . . . .        | 28     |
| Verzen, groc en de warme stoel . . . . . | 35     |
| Zij boemelt . . . . .                    | 42     |
| Geluiden . . . . .                       | 49     |
| Het kind . . . . .                       | 56     |
| Betooverde handen . . . . .              | 62     |
| Simon Kenau Hesselaar . . . . .          | 69     |
| Grap . . . . .                           | 76     |
| Het portretje . . . . .                  | 82     |
| Zij wil niet lezen . . . . .             | 89     |
| Doodsklokje . . . . .                    | 96     |
| De snoepster . . . . .                   | 103    |
| De uitkomst . . . . .                    | 110    |

|                                                                             | Bladz. |
|-----------------------------------------------------------------------------|--------|
| Engelsche Kiekjes . . . . .                                                 | 117    |
| Gemeenteraads-verkiezing . . . . .                                          | 124    |
| De Catastrophe . . . . .                                                    | 131    |
| Van het potje roomboter . . . . .                                           | 138    |
| Ik zeil . . . . .                                                           | 146    |
| Over de poëzie van den „Burgerlijken Stand” . . .                           | 155    |
| Van de sentimenteele kip en hare kuikens die geen<br>kuikens waren. . . . . | 162    |
| Mops . . . . .                                                              | 168    |
| De stoel . . . . .                                                          | 174    |
| Dagje uit . . . . .                                                         | 181    |
| Verbeeldingsleven . . . . .                                                 | 188    |
| Grafje . . . . .                                                            | 195    |
| Leed . . . . .                                                              | 201    |

---

---

## D I E V E N.

---

Bij den geluwen schijn der dicht op tafel hangende lamp zaten ze zwijgend met avond-fletse gezichten.

Zacht glansden de breinaalden in moeder's hardbleeke handen en een oogenblik klonk niets dan 't verlegen getikkel der elkander bevechtende naalden.

„Schei nou uit met lezen,” — zei eindlijk knorrig de vader. Het hinderde hem dat Netje zoo las in meegaand beweeg met de regels, méer nog dat ze terwijl de laatste kruimels van 't bord poogde te grijpen.

„Nou!”, klaagde Net zeurig zonder te luistren.

„Hoor je me niet? Dicht met je boek!” . . . .

„Alsof ik 't kan helpen,” zeurde Jet voort.

„Vraagt iemand je wat?” — snauwde driftig de vader.

Het boek klapte dicht en 't kind schokte onwillig terug in den stoel.

Opnieuw benauwde gezwijg. Moeder verzette den bril en weer haakten de maagre vingers in 't zwart, soepel-meedeinend sajete. Marian, die slaapdoezelig keek naar de lamp, geeuwde nu luid, pogend te smoren 't geluid in haar hand.

„As je slaap heb, ga dan na bed!” — knorde vader daadlijk bereid.

„Hè,” — geeuwde Marian voort, de oogen nattig van slaap: „wat let u overal op” ....

„Mèn geeuwt niet in gezelschap,” redeneerde hij, blij dat-ie gelijk had.

„Alsof je 't met ópzet doet,” verdedigde zich Marian, verveeld-vies en kribbig den neus optrekkend.

„Dàt mot 'r nog bijkomen,” viel hij uit: „jullie schijnt 'r van avond plezier in te hebben me tegen te spreken” ....

„Óch nee, pà, heelemaal niet — u ben zelf uit uw humeur” ....

„Zoo — dàn maar,” gromde hij, driftig den stoel verplaatsend.

Moeder, goedig, tòch met angstig gebaar — ruzie was zoo èllèndig as je in ellende zat — trachtte 'm zachtjens te sussen. Het breiwerk lei ze vrindelijk neer en óp het breiwerk den ijzeren, pootigen bril en kippig den geluwen lichtkegel doortástend — 'n last as je met je oogen had — zei ze, wiegend elk woord:

„.... Nou... òuwetje.... misschien lèit 'r nog wat” ....

„Nee,” ontkende hij korzlig.

„.... Laat mij nou nog is” ....

Bij den schoorsteen doorzocht ze de groote pul én de kleine én de vaasjes waarin ze wel 'ns endjes dee als ze stofte. Niks. Toen snuffelde ze, zenuwachtig in de naaidoos, tusschen klosjes en knoopen, verlegde het brievenrekje — niks. Ze wist 't ook wel. Ze had gister gezocht en vanmorgen en vanmiddag. Uit de lucht kwam 't niet vallen.

Vader opgestaan, liep gejaagd open neer, de handen grimmig in z'n broekzakken.

„Schei nou maar uit! — 'k Kan 'r wel bùiten — 'k dàcht 'r heelemaal niet an. En nou laat jij 't weer vóélen ...”

Bedrukt ging ze zitten, 't kamerbleek gelaat over de breikous gebogen, den bril scheef op den neus, pijnlijk-dwars náast de roode striem waar-ie altijd rustte. En de vingers gleden weer mée met 't gladdig naaldenbeweeg.

Marian geeuwde opnieuw — maar verschrikt bedenkend dat ze 'r pàs woorden over had gehad, zei ze komiek vertrekkend den mond, wegslikkend 't geluid:

„... 'k Begrijp me niet pa, hoe u 'r zóó verslaafd an kan zijn”...

„Nou — nou,” suste moeder, verlegen over den bril kijkend — „ga maar na je bed.” En 't gestommel van de twee opstaande kindren gaf 'n gelukkige afleiding.

Toen moeder ook boven was, steunde hij 't hoofd in de handen. De snauwende stroefheid zakte van het bebaard gelaat dat te verouwelijken scheen, nu-ie alléén was, niemand hem bekeek. Dat-ie zoo schrikkelijk an lager wal was geraakt — hinderde 'm niet meer. Alles werd gewoonte, al leek 't in 't begin 'n berg waar je nooit over heen zou komen. Maar nou driè dagen zonder sigaar — vroeger had-ie ze van tien en twaalf cent gerookt — driè dagen zonder de kàns op 'n ordinaire, 'n èrg-ordinaire, 'n gemeenen stinkstok. En geen pijp meer. Zóó'n kleine ellende voelde je als iets gróóts. Uit 'n haal tabak kreeg je — hoe kon je 't noemen? — kreeg je weer puf, trok je nieuwe plannen, nieuwe hoop.

En nou dat misselijk, leege, onvoldane, hoofdpijnachtig gevoel, die lamme terugslag van het vroeger te veel en te zwaar rooken. De heele ellende van 't oogenblik scheen naar zijn strot te groeien — 't onbetaald schoolgeld — de weigerachtige kruidenier — de last met den commesaal die 'n maand vooruit

had betaald en nou t lkens klaagde — uit de hoogte klaagde — alsof z'n vrouw 'n dienstmeid was — over 't eten dat slechter en slechter werd. Lieve God vanmiddag had-ie de pendule naar de Lommerd gebracht om te zorgen dat de commesaal lappies bij z'n diner kreeg — en m r gen had je den schoenmaker voor    n gulden drie en twintig — de schoenmaker die al vier, vijf, zesmaal voor niks geweest was, elk oogenblik 'n maling an de deur kon schoppen... E  n gulden drie en twintig... E  n gulden drie en twintig....

Suizelend rees-ie op, liep de gang in naar de achterkamer, stak de lamp an. Elken avond dee-ie 't voor den commesaal. Als die thuis kwam moest 't licht half-op zijn. Hoofdpijnachtig ging hij de tafel langs — terug — aarzelde. Naast de c  urant van meneer, stond 'n kistje sigaren, het dekseltje op, de sigaren puntig en smakelijk door mekaar alsof 'r haastig 'n hand in gegrabbeld had. Schuw keek hij rond — toen in krankzinnige begeerte om te r   ken, 'n begeerte z    heftig dat z'n tong zacht-prikkelde en z'n oogen droog schenen te worden, nam-ie haastig, bijna bevend van angst    n van de hoop. 't Was    l  ndig — maar nou ja — nou ja — merken dee niemand 't en as-ie weer g   ld had, zou-ie gewoon 'n sigaar an meneer presentereen en — quite zijn. En — en — wat beteekende 't — 'n sigaar die kon je — die mocht je — die...

Onplezierig, nerveus, wachtte hij voor-ie 'm in de huiskamer opstak.

Dat was de   rgste vernedering die 'm overkomen was in de laatste jaren — 't maakte 'm heelemaal beroerd. Je voelde....

Maar opeens beet-ie de punt van de sigaar, streek driftig een lucifer af en in den leunstoel

dampste-die zwaar, geweldige wolken blazend naar 't lampegglas, dat zoetjes en wazig den rook inzoog en weer verder dampste naar het wiegelend dopje.

Het was een gènòt. Wild trok hij, het hoofd achterover geleund, den rook verwarmend in de mondholte, 'm spuitend door de neusgaten dat 't rechtstandig straalde naar de geduldig-zuigende lamp. Zoo had-ie den heelen nacht kunnen zitten, den heelen, lieven, rustigen, eenzamen nacht tot de scheemring weer het geraas bracht, het schellen van den melkboer, het schellen van den krui-je-nier — het — het — al de misère, die je huisdeur beklopte. O, de nacht, de rustige, geleidelijke nacht — de nacht bij de gezellige lamp — in de gezellige, leege kamer — bij je sigaar....

Met 'n schok was-ie opgestaan.

De trapreden kraakten, kraakten zooals ze deden wanneer 'r ènkel voeten over liepen.

Plots waaierde z'n zakdoek den rook weg, den grijzen walm om de lamp — en even plots had-ie de heete, vurig-brandende sigaar in z'n zak gestoken.

Schuw, kamer-verlegen, vreemd-kijkend nu ze geen bril op had, de roode striem over den neus, kwam ze binnen, sprak aarzlend....

.... „Piet.... zou je niet liever na bèd”....

Maar dan ineens verrast, meende ze damp te zien hangen, rook ze den geur.

„.... Heb je tòch nog 'n endje gevonden, Piet?” — vroeg ze blijg-verwonderd.

„Nee,” zei hij bot-onnadenkend.

„En....”

„Wàt en?” barstte hij driftig los.

„Nou — ik dacht — 't ruikt hier....”

„Dan vergis je je,” zei hij nerveus.

„Nou — goed dan — goed dan,” suste ze: „Kom je dan?”

„Ja, — dadelijk — over 'n kwartier . . . .”

„Goed, Piet . . . .”

Haar voeten kraakten de trap op, zachtjens. En boven scharnierde de deur.

Stampvoetend liep hij heen en weer, van den schoorsteen naar de kast en weerom, blazend tegen de handpalm die pijn dee, rood zag. Vinnig als je je op die manier brandde. Zoo echt venijnig. De malle inval om nog is na benee te komen — nooit dee ze 't — net nou . . . .

Toen ging-ie weer bij de tafel zitten, het gelaat bleeker, de oogen omwald, de baardslieren slordig verstoven over z'n jasje. En diepzinnend, grimmig gebukt, plofte hij de rookbuilen naar het licht, ze met norsche stootingen smakkend.

Het ouwlijk hoofd in de warring der grijzende haren boog diep naar het tafelblad, de lippen stonden snaauwend geplet, het oogwit glansde vochtig met kleine mat-stralende zwemmingen.

De hand met de sigaar lei futloos bij Netje's bord.

Dan met rukkend gebaar schoof hij den stoel op zij, sloot de oogen, bleef langzaam-genietend lurken, de handen op den buik, de beenen languit.

Zóó, zonder kijken, rookte hij nog, toen de buiten-deur piepte en de commensaal naar achter ging. Als 't 'm niet beviel most-ie maar andre kamers nemen.

Vròeg klonk de bel.

Moeder die bezig was met de voorkamer, slofte naar achter.

„Binnen!”

„Blijft u?”

„Juffrouw — wie is 'r gisteravond an mesigaren geweest?”

---

„An uw sigaren? Geen sterveling zou 'k denken,” zei ze haperend.

„Kan niet,” zei de commensaal nijdig: „'k mis 'r één uit 't kistje en in de aschbak lei — daar kan ik op zweren — 'n sigaar die maar éven was opgestoken...”

„Die één,” aarzelde de juffrouw — „da's glàd onmogelijk — en — en de aschbak wordt natuurlijk geleeqd.”

„Nou — en 't mot nièt meer gebeuren,” commandeerde de commensaal: „en ánders...”

Angstig trok ze de deur dicht.

En terwijl ze vòor den leunstoel wreef — vader léi nog — bedacht ze hoe dàt nou kón. 't Kòn nièt. 't Was gòsonmogelijk. An de hééle sigaren was ze niet geweest. Daar wou ze 'n eed op doen. Wèl had ze 't èindje meegenomen en in de pul op den schoorsteen gelegd — voor vanavond — as-die zich weer ongelukkig voelde. Maar 'n hééle... Nee.... Nee....

---

---

## ZALIG UITEINDE. <sup>1)</sup>

---

Met de handen in de zakken slentert-ie door de Kalverstraat, de pet op z'n borstlig haar, het gezicht ongeschoren, vol ruige baardstoppels, de wenkbrauwen vreemdlijk vergroeid.

Z'n jas is oud, gelapt, glimmend, morsig.

Z'n broek, afgetrapt, slobbert om de groote, plumpe logge schoenen.

Voor de hel-glanzende vitrine van dameshoeden blijft-ie staan.

Wat 'n geglim van kopere stange — wat 'n hóéje. — Ook koud om op je kop te drage in sùllek weer — je mot maar gek weese. — Is dàt 'n hoed! — Gaatjes en blikken kemiekigheidjes — en 'n strik om van om te falle en 'n Indiesche vogel in paarse blomme — En dié daar ook niet mis! — Allemachtig — je blaast 'm weg — de rijke mense geve d'r cente om niks op d'r kop te sette — Maar soo'n fogel is prachtig — Precies of-die leeft — precies of-die op eiere sit — En wat soo'n ding koste sou? — D'r lei voor 'n duit — en wat 'n lichies...

„Ben je an 't uitsoeke, Kees?”

Grinnekend kijkt-ie om:

---

<sup>1)</sup> Reporters-herinnering, Dec. 1894.

„Me frouw heit 'r soo'n sin in," zegt-ie droog.  
„Spul, wat?"  
„Nou! — Bliksems!"  
„Krijg-ie oók niet voor 'n prikkie!"  
„Is voor de rijkdom."  
„Mot je erges heen?"  
„Waar jij heen mot."  
„Ik mot nèrges weese."  
„Daar mot ik oók weese."  
Naast elkaar sloffen ze voort, door de Kalver-  
straat.  
„Lekker loope op asfalt, wàtte?"  
„Ben jij van Amsterdam?"  
„Nee... van 't zuijen."  
„Logeer je làng bij ons?"  
„Zoowat 'n verreljaar."  
„Da's langer dan ik."  
„Vroeger hè-'k gevare."  
„Op de Oost?"  
„Bij de merine." — Een stilte.  
„Doé jij nog an femielje?"  
„'k Heb 'n getrouwde sus in De-Helder."  
„Zouwe we nog verder loope?"  
„Nou.... Hoe laat sou 't weese?" ...  
„Kindere-bedtijd."  
„Zouwe we 'n spatje koope?"  
„'k Hè geen cente."  
„Ken ik je nog net trakteere!"  
„t Zit 'r an, Kees!"  
„Me laatste dubbie."  
„Nou, ik zal niet née segge."  
„In de *Amstelstroom*?"  
„Bestig!"  
Langzaam kuieren ze terug.  
Achter de toonbank drinken ze zachies-slurpend.  
„Zalig uiteinde!"

„Bestendig welzijn.”

„Ben je leeg?”

„Haas je soo niet, we hebbe tijd!”

„Ik bin niet graag te laat. Wie 't eerst komt, wie 't eerst maant. As we dadelijk gaan, komme we bij de kachel te legge.”

„Daar gaat-ie.”

Over 't Frederiksplein slenteren ze naar de Amstelstraat.

„Hoe heet jij van je van?”

„Zeg maar Piet.”

„Zoo heet me broer ook, die verleeje jaar an z'n hart gesturreve is.”

„Heit-ie lang geleeje?”

„Nee man — Die was 'r uit in 'n floek en 'n sucht.”

„Wat 'n volk loopt na de kemedie.”

„Seker pausee.”

„In lange niet geweest?”

„Nou — dat sal wel haast drie jare zijn — froeger kwam 'k 'r dikkels — as we met 't schip hier leeje — met me meissie.”

„Ben jij getrouwd geweest.”

„Née hoor! 'n Getrouwde marrejenier da's om onder 'n stolpie te sette . . . hè-hè-hè-hè!”

„Daar heb-ie 't lozement.”

„'t Ziet 'r rechtschapen uit wat?”

„Asjeblief.”

Ze schellen aan het Toevluchtsoord voor onbehuisden.

„Goeien avond.”

„Goeien avond.”

Voorbij den portier naar boven, vier hoog.

In lange, zwarte rijen staan ijzeren veldbedden in schemerlicht.

De groote potkachel puft.  
„Lékker brandt-ie van afond.”  
„We binne vroeg.”  
„Ga jij niet slape?”  
„Ik blijf sitte tot 'k se hoor.”  
„Ik kruip 'r in.”  
„Slaap lekker.”  
„Saluu.”

Kees zit op 't voetenend van het bed, warmt z'n voeten bij de kachel.

Nóu voelt-ie zich kneuig.

Met 'n prop in je maag en bij de hètte. 't Is niet om uit te vlakke!

Het hoofd op de handen soest-ie, laat z'n voeten blakeren, denkt an niks, an niks, an niks.

Beneden klinkt gestommel. Daar sal je se hebbe.

Zachtjes laat hij zich achterover zakken, trekt de deken over 't mager lijf, zùcht van lekkerheid terwijl de andren in de zaal met schoenen en jassen bezig zijn. — Nou stappe se in d'r bedde — hij houdt zich stièkem.

Laatst is 't gebeurd toen-ie warmpies lei, maar soo stom was om even te kijken, dat 'r een, 'n lange bleeke, met de tering op s'n smoel, gevraagd had te ruile van wege de koorts.

Je kan soo iets moeilijk weigere, maar 't is verdomd lam.

Dit is j è lekkerste plaas.

As je hièr je voete buiten de deken steekt, leg-ie in de hemel....

In de hemel motte se állemaal soo legge met d'r poote bij 'n heete kachel....

Warme poote bij hondenweer en 'n maag die behóórlijk snert uit de gaarkeuken gehad heit en 'n spatje 'r boven op.... je ware... goeie god, je wàre...

„Zeg's daar-naast-me, kè-je je bek niet dicht houë met je gesnùrk?”

„Snùrk ik?”

„Je houdt 'n ander uit z'n slaap.”

„Da's je nijd van-wege me wårreme plaas!”

„Hou je kop dicht!”

„As 'k wil!”

„Je hèt niks te wille!”

„Hou je koppe dicht!” wordt op een andere plaats geroepen.

Er komt stilte.

Donkre lichamen naast donkre lichamen.

Hoopjes zwart naast hoopjes zwart.

Alleen de roodgloeiende kachel er tusschen.

.... Soo'n lamstraal! .... As-ie snurke wil sál-ie snurke.... 't Lijkt wel 'n kertiermeester!... Soo .... Nou s'n broek losgespe.... leit-ie salig.... Morgen is 't Sondag.... soogoed as Sondag..., heit-ie niks te doen... Overmorgen erwtensorteere op solder... Vrijdag erwtensorteere... Saterdag erwtensorteere.... dan wèèr Sondag.... lóllige week met soo'n boel Sondag...

„Hou je kop dicht!”

„Stik jij!” gromt-ie kwaadaardig.

„Make jullie geen roesie!”

„Wat heit-ie hard op te prate, om 'n ander uit z'n slaap te houën?”

Weér stilte.

.... Je kon soo merke as de lui niet gediend hadde... Maar nòu kreeg-ie 't knàppies warrem .... Die Piet was 'n kerel... Wat 'n gekke bliksem om te vrage of-hij soo'n dames-hoed ging koope.... Was tòch 'n mooie boel geweest... Als je je ooge dichtkneep sag-je de winkelkast en de rooie vogel, de Indiesche vogel op de hoed... 't Was nou wel benáuwd... of lei 't an hem?... Buiten

wàs 't ook soo koud niet geweest... 't Kon niet ver van twaaleve weese... An boord was't vroeger kemiek... had je lòl... Om twaalef uur ginge de boote an 't blaase da-je dacht te ferkrimpe... Dàn de héète pons... Da-je zoo gauw opraakte in dienst... Da-je eigenlijk ènkel deugde foor glaase-wasscher.... Thuis was't óók goeie geweest.... Die ééne avond.... Wat 'n heète pons... Wat 'n smoorheete pons.... Wat had-ie Mien gesoend, Mien die verkikkerd op 'm was... Maar toen was-ie éérste klas.... met 'n bom duite!.... Nou niet meer denke.... Je wier d'r sjagrijnig van.... Wat had-ie 'n maf....

Hij soesde nog met 't vage idee om 't twáálf te hooren slaan èn 't schietèn buiten.

Maar hij sliep láng toen de klokken met grommenden slag 't Oude jaar luidden te-ruste.

---

---

## W R E E D E R E I S.

---

3 October '99 . . . . . Maar dan bij tijden, na gedroom in je stoel, voel je lust herinneringen neer te schrijven, af te wijken van je zeer stellig voornemen nooit meer iets dat wáarlijk smartlijk was in het publiek te negotieeren.

Wij zouden — wij móesten — van Londen naar Parijs. Er bleef na eenige onaangename, onvoorziene avonturen geen keus. Tusschen de juffrouw van een Engelsch boarding-house en eene Amsterdamsch-Pijpsche bestaat geen oprecht verschil. Ze zijn beiden hooglijk benauwd voor heur bulletjes, angstig-wantrouwend nà den eersten der maand en àls ze loskomen doen ze het op degelijk artistiek-gekuischte wijze. Deze vluchtige hospita-karakterstudie had 'k achterwege kunnen laten, maar éven toch moest 'k haar aanduiden, om verklaarbaar te maken — 't is geen romantiek — waarom we niet in Londen bleven en waarom we, toen we in Newhaven aankwamen, nog juist tien shilling bezaten. Zoolang we leven, zullen we nooit die tien shilling vergeten, die wanhopige, gruwelijke, sarrende, beestige tien shilling. Ja, Jack, méér hadden we niet over.

Nòg in de Londonsche straten, op de *bus*, de groene, naar *Victoria-station*, waren we stil geworden. Het waaide geweldig en we zeiden zoo tot mekaar: dat zal spoken op zee. Maar in den voortrazenden trein merkte je niets meer van wind. Je sliep in, soesde wakker bij een tusschenstation, dommelde voort, moe van den langen, bezigen dag — en dan wàs je er, scheen fel in den donkeren nacht de electrische booglamp aan den middenmast, glom strak-helder het dek je tegen met de vlam-mende vloeiingen der koperen instrumenten, bevreesdde het zwart-hijgend geloop der mannen die in dat helderbleek licht pakken en koffers droegen.

Bij de loopbrug hing een bordje: De boot zal niet om elf maar om één uur vertrekken. In onze huivrige stemming van zoo-uit-een-warmen-coupé komen, verveelde ons dit. We hadden er zoo zéker op gerekend vróég in Parijs te zijn, om 'n vrind te ontmoeten. Ons beiden leek het dat elk uur láter reizen op die zwarte, sinistere, huilende zee buiten de haven, het onaangename der zeereis vermeerderde.

Het was een kleine Steamer, laag op het water, bijna een rivierstoomboot, althans de helft kleiner dan het schip waarmee wij van Holland gekomen waren. Slaapkajuiten kon je krijgen voor een pond sterling extra. Maar wij hadden tien shilling en daarenboven sliepen tot zelfs eerste klasse reizigers op de fluweelen banken in het Salon, omdat de kajuiten er geenszins smakelijk uitzagen en evenmin een bed bezaten.

Vermoeid, onplezierig zaten we te wachten. Over ons, aan de lange gedekte tafel, werd gegeten — en stèvig. Koude kip en tong en ham en roastbeef en Chester. Ze dronken champagne, whisky, bier

— om te kunnen slapen. Wij hadden ook wel trek. Maar — 'k behoef 't nu wel niet te herhalen met kip en dergelijke valt onder omstandigheden niet te gekken.

Toen gingen we boven eens kijken. Beestenweer. De wind loeide met krijschende zwiepingen tegen de eenzame goederloodsen aan den wal. Er was niemand te zien. Het electrisch licht der boot bescheen starrend de gladstalen rails en een overdekte stoomkraan. Dichtbij, door de duisternis, schemerde slaprood vensterlicht van een huis. Achter had je het grauw, driftig-beukend water en het purper, venijnig, holoogend sein van den vuurtoren op het eind van den strekdam.

En terwijl we keken, werd het gekrijsch van den wind dierlijker, heescher. Wit woede-schuim slierde over de stugge, korte golven. Het schip beefde zachtjens.

Toen zei mijn vrouw, dat als 't kón ze liever met de dagboot ging. Bijkans verstonden we elkanders woorden niet. Ik zei: 't kàn niet — dat weet je wel — of liever 'k zei wat anders. Je jas vladdert en je handen houden 'n hoed vast: je schreeuwt mekaar toe en 't gehuil overkrijscht je.

Tóch ging 'k er op uit. Misschien wàs 't mogelijk. We hadden nog anderhalf uur tijd. Tusschen de spoorstaven, die den weg wezen, stapte 'k voorzichtig naar de huizenrij. Het klopte. Er wàs een hotel. De schel deunde verweg door het gebouw. Ze waren naar bed. Nog eens schelde 'k — pantoffelvoeten doorschuurden de gang. Of ze 'n kamer hadden? *Y e s S i r*. En de prijs voor twee personen? Acht shilling zònder ontbijt. Met vinnige snelheid schoot gereken door je hoofd — acht shilling — èn 'n fooi — èn ontbijt — èn dan met de dagboot — èn aan boord iets móeten eten — èn in Parijs

arriveeren tegen den avond zonder 'n cent, zonder gemiddagmaald te hebben of te kúnnen dineeren. — Nee. — Absoluut onmogelijk. — Dan maar op zee. En na 'n kort mallig praatje van stràkjes te zullen komen of zoo iets, slenterde 'k terug. Ja vrinden, 't wàs 'n lamme positie: vóór je 'n storm op zee, àchter je 'n veilig hotel, 'n warm bed. Maar dan liep je jezelf te beredeneeren dat als 't zóó'n storm was, de boot toch niet uit zou varen, dat àl de passagiers an boord d'r leven waagden, dat de zeelui 't óók deeën en inknarsend tegen den storm strompelde je over de rails naar het schip.

Met 'n matroos op dek maakte je 'n praatje. Hij vond 't *very bad* en naar elke intonatie van z'n stem, naar elk woord luisterde je geprikkeld-angstig. Ze gíngen twee uur làter weg omdat bij zùlk weer het binnenvallen in Dieppe gevaarlijk was èn om bij dáglicht de haven in te stoomen. Van den matroos liep je weer naar benee. Ze àten gelukkig niet meer — ze leien te slapen. Dat wou je dan ook maar doen. Maar 't mòcht niet. De vrouwen sliepen apart. Hier mocht geen vróúw komen als de heeren op de banken leien. 't Was niet *decent*. We besloten op te blijven, praatten tusschendeeks over allemaal gezellige dingen, over ditjes en datjes om mekaar af te leiden, om minder te hooren het gebulder van den wind. En toén, tegen één uur, klonk het brommend geraas der machine, gilde de stoomfluit, rammelde het schip naar zee.

Wat verder gebeurde lijkt nu een zeer benauwde droom — érgér dan dat — niet te beschrijven. We zaten op een houten bank tegen de met zeildoek afgeschutte verschansing, voornemens die zes uur te blijven zittén.

Doch niet zoodra waren we de haven uit — het duurde geen vijf minuten — of stortzeeën donder-

den over het bovendek en het schip schommelde zoo hevig dat er geen sprake van was om dát zes uur vol te houden. Het water plaste over onze voeten, onze lichamen hotsten op en neer, we móesten naar beneden. 'k Herinner me dat 'k bijna de trap afviel, duizelig, ziek, dat m'n vrouw met moeite de vrouwen-kajuit binnengesmeten werd en ik zelf naar 'n plaats op de bank in het Salon kroop tusschen de voeten van 'n ònbekende en het hoofd van 'n ònbekende. De zeeziekte ga 'k voorbij. 'k Meende 'r door veel zeereizen te boven te zijn. Dwaasheid. Bij zulk een storm, op zulk een klein schip heeft iedereen kans. Afschuwelijk-benauwd scheurde 'k m'n boord los. — O, 'k hoop 't nooit meer te beleven — hèt — de sensatie van een lange, onafwendbare doodsworsteling, alléén, tusschen ònbekenden, ònbekenden.

De storm was ontzettend geworden. Je hoorde het fluitend, gillend, razend geweld van den wind boven alles uit, boven het gestamp der machines, boven knersend gekraak van het schip. De lampen schokten driftig in de suspensoirs; er vielen glazen van tafel — ziek hield je je vast aan de bank om er niet afgesmeten te worden en télkens schrikte je op met ijskoud angsthoofd, als een donderende, rammeiende slag het kreunend scheepje trof. Dan meende je dat 't kómen zou, dat je 't zeewater naar benee zou zien bersten, de trap af, de kajuit in, alles verbrijzelend tot 't de ònbekenden èn jezelf te pakken kreeg, je smijtend tegen de tafel, tegen de ruïnes, je verstikkend, driftig, kwaadaardig, wóest-verstikkend, als 'n ijzeren klauw om je keel. Gòddànk, 't gebeurde niet. Je lág weer. En plots als 'n dier vloog je op, zag je àndren opvliegen. 'n Mokerende, botte, beukende slag doordreunde de kajuit; het schip leek opgenomen te worden, te pletteren tegen een granieten

wand — alles kraakte, knerste, bewoog — je zat vast — 't was afgeloopen — o — o — zò te stikken van mekaar gescheiden — je vrouw dáár — jij hier — geen kracht om te zwemmen — god, nee — je zou 't water inslurpen, 't voelen in je keel, in je neus, in je hersens — en dan — en dan —

Het schip stoomde voort, gesmeten, gebeukt, krekend, overgolfd. Ieder moment geloofde je dat de worsteling afgeloopen was — ten slotte hóópte je 't — òp van dat vreeselijk, gruwelijk liggen op 'n bank tusschen 't hoofd van 'n ònbekende en de voeten van 'n ònbekende — òp van vermoeienis. Als je de bank losliet zou je op den grond smàkken...

Dan de gedachten. Wat is zùlk een doodssensatie monsterachtig, niet-uit-te-zeggen verschrikkelijk. Alles drenst, raast dooreen. Je denkt an de krankzinnigste kleinigheden — an je kippen thuis — an wat... je ... gister... gedaan hebt... an een knoopje van je overhemd dat losgesprongen is — an Van Deysel... die... door Jan Veth ... zoo ... goed ... getroffen is — an wat ... de portier ...straks ... heeft gezegd ... *Eight shillings*.... *without breakfast* — an *Mast* — aan de koperglimmende wijzers op den Munttoren — an de voeten van den onbekende àchter je — wat voor laarzen die draagt: bottines of knoopjes .... En op 't krankzinnig gedaver van 't schip begin je als 'n idioot eindeloos te herhalen: knoop-jès — knoop-jès — knoop-jès — tot je in eens haast an 't huilen raakt als je an je vrouw denkt — an wat de *Steward* zei:.... „*Ladies here would not be decent, sir*”.... Dàn zie je weer helderzwart voor je 'n krantenbericht, komiek altijd 't zelfde.... „Op de reis van Newhaven naar Dieppe is onze stadgenoot....” — En àls je nou anspoelde — wiè de

kòsten betalen zou naar Amsterdam — en dan dié met 'n hoogen hoed op.... en die....

O, vrinden, 't is ònzegbaar. Je zou zoo graag even willen rùsten, géen gegier van den wind hooren, geen krijschend geloei, geen scheurend gekraak, geen dof machine-gestamp — je zou één seconde stil willen liggen zònder geschud, zònder wringend gewieg — je armen èven willen strekken en in slaap zakken zooals je je ver-beeldt dat dóód is, 'n geleidelijk, narcotisch, oneindig-zwart ding, zonder waanzinnig geleeft van je hersens, zonder gloeiende broeiwarmte van je lichaam, zonder haren als ijsnaalden....

De nacht ging voorbij, de lange nacht van dúizenden uren. Als je eindelijk bewusteloos lag, kwam de *steward* je wakker schudden. De kust was in zicht. En in-eens vlamde het leven in je op, sprong je van de bank, liep je naar boven. Dàar vond je mekaar te midden van onbekenden. En je sprak haastig uit, dankbaar, opgelucht triestig. De grauwe vale morgenzee was minder onstuimig. Nòg sloegen er golven overboord — maar dat vond je nou wel prettig bij dàglicht. In de verte zag je de kust — en hoe nader je kwam, hoe meer je herkende — rotsen — strand. Zwijgend zag je het aan, zag je het schip naar de haven zwenken — en strandzoekers bezig op het strand, bukkend en rapend — en vlak bij de monding in het grijze, fletse ochtendlicht een vergaan schip, de romp omspoeld door goor-groene, schuim-opsmijgende golven.

In de haven voelde je je stiller worden, stil bij het beweeg op de kade, stil bij het Christusbeeld op den strekdam.

En 'n kwartier later dronk je 'n kop bouillon met 'n beetje zout en 'n beetje peper...

---

En uren later was je in Parijs — en verwonderde je — en voelde je vreemd-bedrukt.

En 's avonds las je op 't verlicht transparant van *Le Temps* dat 't zoo'n storm in 't kanaal was geweest — en je liep verder in het lichte, vroolijk beweeg — zwak-duizlig.

---

---

## DE INBRAAK.

---

Zoo dit in deze dagen van kommer en dood u meerder luguber toeschijnt dan gepast is, zult gij evenwel verstandig en redelijk handelen door te bedenken, dat Falkland zelden zijn duim bezuigt.

Het leven in eene grootere stad is 'n rarekiek — je grijpt en je neemt.

De bewogenheden zijn er zoo vele, zoo verscheiden, zoo zonderling, zoo aanstuwend van alle zijden, in hoeken en sloppen, op wegen en pleinen, wáar je maar kijkt, dat je in 't effen-glanzend fantasie-meertje niet geduldig behoeft te hengelen naar 'n fel-glinstrend blikje of 'n baars met zilvren schubben en stervend-verschrikte oogjes.

Hij was 'n weduwnaar en z'n jongste was gestorven — hij had er zes.

Toen hij nu, daar hij zeer gehecht was aan den godsdienst zijns vaders, die ook de godsdienst zijns grootvaders geweest was, en bovendien het te respecteeren verlàngen had, om 't zesde kind te doen rusten op hetzelfde kerkhof, op hetzelfde weiland, in denzelfden grond waar de moeder begraven lei, ondervond hij dat 't niet ging.

Daar hij arm was, had hij schuld aan de gods-

dienstige gemeente, waarvan zijn grootvader, zijn vader en hij lid waren geweest.

Men wilde het kind wel begraven op het land dat aan de godsdienstige gemeente toebehoorde, als hij éérst zijn schuld betaalde.

Maar hij had geen cènt.

Falkland zou het geval kunnen kleuren met een harden winter, sneeuw, werkloosheid en zoo voorts als sinistere achtergrond.

Doch het leven is geen samenstel van scherpe contrasten en ook in heel-zoele dagen, op een zonnig warm dagje zelfs, kàn het gebeuren dat een arm man geen cent in huis heeft, laat staan de zóóveel centen aanslag eener godsdienstige gemeente — wèlke gemeente kunnen wij onvermeld laten, daar men usances als deze bij ongeveer elke godsdienstige aantreft, er geen reden bestaat om hier-tegen heviger te protesteeren dan men daaglijks zou kunnen doen in honderd-en-een analoge of niet-analoge gevallen en er daarenboven voor iedereen eene *Algemeene Begraafplaats* bestaat, waar je zelfs vrij van kosten geaccepteerd wordt, als niemand speciaal van je gediend is.

Onze man was echter een hardnekkig man.

Men moge 't in hem misprijzen: hij voelde zich ongelukkig.

Het geleet hem een schande, als het zesde kind niet juist dáár — bij de andre Geloovigen lag — en in zijn bête eenvoud vond hij 't geméén dat z'n vrouw en z'n kind door een kamp van huizen en straten gescheiden zouden blijven.

De moeder op 'n weiland — laten wij zeggen in het Zuiden der stad.

Het zesde kind op 'n weiland — laten wij zeggen in het Noorden, bij wild-vreemden, anders geloovenden.

De man smeekte den eersten dag — het hielp niet. Hij had Schuld.

De man smeekte den tweeden dag — men werd kwaad. Hij had Schuld.

Toen op den derden dag geschiedde datgene wat Falkland, in verzachte kleuren wil meedeelen.

Nadat hij uren gewacht had, werd 's mans wrok zeer groot. Het kistje stond op den grond in een hoek van de lage, benauwde kamer. Die kamer was keuken, woonhuis, slaapstee. Hij sliep met de twee jongens in 't bed — de vier meisjes (drie bleven 'r over — 't gaf 'n heele opruiming) leien 's nachts op den vloer.

En nu — daar het warm was, maakte het kistje het kamervierkant van eene grimmige ondragelijkheid. De dooden stooten de levenden af.

Onze man smeed de ramen wijder open.

Maar buiten schenen overal dooden te zijn, in het slop, in de stilstaande gracht, in de riolen, de goten.

De avond schemerde aan. De daken gleden glansloos op het raam toe. In zijn duizeligheid verbeeldde de man zich dat de pannen langzaam te schuiven begonnen, de zware, vuile gepantserde daken naar hem toe bogen alsof ze met krakend geweld wouen storten.

Grimmig rukte hij z'n das los. Hij stikte.

't Móést gebeuren.

Zachtjens loopend achter het matras om, waarop de meisjes sliepen, bukte hij, wikkeldde het kistje in 'n stuk gonje en zachtjes als 'n dief-die-nu-maar-oppassen-moet, ging hij de trap af, die vreemdelyk kraakte, zooals trappen meer steunen, als je onbehoorlijks wil doen.

Onze man stapte voorzichtig door de avondvolte der straten.

Hij was een lange magere kerel met vergroeide bakkebaarden, vergroeide wenkbrauwen, vergroeide gelaatsrimpels.

Hij zag er waarlijk ongunstig uit, tot zelfs in z'n smerige kleeren.

Bij je zelf zou je gezegd hebben: daar gaat 'n schooier met 'n baal goed, of 'n armoedzaaier die 'n pakje mag dragen.

In den nog-gèlen schijn der winkelkasten, het kil-strak staren der lantaarns, het teer-rood lichten van den hemel, die vlák op de daken lei en 'n zomerschen nacht zonder volkomen-duister scheen te beloven — in die heele wisselwerking van licht, wen 'n avond, kinderschuw en beduusd de ùitgaande lamp poogt vast te houden — was er géénerlei verwondring om den man en zijn gonje-pakje.

Er liepen er vèlen met 'n vrachtje.

Buiten, waar de huizen wijder spanningen hadden, werden de verhoudingen anders.

De man leek hier grooter, massiever van lichaam, harder van lijn. Z'n hoofd met den ruigen, langen baard dreigde descheemring in, de schouders plompten naar voren, de scherpe, vijandige knieën doorhoekten den wazigen damp die den weg overdauwde.

Ook het pakje onder z'n arm groeide aan, vinnig van omtrek met de zwabbrende rouwflarden der bewegende gonje.

Overigens was de landweg een lust.

Teer-violet opfleurde de hemel waar de einder was, de einder die zachtjes vernevelde in den damp der velden.

De boomen ruisden met nijver geraas, alsof kindren met fluisterstemmetjes wondren verhaalden.

En zelfs het geblaf der honden die op de boerderijen naar de hekken sprongen en den zwarten, stappenden man toegromden, behoorde zónder vijandigheid tot de beminlijke dommeling van den zomeravond.

Onze man stapte voort, hijgend, den eenen arm bijkans verlamd.

Doch juist bij den zijweg, waar het druk gekwek van een verschrikte eendenzwerm, de stilte raatlend verstoorde, aarzelde hij plotsling.

In het donker had hij een veldwachter herkend, de glimming van het sabelgevest, de knopen, het vurig oogje van 'n sigaar.

„Hé daar! Wat draag jij onder je arm?” . . . .

Meteen liep hij als een razende. Dàt nooit. Het kistje wàs dicht en 't blééf dicht. Nou hadden ze 'm genoeg gesard.

Hollend over den landweg, dof de steenen bedreunend, hijgde hij voort, krankzinnig-beluistrend de radde voeten achter hem aan, tot-ie 'n sprong nam over de sloot — lang uit te liggen kwam in den breedten, milden dauw die het gras belei.

Bijtijds. De veldwachter draafde voorbij, aarzelde, keerde terug, vloekte, blies op z'n hoorn, zocht den weg af.

Een poos bleef-ie liggen, tot-ie niets meer hoorde en dwars door het weiland, waarop geen voetstap weerklonk stak-ie over naar het kerkhof.

Het norsche, zwarte lichaam geleeke een wonder thans, bijna eene ontzetting zooals het bewoog door den witten damp, schijnbaar beenloos, schijnbaar drijvend, het zwarte pak onder den zwarten arm, de zwarte romp boven den vloeienden witten wolk.

Het kerkhof wist hij te vinden. Dikwijls was hij

---

den landweg gegaan buitenom, langs de wetering.

Dikwijls had hij de hekken geopend die het vee weerhielden van het eene stuk land naar het andre, als-ie zondagmorgen ging visschen.

Dáar had je de schutting van de achterzij.

Zweetend, hijgend zette hij het pak in het gras, mat de hoogte der schutting. Nooit kwam je 'r mèt 't kistje over.

Dan maar geweld.

En met sterke, driftige handen greep hij een vermolmde plank en nóg een, scheurde zich de hand stuk aan een vlijm-dunnen spijker, mat de hoogte opnieuw, nam het kistje onder den arm, zette zich af, viel terug en nóg eens — toen wàs-ie 'r — hij en 't lijkje.

En in den week-mullen grond aan de schuttingzijde groef-ie met 'n stuk ijzer, tot de Aarde zóo-ver openpilde dat 't pàste — z'n grove werkhanden gladden de aarde weer aan en zonder treurnis, ganschlijk tevreden dat 't gelukt was, dat ze bij mékàar leien, bij de Geloovigen, klom-ie terug over de schutting, doorwaadde den zachten, wijkenden dauw, tot-ie bij de stad kwam, waar de lichten de huizen beschenen.

---

---

## SANTJE PLEEGT EEN MOORD.

---

Bij een zoo opzienbarenden en afschuwlijken titel als aan het hoofd dezer historie vermeld, gevoelt de kroniekschrijver zich terdege verplicht — zij het in vage en korte termen — u iets naders te zeggen van Santje, tante Santje, moeder Santje.

Santje noemden haar de buren, winkeliers, kennissen.

Tante Santje zeien de weinige (en niet zeer beminnelijke) neven en nichten, de meer intiemen als daar was de juffrouw van de bovenwoning én de busdokter.

Móéder Santje dàchten ongetwijfeld in de taal die dës beesten is : Pickwick, Gretchen, Bismarck.

Daar de nomenclatuur eenigszins het mystieke nadert, worde onmiddellijk aan deze inleiding toegevoegd dat Gretchen een Saksische kanarie, Pickwick een zesjarige kater en Bismarck een verharende kees-(hond) was.

En wanneer Falkland wijders en ten slotte bericht dat Santje (tante én moeder) als tandelooze ouwe juffrouw (kuisch en ongetrouwd) eene benedenwoning ergens in de buurt van Nieuwer-Amstel behuisde, dan heeft hij mits dezen aan de dramatische, zelfs tragische regelen voldaan door u overvoldoend in te lichten.

Immers het releveeren van de *niet*-beminnelijkheid der *weinige* neven en nichten, het aanduiden der tandenloosheid, ongetrouwdheid, wijze van wonen, vriendinnen-verhouding tot de juffrouw der bovenverdieping, die Pietje heette (èn het zij gezegd eene verlaten weduwe met 'n pensioentje was), *last-not-least* het sterk op den voorgrond dringen van kanarie, poes, kees(hond) etc., verheldert dermate den schijn en het wezen der Nieuwer-Amstelsche ouwe-juffrouw, dat iedere voortgezette detaillering verzwakkend zou werken.

De intelligente lezer heeft vanzelf tusschen de regelen door begrepen, dat eene ongetrouwde dame (van bij de zestig) die haar kanarie Gretchen, haar poes Pickwick en haar kees(hond) Bismarck noemt, die zich daaglijks van litteraire en politieke namen bedient, van huisuit eene welopgevoede vrouw moest wezen, voor wie weinig verborgenheden bestonden in de Beschaafde letterkunde en de Beschaafde politiek.

Op een morgen, kórt voor de jaarlijksche wederopvoering van Gijsbrecht van Aemstel (*d'ondergangk van sijn stad en sijn ballingschap* — *Urbs antiqua ruit* en zoo voorts) — in den Stadsschouwburg — waarom Falkland deze schijnbaar overdadige bijzonderheden citeert, zal aan het Slot dezès feuilletons in glanzend dagelicht blijken — had Santje (de overgang is eenigszins bruusk en òndichterlijk) nademaal zij haar huiskamer gestoft en gelucht, den kachel in het keukentje met lichte turf en petroleum aangeleid — toen zij een bons in genoemde huiskamer vernam.

Zij luisterde angstig, meenend dat het van bóven kwam, van de bevrinde verlaten weduwe Pietje, die wel eens meer in het zeer gehoorig huis iets

smàkken liet, maar toen B i s m a r c k (de verharrende Kees) pertinent en nijdig aansloeg, weerlichtte het in Santje's brein, schoot zij vlug als een maàgd de zooeven gestófte en gelùchte huiskamer in.

Zoo zij een Huizer botboer geweest was, had zij waarlijk en in varianten g e v l o e k t; daar zij evenwel eene beschaafde in letterkunde en politiek zich thuis gevoelende oude dame genoemd mocht worden en vloeken tot stuitende levenszaken behoort, beheerschte zij zich, liet instinctief elke gemeene expressie achterwege en vergenoegde zich — zoo het een genoegen kan heeten — heeschverschrikt uit te roepen:

„O jij ellendeling — jij smèrig beest — jij . . . !”

Ze kon niet verder. De haren zouden haar te bergen zijn gerezen, zoo haren van àndren dit vermogen (zij droeg een pruikje) — ze werd bleek, stond als verlamd.

P i c k w i c k (de zes-jarige kater) dien ze zóó vertrouwde, had z'n kans waargenomen, de vogelkooi oingemet, hield G r e t c h e n (de Saksische kanarie) in z'n bek.

Door den val was het deurtje opengesprongen — de zaadbak lei omgestort — het drinkbakje verbrijzeld.

„Laat je los, plóért!” — gilde Santje, bijna huilend van schrik en verdriet.

Pickwick keek haar met groenlichtende oogen aan.

„Láát je! Láát je èllèndèling!” schreeuwde Santje en thans tot zichzelf komend, de oogen wit-scheemrend door wellende tranen, smeed ze het eerste het beste naar den kater — haar breikous met naalden en al.

Pickwick week uit, nam z'n sprong, vluchtte met dikbollenden staart door de open verandadeuren.

„O, jij gemeenerik, — jij diér van 'n beest!”, hijgde Santje hem achterna.

Zij had den boender gegrepen, wipte wonderbaarlijk snel de verandah op.

Maar de kater, blij dat-ie èindlijk z'n prooi te pakken had, de prooi die-die máánden lang geduldig beloerd, schoot als 'n tijger naar het zinken plat van het tuinhuis.

En dat kon Santje 'm niet nadoen.

Net werd boven een raam opengeschoven, stak de verlaten weduwe *Pietje*, die van een pensioentje leefde, haar vroeg-morgen-hoofd — 'n muts met krulijzertjes — over het kozijn.

„Is dat *Piek wiek*?” — daar zij geen Engelsch kende, bijgevolg Dickens nimmer had bestudeerd, zei ze *Piek wiek*, hetgeen van haar verwaarloosde opvoeding getuigde èn van haar gemis aan taalgevoel: „Is dat *Piek wiek*?” — schreeuwde ze.

„O ja juffrouw!” — kermde Santje: „*Pickwick* en *Gretchen*!” ....

„*Allemaggies* — tjeetje! tjeetje!” riep de verlaten weduwe: „*Kischt! ... Zèl je! Zèl je!*” ...

De kater had máling aan de twee ouwe juffrouwen. Hij zat veilig op het plat en een inderdaad afschuwelijk en wreed spel begon. De teere kanarie — 'n beeld van 'n vogel met 'n zwart vlekje bij het rechter oog, 'n diertje dat heerlijk en lang-aanhoudend kon fluiten als Santje den kachel pookte òf als Santje — dat dee ze oók — den keukenvloer schrobde — had de poes uit z'n bek laten vallen.

Angstig tsilpend piepte *Gretchen*, klepte slap-machtloos de gele, verwarde vlerkjes.

Erlag daar een plas modder van het vele dagen lang regenen. Het geel-kleine lijfje spartelde in het

vuil en de kater, zacht-tevreden-knorrend, liet 'r begaan, lei languit op z'n buik, loerend, de nagels gespannen, den staart dik gebold. Eindelijk had-ie nou is ontspanning. Niet alle dagen heb-je 'n katerlijk pretje, als je gekweekt door 'n ouwe litteraire dame, die je op tijd melk en op tijd aardappelen-met-saus geeft, maar je liefste neigingen vergeet omdat ze 'r geen flauw benul van heeft.

Pickwick rekte zich weeldrig — Gretchen bewoog huppend, doodsangstig, fladdrend in de vuile plas — tot ze wèg van de klauwen was, maar de kater die 't venijnig aanzag, kromde spelend den rug, nam z'n sprong en wèer boorden de scherpe, snijdende nagels in 't geel-teere lijfje, dat vreemde purpren druppen kleurden het dons. Nog trilde de vogel met aarzende stuipjes, krom 'n pootje met klagend gebaar, sidderde de kleine sierlijke staart — nòg leek het lichaampje te hijgen in de modderplas van het plat.

„Smeerlap! Kischt! Kreng!”, krijschte juffrouw Pietje.

Ze mikte een glas water — mis: ze dee het nog eens; de kater schudde z'n kop, greep de kanarie in z'n bek, sloop naar een meer verwijderd hoekje van het plat.

Santje, die niet had kùnnen huilen, werd nu ze nièts meer van de poes zag, van een verbazende resoluutheid.

Ze sprong van de verandah in de kamer, holde de trap af, lichtte het twaalftreedsch laddertje van den haak — het netjes blauw geverfd laddertje waarop ze voorzichtig klom wanneer ééns in de week de ramen gezeemd en de pui gesponsd werd — en rood-van-drift poogde zij het plat van den overbuurman te beklauren.

Juffrouw Pietje hield haar h a r t vast. Als Santje vièl kon ze 'n arm of 'n been breken. Hoe dòrst ze!

„Pas toch op!” gilde ze; „waag je leven niet an zoo'n àdder, an zoo'n aterling, an zoo'n judas!”

Santje luisterde niet — ze was door 't dòlle heen. Steunend op de elbogen poogde zij zich op te geven, hing over den rand van het plat, hijgde, glee uit, probeerde 't nog eens — het was onbegonnen werk — Toen ze jong was kòn ze zulke gymnastiek, nou zakte ze terug — en vlàk voor haar, knauwde de kater z'n prooi, den bek stevig gesloten om het niet meer bewegend, niet meer trillend bloedrig propje. Hij wist wel dat ouwe juffrouwen geen plat beklimmen.

Bleek, zenuw-bevend, had ze de gordijnen in de huiskamer neergelaten. Langer te kijken naar de ellende, naar dooie Gree en de verstoven gele veertjes en pluimen zou haar ziek gemaakt hebben. Ze bukte bij de kooi, veegde het zand en het zaad bijeen, raapte voorzichtig de scherven van het drinkbakje. En terwijl ze daarmee bezig was, hoorde ze P i c w i c k achter zich in de kamer.

Hij was op 'n stoel gesprongen, lekte zich snorren en pooten, ganschlijk tevreden. Onder z'n bek kleefde een klein geel pluisje.

Of 't dàt was, òf de aangeboren moordlust die in allen huist — plotseling werd Santje zò opgewonden-driftig dat ze voor het eerst van haar ingetogen, passie-loos leven zichzelf v e r g a t, den zwaren pook greep en zonder aarzling den kater een tik gaf die raàk scheen te zijn.

Pickwick sprong van den stoel, blies even, mauwde klaaglijk, trachtte te loopen, maar de achterpooten weigerden. Vlak voor Santje's voeten bleef-ie liggen. Z'n oogen draaiden — hij was dood. Feitlijk

was Santje 't ook — van schrik. Ze knielde suffig bij den trouwen genoot dien ze zès jaar precies om negen, een en zes uur melk had gegeven, ze raakte hem viesangstig met één vinger aan. *Pickwick* lei slap, beweegloos.

Het pleegt méér voor te komen dat groote smarten zonder grooten traanvloed geschieden.

Santje was zoo ondersteboven van het geval, liever van dé gevallen, dat ze naar bed moest, verpleegd door *Pietje*, den busdokter en *Bismarck*. Ze schreide niet. Ze was kapot. Twee dagen lang slikte ze pillen, weigerde ze soepjes en lekkere schoteltjes. De weinige neven en nichten dachten dat *het* gedaan was. Doch gelukkig kwam er den derden dag een kentering. Op haar bedstee hèrlas ze om zich af te leiden den *Gijsbrecht van Aemstel* en bij den *Rey* van *Klaerissen*, bij de regelen:

„Hij pooght d' onnoosle te vernielen,  
„Door 't moorden van onnoosle zielen”

kwam 't lang-ingehouden verdriet los om *Gretchen* die zoo'n schat van 'n beest was geweest en om armen *Pickwick* dien ze in verzoeking had gebracht en in drift vermoord. Snikkende, bidgende viel ze in slaap. En den andren morgen was ze gered, gebruikte ze hoewel triestig en gelaten drie borden haverhout met donkerbruine suiker, het eerste voedsel na de gebeurtenissen.

---

---

## VERZEN, GROEC EN DE WARME STOEL.

---

Van de verhouding der reine ziel tot 't onrein lijf, van geest tot lichaam, van onstofflijks tot zéer-stofflijks is nog maar een benauwd beetje bekend en wát er over geschreven werd balanceert tusschen hypothesen en vrij platte waarnemingen als: „met den dood van het hulsel houdt het aardsch geestelijk leven op,” óf realistischer gesproken: 'n gebraden haan kraait evenmin als 'n gelardeerde haas door velden huppelt.

Het weefsel van lichaam en ziel schijnt tè ingewikkeld om er voorshands boekdeelen met dikke vervolgen over vol te schrijven, ofschoon ons op kunstgebied eenige waarnemingen treffen, wier curieusheid in dezen tijd van onderzoek vermeldenswaard voorkomen.

Zelfs den leek op zielkundig terrein moet het véle malen getroffen hebben, dat bijvoorbeeld de nuchtere morgen, wen je slaap-loddrig en naar de mate van je gesteld- en gestemdheid uit of in je humeur bent, niét de aangewezen tijd lijkt om Vondel of Maerlant of Shakespeare met welgevallen te slikken. 's Morgens slik je (zonder flauwiteiten) liever wat anders. Ofschoon dit wederom eene Falklandsche vergissing zijn kan, daar elke generaliseering gevaarlijk is en er mogelijk véle lieden

bestaan die zich vóór hun thee gevoelig bevinden.

Echter, minder aan tegenstrijdigheden onderhevig preciseert zich het feit, dat alhoewel een hongerig kunstenaar (naar men zegt) de fraaiste zaken produceeren kan, een criticus sterk op lichamelijke aandoeningen reageert, als daar zijn: een te volle maag, een stijve nek, een kwestie-met-vrouw-thuis, een paar lekkende schoenen, de visie van een schuldeischer etc.

Diep in den nacht zul je zelden met voorliefde een koud bad nemen, terwijl je je op dat uur gaarne in kunst-beschouwingen baadt en omgekeerd gevoel je 's morgens *in* je bed weinig gemeend pathos om met juiste intonatie te brallen: „To be or not to be, that is the question — whether it's nobler in the mind” . . . en zoo voort. Het stoot elkaar af. Wat nu groec betreft . . .

Op 'n nacht nà eenen zat Falkland in een café — wèlk doet er niet toe, daar we geen reclame maken — zàt Falkland te soezelen achter z'n derde glas Gerste èn 'n stapel krantjes die hem — zooals in Holland zèlden gebeurt, slaperig hadden gemaakt.

Hij had waarlijk en bij uitzondering hard gewerkt, 's morgens aan een kippenren in z'n tuintje, 's middags aan twee ons taaie lappen bij 'n juffrouw in de Jan Steenstraat die open tafel hield voor zestig cent, 's avonds aan 'n tooneelcritiek — hij was moe — hij sufte èn pufte (het was Augustus) en snufte (hij was verkouden).

„Bonsoir!”

„Hallo!”

Falkland schokte overeind.

De bonsoir-roeper heette Pim, de hallo-er Pam, beiden jeugdige dichters met komieke hoedjes, bleeke gelaten, zwemmende oogen.

Pim was zwart, Pam blond — Pim vrijgezel — Pam getrouwd.

„Jullie nog zoo laat?” — vroeg Falkland.

Pim knikte, Pam nikte.

Ze zwegen.

In die dagen zwegen àlle artisten in gezelschap, van de grooten tot het grut toe. Men dronk z'n glas, keek mekaar suffig-wijsgeerig aan, filosofeerde in z'n eentje over wat er in het café voorviel, maar zwéég, zweeg uren lang, nipte 'ns kalvrig met de oogleden, stak 'n sigaar op, maar zwéég. Het was érg gezellig. Het was méér dan dat: 'n zwijgende verheugenis, 'n stille uitvloeijing van de eene artistenziel tot de andre over de consumtie heen, 'n geweldig-subtiel elkander begrijpen in rookwalmen en groc-damp.

Zeij bij die gelegenheden 't een of andre: „Warm geweest vandaag!” — of: „Hoe láát zou 't wel wezen?” — dan kreeg je geen antwoord, viel je uit de harmonie — want als je zwéég dan sprak je 't meest — je diende zwijgend te sprèken.

Falkland zat zéer opgewekt met den zwijgenden dichter Pim en den cigaret-rookenden poët Pam — keek kalvig-wijsgeerig en contemplatief naar het blad der tafel, naar de overschoenen die hij èlken dag droeg omdat je overschoenen met 'n natte spons glim m e n d krijgt en schoenpoetsen 'n vervelend zaakje is — naar de kringen in z'n glas gerste, naar de beslagen ruiten en naar niks.

Het werd intusschen reëel twee uur. Wij stonden zwijgend op, betaalden zwijgend, kwamen zwijgend op straat, doorliepen zwijgend den gezamenlijken weg.

Toen sprák Pam:

„.... Komen jullie nog 'n uurtje bij me zitten?”

„Nee,” zei Falkland; „’t Is laat en dan je vrouw zal ’s nachts kwart over twee niet op visite gesteld zijn.”

„Je gaát mée,” beval Pam: „m’n vrouw slaapt lánq.”

Best. Zwijgend gingen we over het Frederiksplein, zijgend door de nieuwe stad, zijgend klommen we twee hoog.

De lamp brandde, een theelichtje brandde.

En terwijl Pim en Pam in de kast aan het zoeken waren naar de cognacflesch en Pam naar het keukentje ging voor heet water — deed Falkland een kleine, minder aangename ontdekking — de leunstoel bij het raam waarop-ie wou gaan zitten, was wárm. En, is dat bij normale bezoeken geen plezierig ding — ’s nachts, bij halfdrie, als je dadelijk begrijpt dat kórt voor je, in denzelfden stoel ’n vrouw heeft zitten wáchten en waarschijnlijk gevluht is bij het hooren van zóóveel voetstappen — voel je iets lammers dan je onder woorden kunt brengen.

Pam schonk water in de grocglazen die Pim van cognac en suiker voorzien had. Pam slurpte en Pim dronk met verliefd-bleeke lipjes.

Falkland — die in dezen natuurlijk de *brave* rol vervult: zoek over de heele wereld één auteur die z’n gemeenheden aan ’t licht brengt! — aarzelde, meende z’n vraag te moeten verhalen.

„..... Pam, jongen — hinderen we je vrouw héusch niet?”

Pam haalde de schouders op.

„M’n vrouw,” zei hij kort-verklarend: „m’n vrouw en ik laten elkaar vrij. Zij begrijpt mij niet — ik haar niet — nou doen we wat we willen.”

„Natuurlijk,” zei Pim.

Falkland snapte de verhouding volkomen. In die

dagen z w e g e n de artisten niet alleen in gezelschap, maar bleven zij ò n b e g r e p e n, speciaal door hun vrouwen, hetgeen hun kunst ten goede kwam, daar s m a r t e n de voornaamste sonnetten-mijn kweeken, onderhouden, aanvullen. Zonder gebroken of aangedane harten, geen Letterkundige Tijdschriften.

Wij zaten, rookten, peinsden, verwaasden (zoowel in gedachten als in den damp der sigaren) tot de late nacht ò f è n de groc Pim deed ontwaken.

Hij begon — 't spreekt van zelf— over de meest recente kunstzaken, zei eenige gewichtige meeningen over de laatste aflevering van *De Nieuwe Gids* — Pam ging er ernstig op in en al heel spoedig lag de bewuste aflevering op tafel. Het was drie uur. Met kleine, roode slaapoogjes luisterde Falkland thans in waarheid tot zwijgen en 'n tukje gestemd na den hârden dag è n 't grocje (dat zijn verkoudheid wel velen kon).

Plotseling scheen leven in de beide jeugdige dichters gekomen. Pim liep geestdriftig op en neer, de armen zwaaiend, de oogen schitterend, het gelaat roodgekleurd — Pam beantwoordde hem driftig, soms met de vuist op tafel slaand.

Tegenover die twee hêl-levende menschen maakte Falkland ongetwijfeld een slap figuur. Een enkele maal ò m wat te zeggen zéi hij iets, waarvan de andren geen notitie namen en een andermaal knikkelde hij achteruit in den stoel, zoo loom è n op en slaperig dat-ie 'r wat voor over had gehad om te mogen maffen.

Geen denken aan. Pim — die volgens Pam zoo heerlijk voor kon dragen — tracteerde ons op een paar dozijn verzen van Kloos. Hij droeg modern voor, met een zoet-weeke stem die in den mond smolt als boter op 'n twee-pits-stel en bij tijden zulke geforceerd-mànnljke accènten kreeg, dat je òpschrikte en

goedig-groec-suffend zóóveel geluid in den laten nacht  
met verbazing zat te lodder-bewondren. Het schoonst-  
hèvigst zegde hij :

O, Judas-kus! verdoembre Judas-kus!  
Gij, week-zoet op mijn lippen, als een fijn  
Venijn, dat druip fel op het week satijn  
Van mijnen rooden mond . . . ai! bittre kus . . .

Maar dan begon een kleine twist. Dàt vond Pam  
niet zóó voorgedragen als hij 't vóélde en met licht  
vibreerende stem, bleek gelaat en omwalde, het ven-  
ster uitzwemmende oogen — speciaal Falkland's  
attentie als neutrale inroepend — zette Pam in . . .

O, Judas-kus! verdoembre Judas-kus!  
Gij, weekzoet op mijn lippen . . .

De woorden kreunden met knappende stootingen  
door Falklands late-avond-hersenen, knetterden de  
inerte ooren in en de roode, verkouden oogjes weer  
uit, klopten tegen de hersenkas, vechtend met den  
zwaar-hijgenden slaapadem die beminlijk door den  
neus rauwde.

En na Pam, nam Pim het sonnet nòg eens over,  
thans met eene geheel nieuwige vinding, bijna  
schreeuwend . . . „O, *satan, slang, gij zijt mijn*  
*aartsverrader.*”

Zooals Falkland in den aanvang releveerde: een  
criticus reageert sterk op lichaaamlijke aandoenin-  
gen en niet ieder is het gegeven 's morgens vier  
uur — de zomersche dag scheen reeds door de neer-  
gelaten witte gordijnen — een sonnet te hooren  
rooijaardsen en brallen.

Katterig geel-bleek zat hij in den leunstoel, de  
beenen gekruist, het hoofd zwaar van verkoudheid  
en kunst. Pim droeg z'n eigen sonnetten voor

en Pam droeg z'n eigen sonnetten voor — Pim had 'r twee gepubliceerd gekregen en Pam tweemaal twee. Om beurten kerfden ze den armen kop van 't slachtoffer — soms is 'n sonnet èrger dan *lapis infernalis* —, om beurten zongen, klaagden, smartten, hoopten, haatten, vervloekten ze — om beurten spraken ze lisplend en om beurten schreeuwden ze woest.

Toen ging de kamerdeur open.

'n Wit bijna-meisjes-gezicht keek om den kier en een onderworpen, angstige stem zei:

„... Pam... neem me niet kwalijk... 't Is over vier...”

„Jawel — ik kom dadelijk,” riep Pam — en zich tot ons wendend, toen de deur weer dicht was, gromde hij: „... Trouw 'n vrouw die niet zóóveel van je begrijpt!... Enkel bürgerlijkheid!”

Maar in z'n bed — goddank 'n half uur later — herinnerde zich de brave Falkland nog het contact van den warmen leunstoel.

---

## Z I J B O E M E L T.

---

Ze was — wát ze was kan maar niet in 'n vloek en 'n zucht gezegd worden, doch tráchten wij het — zij was muzikaal èn grijzend èn getrouwd èn naar Amsterdam overgekomen. Dit zijn wel de hoofdlijnen van haar leven, maar onvolledig en oppervlakkig. Vervolgen wij eenige noodzakelijke bijzonderheden. Wat het muzikale betreft: in haar jeugd had zij gezongen — haar vele levensjaren had ze gespéeld, lichte en zware dingen (op de piano) *Salon bloemen*, 'n wals van *Chopin*, fantasies van *La Traviata* en *Mignon*, de *Rhapsodie* van *Liszt*, *Daisy Bell*, de *Leonore-ouverture*, *After the ball was over*, *potpourris* uit *Cavalleria*, *Komm Karlieneke!* etc. Zij was niet muzikaler, niet ònmuzikaler dan andre dames die een huurpiano bewerken en hare bureu door 'n éénsteens of halve-steens-muurtje van heur — naar men zegt — dierbaarst zieleleven — doen medege-nieten. Zij had zelfs éenmaal in hare provinciestad 'n bespreking bereikt onder het hoofd *Kunst en Letteren* en éenmaal had de dokter haar een maand het spelen verboden daar ze vingerkramp had opgelopen, wat ze 's middags bemerkte toen ze 'n paar spiegeleieren wou bakken. Zij was muzikaal. Voorts

zeide ik grijzend, grijzend zoowel aan de slapen als wijder-op tót aan den haarwring, die minder grijs was omdat je van een op àndermans hoofd gegroeid vlechtje niet met billijkheid verlangen kunt dat 't meêkleurt met de spectraal-émoties op eigen kruintje. Zij was zestig, droeg 'n zwart-thibet japon — geen mantel ('t was zomer), liep op gemakkelijke stoffen wandelschoenen met platte hakken — 'n heele uitkomst als je drie eksteroogen bezit die naar geen voetbaden luistren — opende druk en nerveus haar ouderwetsche beugeltasch, waarin ze machtig-secur 'n portemonnaie, 'n bonbonnière (met pepermuntjes en drups), 'n reukdoosje (met eau-de-cologne en rozenolie) 'n nètjes gevouwen zakdoek en 'n nagelschaartje bewaarde. Ze droeg verder 'n hoed die — Je zou evenwel afdwalen. Gaan wij over tot de derde hoofdlijn, haar getrouwd-zijn — doen wij zulks echter met tact, met vermijding van allen spot, ofschoon zij zelve van haar levenstragiek weinige meer voelde. In het begin, wel zo jaar geleden, had ze 't dubbel en dwars geweten, toen ze hem naar 'n Gesticht transporteerden. Maar alles zakt en 'n man, die zoolang van je gescheiden blijft, mis je niet, althans niet zoo heftig als dichters het ter wille der Dichterlijkheid willen doen voorkomen. Twintig jaar is in natje-en-droogje-uren berekend 'n soliede hoeveelheid en wanneer je mekaar destijds getrouwd hebt om motieven die niet in evenredig verband tot hart, aangedaan hart, gebroken hart, getroffen hart enz. staan of stonden — hij 'n nètte betrekking, jij 'n kinds-gedeelte van 'n niet te versmaden erfenisje — hij léélíjk, jij zoo-zoo — dan vind je allicht na éénige jaren troost bij je Piano. En neme den eersten steen op wie zonder fouten is -- en muziek, mitsgaders Huurpiano's als niét-Vertróostend beschouwt.

Zij was naar Amsterdam gekomen.

Met deze vierde hoofdbijzonderheid, completeeren wij onze belofte en bevinden wij ons tevens in het centrum van haar avontuur, dat wij onder een schunnigen titel aanduiden.

Ze was te Amsterdam gekomen met 't boemel-treintje van 6.07, om — ge zult het bevroed hebben — van Muziek te genieten, liever van een Zangwedstrijd, die in het Paleis voor Volksvlijt gehouden werd en waaraan de zangvereniging De Harp uit haar provinciestadje deelnam. Zulk een grandioos evenement liet ze niet passeeren en gevaar bestond er geenszins.

's Avonds zou ze met den trein van 9.50 met al de leden van De Harp terugkeeren en al werd 't buitengewoon laat (naar berekening half een) eer ze te bed kwam — anders lei ze met de kippen — ze wóu 't 'r nu eens van nemen, ze wou 't Zangersfeest in Am-ster-dam bijwonen.

Maar toen ze uit hare extatische luistring opschrikte en met kippige oogen het gouden remontoir bekeek was het reeds dik over elven. Dát had de Muziek gelapt. De Harp was provinciewaarts verdwenen.

Ze stond alleen in de groote stad — in den nacht — blootgesteld aan de gevaren van het verleidelijk verleidend stads-nacht-leven.

Ze stond op het Frederiksplein, keek links en rechts, bekeek nogmaals haar horloge, daarna de fontein en ganschlijk beduusd liep ze eindelijk met de menschenmassa mee die de Utrechtschestraat instroomde.

Wat nou? Je hoorde zooveel van aanrandingen, moorden, ontvoeringen. Wat nou? Geld had ze genoeg — maar 'n vrouw mèt geld, da's nog gevaarlijker dan 'n vrouw zònder geld. Wat nou?

Eenige honderden malen herhaalde ze : wat nou ?, angstig, onvoorbereid, bang voor 't gedrang der menschen, bang voor 't rijtuiggedraaf, schuw in het licht der winkelkasten. Toen sprak ze 'n agent aan.

„Meneer . . .”

„Blijft u ?”

„Ziet u — 'k heb me trein gemist — 'k woon buiten — en wat moet 'k nou als vrouw alléén ?”

De agent aanschouwde het grijzende, nerveuze vrouwtje en intelligent als 'n Amsterdamsch agent zijn kan, strekte hij den rechterarm uit, wees een groot hel-verlicht gebouw aan, zei bedaard :

„... Daar heb u 'n vertrouwd hotel !” ...

Het leven is eene zonderlinge historie. Wat den een eenvoudig is — is den ander ingewikkeld — en een goede raad van een Amsterdamsch agent, een uitstekend bedoelde raad, vermag evenwel in gevallen als deze, eerbare, getrouwde, muzikaal-aangelegde vrouwen op 'n oneerbaar pad te voeren, het afzichtlijk pad van nachtbraken, drankmisbruik enz.

Ze had haar kamer besteld, wat haar een veilig gevoel gaf — en na die resolute daad betrad zij het Café beneden.

Ongetwijfeld was die stap verkeerd, maar omdat zij met den boemeltrein te 6.07 was gearriveerd, bijgevolg sinds drie uur van den namiddag niets had genuttigd — dan nòg als je op reis gaat ben je zòo nerveus, dat je geen brok kunt slikken — gevoelde zij zich zoo wee en uitgehongerd, dat ze wat eten wou, dat ze eten móést.

Zij betrad het groote Café, ging schuw in een hoekje zitten, wachtte, wachtte nog wat, bar-verleggen in 't rumoer, gegons, gepraat, gelach, geloop. Toen tikte ze heel bescheiden.

Er werd „Aannemen!” geroepen — er kwam niemand.

Nee hoor — ze spraken op 't dorp zóóveel van Amsterdam — maar dàt viel je tegen.

Nog 'n tikje.

Gelukkig.

Ze vroeg wat te eten. Ze kreeg een kaart — allemaal plats-du-soir en ofschoon ze wist dat ze 'r den heelen nacht niet op slapen zou, als ze warm at, bestelde ze 'n portie zuurkool met worst, wat verteerbaar moet wezen.

„En wil u wat drinken?,” vroeg de kellner eenigszins raar — niet elken avond nà twaalf komen geëmancipeerde vrouwen-op-leeftijd in 'n hollandsch koffiehuis zuurkool met worst eten.

„Drinken?” — herhaalde en bedacht zij — en als een bliksemstraal lichtte het in haar zenuwachtig hoofdje, dat ze bij zuurkool en worst geen zoete thee of zoete koffie kon drinken, dat ze liefst een glaasje water had genomen — maar dat 'n koffiehuis van glaasjes water niet kan bestaan. Geaccen-tueerd, bijna sonoor bestelde zij dr à n k.

„.... Geef u mij een fleschje stout.”

Dwaas — heel dwaas. Hoe kwam ze op den inval stout? Ze had even goed jenever of champagne kunnen zeggen. Ze hield niet van stout. Ze kon er niet tegen. De eenige sterke drank dien ze dronk was, bij tijden — bij feestelijke plechtigheden — 'n glaasje advocaat, 'n proefje morellen op brandewijn, héél soms 'n snipper-tje brandewijn met suiker. Hoe kwám ze op stout?

Nadat ze een poos had zitten soezelen, doezelen, kreeg ze het bestelde. Ze at de zuurkool, de worst, dronk haar glaasjes Stout. En met zeer tevreden

gevoel in haar maag, uitgerust en gerust, leunde zij achterover.

Wat 'n leven! Hè! Dat was iets anders dan op 't dorp.

Half een! Anders sliep ze minstens drie uur. Nu zat ze achter drank! Gut, wat 'n gezellige boel — wat 'n plezier....

Haar oogjes glinsterden — haar jukjes werden rood. Ze scheen, grijzend als ze was, te verjeugdigen, stak studentikoos de stoffen wandelschoenen over het voetenbankje, opende de beugeltasch, berook haar odeurtje, snoepte van de bonbonnière, wreef zich de wenkbrauwen en het voorhoofdhaar glad met den netjes gevouwen zakdoek, glimlacherde tegen de menschen, die verbaasd en ook glimlachend het grijzend vrouwtje bekeken aan het eenzaam marmren tafelblad.

„Zijn die stoelen bezet?” werd plotsling gevraagd.

Het waren drie heeren die nergens 'n plaatsje konden krijgen.

„Nee” — antwoordde ze: „ik zit hier alleen — maar 't zal me héél erreg aangenaam zijn.”

De heeren zaten neer. Nou was ze in gezelschap. En wat 'n aardige menschen! Dadelijk was ze met ze in gesprek, vertelde van De Harp, die denklijk wel 'n prijsje had, van den gemisten trein, van haar muziek, zelfs van haar man die in 't gesticht zat, van haar kippen thuis die prachtig leien, van d'r bureu die machtig vreemd zouden opkijken als ze morgen voor 'n gesloten deur kwamen....

De kantoorbedienden luisterden vroolijk. Het was 'n gráppige ontmoeting. 'n Dame alleen in 't koffiehuis — een die 'n beetje te veel had gedronken. Ze luisterden, dronken hun biertjes. Toen bestelde een 'n rondje en heel beleefd vroeg-ie of mevrouw ook

wat gebruiken wou? Zij dorst niet néé zeggen. Dan maar 'n kleintje brandewijn met suiker — één keer kon geen kwaad, vóóral niet als je moe was.

En toen 't op was, zeldzaam luciede, met dartele uitgelatenheidjes in d'r ouwe oogen, presenteerde zij op haar beurt een rondje, wát ze maar wouen. Zelf nam ze 'n glas Melk. Want alles had z'n grenzen en ze voelde dat ze niet verder mocht gaan.... stout.... brandewijn.... 't Was welletjes.

Maar even voor twee, vóór ze afscheid nam, gebruikte ze nog 'n glaasje fine cognac. De zuurkool en de worst zaten dwars. Ze begon door te slaan, fluisterde intieme geheimpjes, presenteerde pepermunt, drups en odeur, gaf ondeugende knipoogjes, verhaalde van den kruidenier op 't dorp, 'n weduwnaar, dien ze wel mocht, maar ze wàs nog getrouwd, zou zich nooit vergeten....

's Nachts was ze ziek, den volgenden morgen katterig.

De menschen van 't dorp keken haar na.

Ze zag er pipsjes uit, liet 'n haring halen om zich te restaureeren, smeed schuw de klontjes van de fine cognac, die ze half-suf in d'r beugeltasch had gestoken in de vuilnisbak. Ze wou geen souvenirs aan den stormachtigen Nacht....

---

---

## GELUIDEN.

---

Geluiden, schaduwen zijn dikwijls curieuze dingen.

Soms heb je moeite er de werkelijkheid aan te verbinden, ofschoon je wéét dat ieder geluid en iedere schaduw aan eene realiteit vastzit.

Nóg zie 'k voor me de schaduw van den laat in den nacht achter 'n wit gordijn werkenden schoenmaker, zooals ik haar voor jaren — Falkland wordt oud — beschreef. Nóg hoor 'k de geluiden van die àndre kamer.

We woonden op één étage van het Huis, beiden ongetrouwd, beiden commensaal — ik, 'n jeugdige aap — hij 'n bejaard ambtenaar — ik op de vóór — hij op de achterkamer.

We waren gescheiden door een suitedeur.

Hij hoorde elk hàrder geluid dat er bij mij — ik 't minste wat er bij hèm voorviel.

Maar zien — zooals men zegt van aangezicht tot aangezicht — deden we elkander nooit.

In Amsterdam hóu je 'r niet van met kamerbuurtjes kennis te maken.

Er kwam bij dat hij walglijk vroeg opstond — half acht — en ik (die — verontschuldiging — tot

's nachts drie uur op het redactie-bureau werkte) dan nog geen besef had van de buitenwereld.

Er waren twee soorten geluiden — de door-de-weeksche, de zondagsche.

De door-de-weeksche begonnen om half vijf. Op de minuut af kraakte z'n deur. Tot vier uur had-ie kantoortijd, wandelde naar de nieuwe stad, bleef verder op z'n kamer.

Een enkele maal zag ik hem de straat oversteken, 'n gewoon oud heertje, zonder baard, zonder snor. Z'n haar was spierwit — z'n trekken hadden niets bijzonders.

Wat doet 't voorkomen er toe?

De geluiden spraken.

Kwart voor vijf — terwijl 'k op m'n kamer werkte — zocht, achter de stroef-glimmende suite-deur — een sleutel de slotopening. Er tikte een glaasje tegen 'n karaf — hij nam z'n bittertje. Nooit meer dan één. Dat kon je sekuur controleeren.

Vijf uur bracht de hospita z'n diner. Hij was doovig. Je hoorde elk woord — en elken dag was dat elk woord ongeveer hetzelfde.

„.... Lam weertje, meneer” ...

Gebrom.

„.... 'k Heb vandaag 'n kotelet voor u gebraje met andijvie en aarpele” ...

Gebrom.

En tegelijk wist 'k mijn eigen menu. Ik at om half zes.

Ik werkte. Hij at. Het mes bekraste het bord, de vork schepte, moest.

Dàn at ik — dee hij 'n tukje, verneembaar door z'n gesnurk. Terwijl hij snurkte verliet ik hem en als ik 's nachts half vier terugkeerde snurkte hij nog in 't bed, dat tegen de suitedeur stond.

De door-de-weeksche geluiden waren maand in, maand uit: bitteren, praatje-met-hospita, eten, snurken.

De zondagsche — wanneer 'k thuis was — varieerden.

Hij scheen één enklen vrind te hebben, óók 'n oud ambtenaartje. Waarschijnlijk bezochten ze mekander om en om, bitterden samen, domineerden.

De bezoeker sprak weinig, de hardhoorende buurman sprak weinig. Ik denk dat ze 'r door hun bureau-leven aan gewend waren niet te spreken. Alleen de dominosteenen rommelden, lawaaiden — en de bezoeker kraakhoestte als 'n roestige klok, om de vijf minuten.

Het zondagsch dineeren en de zondagsche avond waren als de daagsche — hij tukte en snurkte in z'n leunstoel, snurkte in z'n bed bij m'n thuiskomen.

Ik wist dat hij 's avonds *Het Nieuws* las. Daarop was hij geabonneerd; — de juffrouw vertelde dat-ie geen advertentie oversloeg.

Zoo leefden we ruim een jaar — hij achter — ik voor — zonder andre kennismaking dan de geluiden.

Toen kwam eene zéér groote verandering.

„Is meneer, achter, ziek?” — vroeg 'k op 'n morgen — laten we zeggen middag — terwijl 'k ontbeet. De òngewone geluiden achter de suitedeur — op dát uur — verrasten.

„Nee, meneer — meneer het zijn pesioen gekrege” ...

„Pensioen?” vroeg ik verwonderd.

„En nou is-die bon-af,” redeneerde de vettige hospita (ze wàs vettig òf groenezeepig — 'k wil 't in 't midden laten) — „pesioen op sijn sestigste.... Nou het-ie niet meer te werke — nou is-die rentenier” ....

„Dàt zal-ie dan wel plezierig vinden?”

„— Nou precies 't omgekeerde — hij is soo

schagrijnig dat-ie je geen aasem geeft as-je met 'm praat" ...

„Heeft-ie familie?"

„'n Sùs in Sweden of soo ies," zei zij nadruk leggend op elke s — Amsterdamsche kamer-verhuursters maken van elke sus 'n zwijn <sup>1)</sup>.

„Zoo," repliceerde ik, happend — zij verdween, stappend — hetgeen zonder moedwil rijmt.

Achter de suitedeur werden de geluiden in volgende dagen vreemd, tòch begrijpelijk.

Als ik opstond, tegen elf uur, hoorde ik hem knutselen, scharrelen.

Om zich bezig te houden, scheen-ie 'n figuurzaag gekocht te hebben en daarmee knutselarijtjes te verrichten. Of hij liep op en neer. Of sprak hardop met z'n kanarie, die niet zong omdat hij een zij was — hetgeen 'k alweer van de juffrouw wist, die zuur 't land had an zoo'n doodvreter die de kamer bemorste en geen bek open dee.

Den Zondag na z'n pensioneerding hoorde 'k een gesprek met den domineerenden vriend, die dadelijk schreeuwde toen-ie binnenkwam.

„Goeien middaàg — leg jij nog in bed?"

„Niet lekker" — schreeuwde de hardhoorende buurman.

„... Wat scheelt 'r dan an?"

Geen antwoord.

„Versta-je me niet? Wat mankeer je?"

De woorden boorden snerpend door de zwijgende deur.

En zeurig, hard-toonloos, zoo als dooven spreken, klonk 't werom:

„... Ik kan 'r niet an wènnen..."

---

<sup>1)</sup> Latijnsch *sus* = zwijn.

„An wat?” — schreeuwde de vrind.

„An zoo'n leven van niks doen,” — praatte de ander, grommend en h rd: „wat heb 'k an me pensioen! Kon 'k me werk niet meer af?” ...

„Man wees blij,” kraakte het ouwemannetjes-geluid van den vrind.

„Nou — dat ben 'k ni t. — Ik kan niet tegen niks doen” ....

En ze praatten ....

Zonder m er te weten, begreep 'k het leven van  chter de deur — 'n ambtenaar die j ren en j ren 's morgens opstaat, z'n werk doet, geen familie heeft, op kantoor z'n kennissen vindt en zich niet plotseling kan wennen aan de stilte, de bange  n-gekende stilte van 'n kamer, 'n huurkamer.

En als 'k 't niet begrepen had, zouden de komende dagen 't duidelijk gemaakt hebben.

Hij kniesde of was ziek.

De sleutel zocht niet het slot van de kast waarin de klare stond, hij at niet, hij praatte niet.

Wel zeurde de stem van de hospita drenzend.

„... Mot je niet an toegeve... Ga is 'n l chie scheppe, meneer.... U sal soo nog siek worde”...

Hij w s al ziek. De verandering had 't gelapt.

Je went niet in  ens an 'n ander klimaat na v ertig jaar.

Zat ik te werken, dan hoorde ik hem kreunend woelen in z'n bed tegen de deuren.

Soms zuchtte-die zeurig... „god... god”...

Soms at-ie 'n bordje soep op z'n bed.

Soms las-ie de krant op z'n bed.

Soms klaagde-die.

„'k Wou me zus nog wel is zien v  r 'k sterf,” sprak z'n egaal-toonlooze, grove stem.

„Je sterft ommers niet,” goedig-snauwde de

juffrouw: „je most niet wete hoe goed je 't heb" ....

„As 'k sterf," — praatte hij door: „dan mag-ie alles houden wat 'r van me staat — me kanarie en wat 'r in de kast leit" ....

„Maar je sterft ommers niet!" ...

Toen moest de dokter komen, hoorde ik de vragen en antwoorden — dat-ie de tong moest uitsteken, z'n pols laten voelen — om 't uur 'n lepel slikken van de drank die zou komen.

Een nacht, half vier, na m'n werk klonken er stemmen, fluisterend in de stilte van den nacht. De juffrouw met 'r man waren in de kamer naastan.

„Neem de sleutels uit s'n broek" ...

„As je éerst seit waar zijn broek is" ...

„An 't rekkie — Daar!" ...

Tinkel van sleutels klonk in de stilte.

„Zachies wat voor meneer voor" ...

„Och wat — je doet toch geen misdaad — hij heit 't je ommers toegeseid" ...

Het slot klepte, de deur piepte.

„Kleere en nog is kleere — en dooze — neem maar vast an" ...

„Mòrgen heb je toch nog de tijd" ...

„Dat ken je niet wete. — Pak an."

„Nou maar die doodvreter laat 'k staan — Daar heb je niks an" ...

„De kouse ken je best drage" ...

Zonderling.

Toen ze de kamer uit waren, de voetstappen verstierven in het portaal boven, bleef er achter de deur een zoo kille stilte dat het klokgetik pijn deed.

Ik stelde me voor hóé hij op bed lag, dacht aan 't gladgeschoren ouwelijk gezichtje, bedacht de geluiden van élken dag — het rommlend geraas der

dominosteenen — het neerstompen der laarzen buiten de deur in de gang — het regelmatig gekets van den sleutel — het steunen — sliep onrustig, bang voor de Stilte achter de deur.

Den volgenden morgen kwam de vriend op bezoek.

Onhoorbre fluisterstemmen klonken.

En verdere dagen bleef 't stil — zoo nog een volle maand.

Want 'n kamer verhuur je zoo gauw niet.

Toen kwam er 'n juffrouw op wonen die voor apothekeres studeerde — en lessen gaf tegen vijftig cent — en 't bed verplaatste naar 't raam — en ....

Maar zoo zou je opnieuw kunnen beginnen.

---

---

## HET KIND.

---

Jan liep zich te vervelen. Zwaar-dampend slenterde hij over de grintpaden.

Bij al de bejaarde oomes en tantes hield-ie 't niet uit en Marie dee weer zòo koel, zoo onzegbaar teruggetrokken, nu ze zooveel kindren om zich heen zag, dat-ie geen lust had spelletjes mee te maken.

En terwijl hij grimmig op z'n sigaar beet, denkend aan den stijgenden wrok van z'n vrouw omdat 't huwelijk kinderloos bleef — een wrok dien hij tegenover háar en zij tegenover hem voelde, maar zij sterker, zoodra ze, als vandaag midden in jong goed zat — hoorde hij achter de verre groene boschjes bij de villa, het helder kindergeraas, soms het schel-joelend roepen van een stem — soms het echoënd zingen van 'n marcheerend troepje.

Triestig, zonder sentimentaliteit, hurkte hij in 't gras, liet zich achterover glijden, keek de rookwolkes na.

Dichterbij klonk het druk-lustig zingen.

Een heel troepje met papieren steken, linten, houten sabels kwam over het pad.

Pauw, vóórop, met 'n blikken degen, schreeuwde boven allen uit, voerde de jongens aan en schetstrend in de blauwe lucht daverde 't liedje dat ze

zongen — òm wat te zingen: ze waren zoo den heelen dag bezig geweest....

.... 'k Heb zoolang met de foekepot geloopt,  
.... 'k heb geen geld om brood te koopen....  
.... Foekepotterij — foekepotterij....  
.... Geef me 'n centje dan ga 'k voorbij....

Ze zagen 'm niet, marcheerden voort — 't eene liedje na 't andre inzettend.

Héélemaal achteraan, de kousjes afgezakt, 't broekje los, 'n groene tak langs den grond slierend, hevig snikkend omdat-ie de gróóten niet bij kon houden en ze geen notitie van 'm namen, stapte Jo, 't jongste zoontje van Willem.

Vlak bij 't boschje bleef-ie achter, snikte 't uit.

„Broer!” — riep Jan, glimlachend-opzittend.

Broer keek geweldig-huilend, de koontjes gebold tot bij de wenkbrauwen, naar Oom in 't gras.

„Kom jij maar hier, broer — willen ze niet dat je meedoet?”

„Nee,” huilde het kind, de tranen inwrijvend met smakelijke slijkhandjes: „...ikke niet en Sjuul wèl....”

„Nou da's héél gemeen,” troostte Jan — en niet gewend met kindren om te gaan, snoot hij vies-voorzichtig den neus van 't ventje....

„En wie zegt dat je niet mee mag doen?”

„Pauw.... En toen het-ie me geknepe....”

„Wel, wel, wel!... En wat heb jij toen gedaan?”

„Toen heb 'k 'm met me stok dood geslage,” fantaseerde komiek-ernstig het kind.

„Geweldig!”, lachte Jan: „wil jij bij mij wat zitten — broer?”

„Nee — soldaatje spelen,” hield de rakker aan.

„Hè, broer, blijf nou wat bij me!”

„Néé,” zei het kind kribbig en bang dat Oom 'm

zou vasthouden, rende 't dwars over 't grintpad naar de villa.

Jan verschoof naar de schaduw van 't boschje, lei het hoofd op den arm, rookte glimlachend.

Het was een heete, zomersche dag — een uitgezochte dag voor het zilveren feest van vader en moeder. Alleen wat tè warm — en dan dat drúkke gekakel van oomes en tantes — 't gejoel en krakeelen der kindren — als je niet an die drukte gewend was, werd je er moe onder.

Boven z'n hoofd, voor en achter, tsilpten vogels.

Soms zag je ze schichtig schieten naar 't groen, soms zweefde er een minuten-aaneen met zoet-door-dringend gefluit in de stil-blauwe lucht.

In het gras kroop een kever, angstig zoekend de zwarte aarde-plekjes, schuilend tusschen de groene sprieten en blaadjes.

En het teer-zoemend gegons eener bij, die van bloem op bloem streek, klonk gestadig.

Jan speelde met 't kevertje, dat-ie plaagde en insloot.

Het was zulk een wònder — 't zich verdedigend diertje, dat tèlkens weer over de beletselen kroop, de kluitjes aarde als bergen besteeg, de grashalmpjes beklauterde — dan plotseling zich vallen liet als 't gevaar te groot werd, de pootjes samentrok en onbeweeglijk onder het dekschild te schuilen lei.

Maar opeens zàg hij het beestje niet meer, werd z'n spelende hand slap — luisterde hij.

Achter het boschje praatte Marie.

Met wie praatte ze? — Zeker met Coba van Antoon — of met Staasje — of met ...

Nee 't wàs Co. — Dat hoorde je an 't fijne stemmetje.

Door de struiken trachtte hij te kijken, zag alleen iets vaag-wits.

Grappig zij aan de àndre zij van de struiken, óók in 't gras.

En de geluidjes klonken vriendlijk tusschen het groen, de geluidjes van de vrouw èn het kind — het tsilpen der vogels — het zoemen der bij.

„Zal kleine Co niet meer huilen?“ ...

Vandaag huilden àlle kindren om beurten — eerst had hij er een gesust — nu was zij bezig...

„Nee, tante,“ drensde 't.

„Heusch niet meer?“

„Nee — tante ...“

„Goed zoo ...“

Er kwam een stilte van vogelgefluit, bladergerits. In de verte joelden kinderen.

„Stoute Cor mag Co niet plagen, wat?“

„Nee tante ...“

„Zit je zoo prettig? .... Wil je slaapijes doen?“ ....

„Nee tante — telseltje vertellen ...“

„... Van ... Van ... Van Roodkappie?“ ....

„Ja tante,“ klonk het fleurig.

„Nou dan — daar was 'r 's 'n meisje en die heette Roodkappie ...“

Zachtjes fluisterde het verhaal door het groen, onderbroken door kindergevraag.

„... En wat dee de wolf toen, tante?“

„... De wolf die trok an 't touw — en die riep binnen!“

„... En kwam toen Roodkappie binnen?“

„... Ja toen kwam Roodkappie — en die zei: groomoe hier heb 'k 'n lekker bordje soep — maaar, groomoe wat heb u 'n lange nagels ...“

Glimlachend luisterde Jan. Wat had ze een lieve, vrindelijke stem, als ze wou — wat praatte ze gezellig, kinderlijk met 't meisje.

„... En toen kwam de olifant met z'n snuit ...“

„Uitemetuit en 't vertelsel is uit,” viel 't kind droomerig in.

„En wat krijgt tante nou?”

„'n Zoen!”

„Eén zoen?”

„Tièn zoenen.”

De lipjes smakten in 't groen.

„En als 'k je morgen 'n pop geef, wat zal je dan zeggen?”

„Dànk u tante ...”

„En als 'k je móéssie was, wat zou je dan zeggen?” ...

„Maar u is moessie niet — u is tante ...”

„Dat weet 'k wel, snoet — maar àls 'k 't nou 'ns was — zou je dan zeggen: dànk u lieve moessie?” ...

„Née” — redeneerde het kind koppig: „dat zou 'k niet zeggen — want je heb maar één moessie, niewaar tante?” ...

„Ja, lieve hart — maar doe nou is één keer òf *ik* moessie ben — toe — dan krijg je zóó'n pràchtige pop ...”

„'n Pop die spreken kan?”

„Ja heelemaal spreken ...”

„En die slapen kan?”

„Jà — Nou? — Zeg dan — dànk u wel liève...”

„... Lieve móéssie ...” herhaalde het kind.

Er kwam een stilte van knufflen en zoenen.

En gelijk klonk Johan's stem, die met afgezakt broekje het grasveld kwam afrennen.

„Oomèèè Jan! Oomèèè Jan ... Opoe laat vrage of u komt?” ...

„Ja,” zei hij opschrikkend.

„Was jij — dáár,” vroeg ze, toen ze hem hoorde bewegen.

„Ja,” zei hij.

Ze werd wit — liep zwijgend naast hem, terwijl

ze naar de villa wandelden, waar op het terras de hééle familie zat — grootvader en grootmoeder in versierde stoelen — èn oom Barend — èn tante Bettina — en al de andren die met den laatsten trein waren gekomen, nou 't zoo wat tegen etens-tijd liep.

Oom Barend wenkte van verre. Hij was de grap-penmaker van de familie — scheen 'n mop verteld te hebben juist toen ze bij het terras kwamen — de heele familie lachte.

„Ja” — zei grootvader nalachend — „Barend heeft gelijk: als men jullie twee zoo met Jo en Co ziet loopen — zie je 'r uit als vâder en môeder...”

„Hè, wat áárdig,” lachte Jan flauw.

„Aardig,” beet Barend grof toe: „zóó 'n wònder zou 't niet zijn voor menschen die driè jaar ge-trouwd zijn!... In elk geval tegen 't gouwen feest, pa, belooft-ie beterschap...”

„Ja, dat belooft 'k,” glimlachte Jan weer — als je kwaad werd — werden ze gééstig.

„Goed zoo,” riep Antoon, die 'm half om had — hij was an z'n zesde port — „maar àllemaal jòngens, hoor! We hebben meisjes zat in de fami-lie!”....

En ze praatten over andre dingen, elkander in de rede vallend, luid-lachend en stoeiend — tot 't zes uur sloeg, de deuren van de eetzaal werden opengeschoven.

Jan en Marie kwamen òver elkaar te zitten.

En op dat diner werd Jan smóórdronken.

---

---

B E T O O V E R D E   H A N D E N .

---

„En toen?“ .... vroeg John. Z'n oogen stonden angstig-wijd, z'n lippen beefden. Marietje, minder vreesachtig, lacherde ongeloovig.

„Niks van an,” zei ze sussend.

Maar Lien, die 't wist, liet zich dat niet zeggen, klemde even de lippen samen, wijs als 'n oud vrouwtje, sprak toen weer met hollen nadruk....

„.... Nou dan weet jij 'r geen sikkepit van, kind. De duvel die verkleedt zich elke uur anders. Dáarvan is die de duvel. Als die niet toovere kon dan sou die geen duvel weese. Vraag 't maar an je vader. Sal 'k nou verder vertelle?...

„Asjeblief,” zei John, bleek-beangst.

Lien likte het chocolade-kopje na met twee vingers gelijk, verhaalde terwijl....

„Nou enne toen was de duvel in 't vuur gekrope — die kan overal asem hale en brande doet-ie sich niet — want in de hel daar is 't enkel vuur”...

„Dat kán niet, da's gosonmogelek,” lachte Marietje gedwongen.

„Soo — kán dat niet, kind? — Nou maar hij het maling an vuur — dat eet-ie met klonte tegelijk — O soo! 'n Duvel die lúst juist vuur en hoe heeter — hoe lekkerder. Nou dan — laat me nou vertelle — toen was-die in 't vuur gekrope en sijn

eene voet die stak 'r van andere uit en toen bliesdie soo dat d'r allemaal rook in de keuken sting — en wàt je maar op 't fernuis sette dat vloog d'r af en de juffrouw die pannekoeke wou bakke die kon ze niet gaar krijge en toen op eens begon de pannekoeke te draaie en te draaie en toen vloog die de schoorsteen in en toen kwam d'r 'n vreeselijke slag en de duvel die schreeuwde boe-òè-òè-òè! en nog is boe-òè-òè-òè! en toen lag d'r ènkel asch in de pan"....

De kinderen zwegen. Lien, zèlf bang geworden voor 'r eigen boe-geroep in 't schemerdonker, keek sip naar de bloemen op de vensterbank, Marietje staarde schuw naar de donkre alkoof waar de bedden stonden, John gruwlijk-angstig dorst niet bewegen.

".... En het de juffrouw toen niet verder gebakke?" — vroeg Marietje na 'n poos.

"Nee," zei Lien: "want as de duvel in de pan sit, dan geeft 't je toch niks"....

"Nou dàt sou ik wèl is wille sien"....

"Ach kind, sit nou niet te klesse — jij"....

Plots schrikten ze alle drie — van benee riep een harde stem: "Lien!.... Lientje!"...

"Ja moe!"

"Beneje kommen! Na je bèd!"

"Ja, moe."

't Was uit met de visite. Lien had twee uur bij ze gezeten. Nou most ze weg.

"Kom-ie dan mòrrege weer?"

"As 'k klaar ben, ja — Nou dag!"

Tot an de trap liepen Marietje en John mee. Toen sloten ze de kamerdeur. Ze waren koud geworden van al die duvels-verhalen. Marietje treuzelde.

"Steek dan de kaars an," zei John.

"Eerst 'n kaars hèbbe" — zei Marietje, zoekend: "d'r is geen kaars"...

„Wellis,” zei 't joggie.

„Nietes” . . . .

„Dan ga 'k niet na bed,” zei hij huilerig.

„Da's nou 'n jònge,” spotte Marietje, maar schuw streek ze 'n phosphorlucifer af, lichtte de hoeken bij.

Ze waren kinderen van 'n armen muzikant. D'r moeder was gestorven. En de buurvrouw lette zoo'n beetje op ze als hij naar repetitie was of 's avonds speelde. Dat ging heel goed en Marietje, 'n meisje van acht, dee al moedertjes werk. Vader die kóókte.

„Laat mijn dan meekijke,” zeurde John.

„Nee — je màg niet an lucifers komme — heit vader geseid” . . . .

Maar John had den steenen pot al beet.

Angstig streek het kind 'n lucifer af, schrikte van de lichtende streep op den muur.

„Kijk is,” zei hij.

„Da's niks,” lachte Marietje.

„De muur brandt, — da's de dùvel” . . . hakkelde hij nerveus.

„Wel nee, domme jonge, 't is van de lucifer.”

Ongeloovig-bibberend keek het jongetje naar de hel-lichtende veeg op den muur. De phosphor-streep vlamde zonderling in het donker der kamer.

„Geloof je me niet?” vroeg Marietje: „Kijk dan!” En met haar handje wreef ze de veeg zóo door, dat de witte, dansende vlammen wijder-uit schemerden.

„Voel zèlf,” zei ze wijs.

't Kind wreef z'n handje over den muur.

„Nee — 't bràndt niet,” mijmerde hij.

„O zoo! Ga nou naar bed.”

„Nee,” zei hij koppig —: „eerst 'n kaars — ikke ben bang” . . . .

„Voor watte?”

„Dat weet 'k niet.”

„Kom dan mee — dan zalle we onder 't bed kijken” ....

Bij de vlam der lucifer, bukten de twee kinderen, de angstige gezichtjes bleek-beglansd. De eene lucifer na de andere streken ze af, kijkend onder het bed en onder de tafel en in de hoeken.

„Zie je nou wel dat 'r niemand is, malle jongen!”

Hij in z'n onderbroekje, volgde haar overal, week niet van haar zij. En telkens als ze 'n lucifer had afgestroken op den grond of op den muur, wreef hij angstig de phosphorstreep weg die 'm bang maakte.

Toen kropen ze in bed.

John sliep bij vader. Marietje an de overzij.

„Slaap-ie al?”

„Nog niet,” zei ze onder de dekens.

„Práát dan nog wat” ....

„Nee — ik ben moe” ....

„Hè, toe nou!”

„Nee, vervelende jongen”.

De oogen wijd-open, lag 't joggie door de alkoofdeuren naar de donkre kamer te kijken. Er was flauw geschiyn door de ramen bij de bloempotten. En je zag de franje van de gordijne en 'n stukkie van 't glas — en de trekpote op 't kozijn dee net of-ie lachte — zóó'n open mond en precies 'n tong en tanden. De wekker tikte. Tik-tak. Tak-tik. Die Lien kon jokke! D'r wàs geen duvel — en die pannekoek ....

„Slaap-ie? .... Zus, slaap-ie?” ....

Geen antwoord.

„Nou doe je net of-ie slaapt — maar je slaapt niet” ....

Geen antwoord.

De buik van den trekpote lachte net as de juffrouw

van-boven die kiespijn had en de bloemen speelden op 't gordijn. Tik-tak.

.... As de duvel....

Met 'n zet van opgolvenden angst schoot-ie onder 't dek, trekkend de dekens ver over 't hoofd. Zoo kon-ie lekker niks zien — niks hooren. Starend keek-ie in de dekengrot, trok de knieën omhoog — en plotseling dierlijk-gillend sprong-ie op. Onder de dekens had-ie z'n handen gezien, héélemaal gezien, witlichtend en brandend.

„Jonge wat heb-ie,” gilte Marietje.

„O! O!,” schreeuwde hij het bed uitvliegend: „kijk me hande is — die brande! die brande!”

Marietje schokte achteruit.

In het donker van de alkoof spookten de lichtende handen, schrikkelijk vlammend, schijnbaar doorzichtig.

„O! O! 'k Sta in brand!”

En het meisje schreeuwde mee „Brand! Brand!”

Op de trap klonk het geschommel. Buurvrouw met 'n lamp in de handen holde naar boven, smeed de deur open.

„Wat is 'r? Wat is 'r?”

„Johnny staat in brand!”

„O juffrouw, me handen, me handen!”

„Ondeugende apen!” snauwde de buurvrouw: „houen jullie me voor de gek? Laat kijke je hande!”

John, bevend, huilend, hield de handen bij de lamp. Er was niets te zien.

„En weer gauw na je bed!”, gromde de vrouw: „je most je schamen, jij gróóte meid!” ....

„Laat de lamp dan hier, juffrouw”....

„Komt niks van in — en uit met je malligheid, anders zal 'k 't je vader vertellen!”....

Nijdig — de schrik zat 'r in de beenen — sloot

ze de deur. Maar nog geen pàs was ze weg of de gillende stem van het jongentje weerklonk opnieuw en snerpender.

„....Brand!.... Me handen staan in brand!.... De dùùùùvel zit in me handen! De dùùùùvel!”... .

En Marietje, die toch zoo verstandig was, vluchtte het portaal op, nòg luider gillend.

„... O me broertje! Me broertje, de dùùùù zit in z'n hande!”

Buurvrouw werd wit. Dàt was ongehoord. Kouwe rillinkjes kietelden 'r vetten rug. Nog eens betrad ze de kamer, betastte de handen van 't kind, bekeek ze bij de lamp — niks — niks.

Toen zelf hàlf-bang, stopte ze het kind onder de dekens, suste Marietje, nam de lamp op, gromde, sloot de deur — en weer geen stap had ze gedaan of John gierde 't uit.... „Brand!.... O de dùùùùvel! De dùùùùvel!”

Rillerig, doch kordaat, zette buurvrouw de lamp die in haar handen wiebelde op den grond, opende bevend de deur — en bij het zien van de wit-lichtende handen in 't donker der kamer, gilte ze smakelijker en doordringender dan de kinderen.

Beneden en boven werden deuren geopend.

Er kwam een buurvrouw omlaag en een buurman omhoog.

„De dùùùùùvel!” schreeuwde Johnny: „de dùùùùùvel is uit de schoorsteen in de pannekoek gevloge en nou zit-ie in me hande! O, de dùùùùùvel!”...

Hokkend in de deuropening gluurden de buren, beangst en benauwd. Zóó iets had nog nooit iemand gezien — handen die in 't donker vlamden.

„O me broertje!” kermde Marietje.

Ze bekeken gezamenlijk de handjes van 't kind — betastten ze angstig-voorzichtig, keerden ze om — niks te zien.

En zoodra namen ze 't licht niet weg of de handen vlamden.

„'n Miràkel!“ .... zei de juffrouw-van-boven, die kiespijn had.

„Hoe komt de duvel in zóó'n ònschuldig kind“ — zei die van beneden.

Ze bleven 'n uur lang bij 't kind — toen zakte het verschijnsel — maar niemand dorst naar bed.

Zóo trof de muzikant een hééle bevolking op zijn kamer, toen-ie thuis kwam.

En nog dagen en maanden sprak het huis van John's betooverde handen. Drie getuigen hadden het gezien. Er viel niet aan te twijfelen. De Duvel was 'n raar heer.

---

---

S I M O N   K E N A U   H E S S E L A A R .

---

De heer en mevrouw Hesselaar — nièt Hásselaar — waren 'n kaartje gaan leggen bij de óuwe Zondagavond-menschen. 't Ging om de vier weken. Dan zaten ze met vier paren, of wel twee quartetten te whisten, te praten, kopjes koffie met koek en grocjes te drinken, aten 'n boterhammetje na en stapten tegen twaalf uur, als fatsoenlijke burgers, huiswaarts.

Vanavond echter — tante Miep was jàrig — was 't bar-ònfatsoenlijk, ja in één woord bééstig-laai. Kwart voor twee.

Stevig gearmd gingen ze over het trottoir door de donkre straten, hij zwáár pratend, 'n stem die langs de huizen b a s t e, zij eenigszins bleek. Het een hoorde bij 't ander.

De heer Hesselaar praatte zwáár uit vrees en mevrouw zag pipsjes omdat ze de boel niet vertrouwdde.

's Nachts kon je besprongen worden — 'r liep zooveel Zondagsvolk — 'r waggelden zooveel beschonkenen. 't Was mis éér je 't wist.

„Wat zal Kenau 'r wel van zeggen, dat 't zoo laat geworden is?” — waagde mevrouw op te merken in de verraderlijke stilte der straat.

„Kenau is geen kind” — zei meneer Hesselaar, thans zóo rooverachtig-luid dat mevrouw pénibel

naar de donkre hoeken keek en koud werd toen 'n hond achter 'n deur aansloeg.

„Da's wel waar,” hernam mevrouw: „maar toch....”

„Ach wat!” baste meneer.

En ze marcheerden zwijgend, met holle, donkere passen.

Daar deze historie fêl wordt en het onder alle omstandigheden voor den lezer onaangenaam is van figuren te hooren gewagen die hem vreemd zijn, zij hier vluchtig gezeid wie Kenau was. Zij wàs een groote vrouw, groot van lichaam, groot van geest, groot van gehechtheid aan Maximiliaan Hesselaar, haar broeder.

Zij was geboren op een 3den October en ofschoon dergelijke details den schijn aannemen de proporties eener romanheldin noodeloos te vergrooten, mag dit feit niet onvermeld blijven omdat een zoo zonderlinge samenloop van den naam Hesselaar en van den datum waarop Leiden ontzet werd (hetgeen de scheurkalender vermeldde) vanzelf aanleiding gaf tot de omgezette voornamen *Simon Kenau*.

Wanneer ik nu nog voorloopig aanstip dat Simon Kenau Hesselaar een oude, doove jongejuffrouw met vâlsch haar en vâlsche tanden was en de grootheid van haar geest zich in de bestudeering van vele filosofen (Spencer was haar chéri), feministische brochures (zij droeg geen corset, leefde vegetarisch en als geheelonthoudster) en vooruitstrevende tijdschriften openbaarde, dan heb ik den lezer behoudens over één punt voldoende voorgelicht.

Dat ééne punt was kiespijn.

De láátste kies naast het valsch gebit, venijnig ontstoken, had haar belet mée naar tante Miep's jaardag te gaan en achter de spelers (stilzwijgend: er mocht niet gesproken worden) van de vele solo's, misères, abundances etc. te genieten.

De lezer is er nu *in*.

Keeren wij tot ons zwaar-stappend echtpaar terug dat wij na deze uitweiding hervinden voor de echtelijke woning.

„Hou even m'n stok vast,” zei meneer, bezig z'n sleutelbos te zoeken.

Mevrouw accepteerde dien voorzichtig — 'r zat 'n degen in en niet alleen dat je geen wapenen mocht dragen, maar 't was al is ééns gebeurd dat de degen 'r uit was gevallen met de punt in den grond.

„Wel alle...!”, vloekte meneer zònder titteltjes.

„Wat is 'r!” .... schrikte mevrouw, den degen-stok wild aan haar boezem prangend.

„Ik heb me sleutels niet bij me”...

„Wátte!” hijgde mevrouw, verbleekend — bij het licht der lantaarnpaal.

Meneer doorwriemelde alle zakken, woelend tot in de onmogelijkste hoekjes — gréen sleutel.

„Bel dan!” zei ze, zenuwachtig.

„Ja, dàt snap 'k zelf wel,” snauwde meneer.

En de schel lawaaide door de gang.

Alles bleef stil in huis. De schel tinkelde snerpnd.

Meneer keek somber-bleek en mevrouw nerveus-wit.

Als je 's nachts op straat staat, doet 't vinnig luien van 'n schel je onheilspellend aan.

Nóg eens rukte meneer. De doove Simon Kenau scheen niet te hooren of niet te willen hooren.

„Verduveld!” — zeide meneer.

Driftig trok hij aan de schel, rukte als 'n porder — geen deur piepte — geen stap weerklonk. Ja — wèl 'n andre, sombere stap aan de overzij van de straat.

„Geef m'n stok” — zei Maximiliaan Hesselaar.

„O god néé....,” weigerde mevrouw, die bloed zàg.

De sombere voetstappen naderden.

Meneer werd k i l en plotsling angstig-resoluut ontfutselde hij mevrouw den stok, drukte op de veer, bereid 'n moord te begaan.

„Hè” . . . . , zuchtte mevrouw, verlicht. De stap was van 'n a g e n t, die de ronde dee en op het schellen afkwam.

„Goeien avond,” zei hij beleefd.

„Goeien avond,” repliceerde meneer, blij — en in 'n oogenblik had-ie het geval uitgelegd van tante Miep, van de kiespijn, van de doove zuster die één-hoog sliep, van de vergeten sleutels.

„Ja da's lastig,” meende de agent: „je ken nou geen smid opbellen om de deur open te steken — maar as u 't is met 'n ladder probeerde?”

„Met 'n ladder,” zei mevrouw beverig.

„. . . . Ik weet 'n ladder — as u dan boven 'n raam openschuift — ben u klaar” . . . .

„Nee,” zei meneer: „dáár slaapt m'n zuster en die zou 't besterven van schrik.”

Weer begon hij te luiden.

Simon Kenau hoorde niets. Ze was doof èn ze had voor de gruwelijke kiespijn 'n lepeltje chloral ingenomen. De wereld had kunnen vergaan.

„Nou — ik zal 't laddertje hálén,” zei de agent weer: „u ken toch niet buiten blijven” — en kalm stapte hij naar de overzijde waar-ie 'n ladder wist.

„Allemaal jóuw schuld!”, begon mevrouw te kibelen.

Meneer zweeg.

„Wat 'n schandaal! Als je niet zooveel g r o c c i e s had gedronken” . . .

Meneer zweeg.

„Süffer!” — zei mevrouw met climax.

Meneer zwéég, begon opnieuw zoo te schellen dat je kalk van den muur hoorde vallen.

Toen, uit behoefte om zich te luchten, leunde mevrouw tegen den deurpost en schreide, in de eene hand den hernomen degenstok, in de andre den zakdoek.

Gelukkig kwam heel spoedig de agent. De ladder paste prachtig tegen het kozijn.

„Zàl ik dan?” — vroeg de man.

„Née,” opponeerde meneer wild: „dàt nooit — geen man in de slaapkamer van m’n zus! Als ze ’n vreemd gezicht ziet — zijn de gevolgen niet te overzien. — Ik zal zelf” . . . . .

„Max!” — kermgilde mevrouw: „wees voorzichtig!”

Het buikje van meneer wreef reeds langs de sporten — de agent hield de leer.

Het werd een i z i n g w e k k e n d gezicht — de dikke man in het nachtdonker, bij de lantaren, op de ladder . . .

„Max, Max, pas op!” — smeekte mevrouw.

„Stil, vróuw”, zeide hij kordaat.

Reeds was z’n hoed op de hoogte van het glas, toen er binnen vreeslijks gebeurde.

„Hùllep! Hùllep!”, klonk het.

En waar dit geroep, dermate onvoorbereid, mijn verhaal zoo niet stoort, dan toch interrumpert, gevoel ik mij gedrongen een weinig te verhalen van hetgeen in huis geschied was en geschiedde.

Simon Kenau had tot tien uur in Spencer, haar chéri gestudeerd, in het bijzonder het hoofdstuk van „*De gegevens der philosophie*” verslonden, daarna een kop waterchocola met véél suiker geslikt, vervolgens chloral in een glas melk geslurpt, ten slotte had zij zich voor den nacht getoileteerd, iets wat welvoegelijkheidshalve niet beschreven kan worden.

Op haar nachttafeltje lagen o. m. — er lei véél —

haar gebit, haar vlechtje, het fleschje chloral, Spencer, een doosje lucifers en de kaars.

In bed had ze nog *De Vrijdenker* (met de laatste post gekomen) doorlezen en vervolgens (rare expressie voor deez' ongetrouwde dame) overmand door slaap, was ze op heur helderwitte sponde ingedut.

Nòch het heftig gerinkel der schel in de gang onder haar slaapkamer, nòch het gepraat buiten, hadden haar gestoord — evenwel ontwaakte ze wíj haar kies stak.

En op hetzelfde moment zag zij een hoofd boven het kozijn. Soezerig, half vol zoeten slaaps, half vol Spencersche wijsbegeerte vroeg zij zichzelf verschrikt af, of deze verschijning eene relatieve of eene absolute werkelijkheid was, vervolgens ophurkend in bed, dacht zij aan de misleidende associaties van *verschijnsel* en *verschijning* en nog terwijl deze overwegingen haar doorflitsten, krijschte ze op goed geluk om hulp.

Het hoofd, buiten, rees, het bovenlijf werd zichtbaar, twee spookhanden schoven het raam op.

Simon Kenau of Kenau Simon Hesselaar, geboren den 3den October, vloog bibberend overeind en geweldig als je bij zulke gelegenheden dénken en dòèn kan, gilte ze: „Pas op, kèrel.... of 'k schiet!”....

Dreigend hield zij het eerste-het-beste dat ze van het nachttafeltje gegrepen had voor zich uit en daar het goud van het gebit in het donker werkelijk dreigend blonk, scheen de inbreker plotseling te aarzelen.

Simon Kenau aarzelde niet. In haar eerbaar nachtgewaad, met den kiespijndoek om het hoofd scheen zij gemetamorfoseerd in een heldhaftig, strijdlustig wezen.

Om hulp roepend, wierp ze wát ze bij de hand had

naar het hoofd van den inbreker — gebit, *Vrijdenker*, vlechtje, chloral, Spencer, lucifers — toen, waarlijk van overmoed bezeten, stortte ze op den ladder toe, greep de bovenste uiteinden en zou Maximiliaan Hesselaar in de straat geworpen hebben, als niet op dat vreeslijk, gedrochtlijk oogenblik, zijn woestkermende stem tot haar doorgedrongen was.

„ . . . . Kenau! . . . . Kenau! . . . . *Ik ben 't!*” . . . .  
„Jij?” — gilte ze als in een roman — en bezwijmde, terwijl Maximiliaan overstelpt van aandoeningen, wijdbeens van den ladder in de armen van den agent gleed . . .

Aan het bovenstaand heb ik geen ont knooping toe te voegen.

---

---

## G R A P.

---

Nu Chocolate- en Paascheieren ontelbaar worden, herinner ik me een korte historie, waarin eieren, een mal-gevoelige jonge dame en een jeugdig aannemer de hoofdrollen vervullen.

De mal-gevoelige jonge dame heette Jacoba.

Op een bruiloftsfeest had ze met hem, den jeugdigen aannemer, kennis gemaakt en omdat ze op jaren begon te geraken, haar moeder kwakkelde en de jongeling, behalve geld, een gezond, pootig voorkomen bezat, liet ze 't gebeuren, engageerde zich. Houèn dee ze niet erg van 'm, nog niet — 't zou komen.

't Kwàm meestal, zei moeder.

Jé gelukkigste huwelijken waren kàmpjes in 't engagement. Blaffende honden bijten niet; vuren met veel vlammen geven niet de meeste warmte.

Intusschen, twee maanden geëngageerd, bleef de verhouding eene zònderlinge.

Ze contrasteerden 'n weinig — Piet en Jacoba.

Piet was een stevige, gezette dertiger met kortgeknipt blond vlashaar, 'n paarsroode gelaatskleur, 'n borstlige snor. Gewoon zich in de open lucht te bewegen, hadden al z'n bewegingen iets brusks,

póotigs, lomps. 't Liefst zat-ie in hemdsmouwen op visite. 'n Jas geneerde. Dán lustte hij een ferm borrel zonder aan den drank te zijn.

Van de meeste dier zaken hield onze mal-gevoelige jonge dame niet. Ze vond 'm ruw en grof als-ie 's Zondags zoo breed-uit zat, de witte hemdsmouwen op tafel, 'n zware walmende sigaar in z'n mond, het gelaat paarsrooder door de bittertjes die-die omsloeg.

Maar dan redeneerde ze haar opmerkingen weg. Moeder had gelijk: ze had te veel romannetjes gelezen — 't leven wàs geen roman.

Als ze getrouwd waren zou ze 'm die dingen wel afleeren. Want hij had 'n goeien aard en wát-ie maar kon doen om haar te plezieren, dat deed-ie. Zoo had-ie nog pas vier nieuwe kippen meegebracht. De laatste kip was gestorven, de ren stond leeg.

Nou was 't 's morgens weer ouwerwetsch gezellig om de beesten te voeren en in 't leghok te kijken of 'r geen eieren waren. En moeder die jarenlang sukkelde was dol met 'n ei van de eigen kippen.

Elken morgen 'n doek om het hoofd — 't was eind Januari — liep ze het tuintje in, strooide maïs en gerst, vulde het drinkbakje, keek in het leghok — géén eieren. En tegen den middag bracht ze ze warme rijst met peper, amuzeerde zich met het vechten der beesten.

„Piet — ze willen niet leggen,” klaagde ze eens.

„'t Is nog te koud,” zei hij.

„... Bij buurman léggen ze al,” praatte moeder in den leunstoel: „Nee, jongen — ze leggen niet zonder haan...”

„Dan krijg je 'n haan, moeder,” lachte hij goedig.

En den volgenden dag, 's middags, stond-ie al met 'n haan voor de deur, liep schaterend de gang door omdat 't dier zoo te keer ging, lachte in het tuintje al de burens bij mekaar — die nooit in d'r

tuintjes lachten omdat 't onfatsoenlijk was — had 'n enorme pret om het gekakel der kippen die niks in 'r sas waren met de kloeke betuigingen van den indringer.

„Als ze nú niet gaan leggen,” — schreeuwde Piet naar schoonmama, die één hoog voor het raam zat, „dan draai 'k ze allemaal d'r nek om — wat?...”

„Ja, dat moest je is probeeren,” zei Jacoba ongerust.

„Zij en d'r kippies,” lachte hij geweldig: „da's 'n miràààkel!” ....

Vanaf dien middag, werd iederen avond als Piet bij z'n meisje kwam, over de kippen gesproken. Ze legden niet. Ze waren te oud, hadden te weinig zon en de kleigrond van het tuintje was nooit voordeelig geweest.

„Hoeveel eieren, Co?” schreeuwde hij al op de trap.

„Nog geen een...”

„Je geeft ze te veel vreten!” ...

„Ja, hou me maar voor de gek!” ...

„We doen ze in de soep, niet, moeder?” ...

En zoo plaagde hij voortdurend.

„Ik begrijp niet,” zei hij eens, terwijl hij z'n bittertje dronk: „wat jij in zulke snotterige doodvreter ziet!” ...

„Ik wèl,” zei Jacoba: „ik vind 't 'n héérlijk gezicht als je in 't leghok kijkt en de kip op 't ei zit...”

„'t Is wat moois,” — spotte hij: „ik vin 't wèl zoo makkelijk om bij de melkboer 'n half dozijn te gelijk te koopen.”

„Hè, nee,” redeneerde Jacoba — niet om niet noemde ik haar mal-gevoelig — en ze staarde eenigszins melankoliek in de lamp: „één ei van je eigen kippen smaakt tienmaal lekkerder dan zes-en-dertig

gekocht. En dan is 'r voor òns nog 'n àndere reden, Piet...

„Zoo,” grinnikte hij, haar verliefd aankijkend.

„Nee — lach nou is even niet — Weet je nog van vâder, moeder?”

„Ja, dàt is waar,” knikte de ouwe vrouw — ze was lang over verdrietjes heen, zèlf zwak en slap en versuffend.

„Vader,” mijmerde Jacoba: „zat altijd dâar voor 't raam toen-ie zoo èrg ziek was — en dan zag-ie me loopen door 't tuintje en keek me na — en als 'k dan terugkwam met 'n versch ei in m'n handen, dan zag 'k 'm lâchen — dat vond-ie plezierig — dan ging 'k na de keuken, klutste 't, dee 't in melk — en dan móést-ie 't drinken of-ie wou of niet. — En nou nòg kan 'k niet door 't tuintje loopen, als 'k van de kippen terugkom of 'k verbeel me dat-ie daar zit...”

„Nou, da's mälligheid,” merkte Piet brusk op: „hoeveel jaar is 't al niet gelejen?”...

„Zeven,” zei Jacoba stil.

„Wel nou — waar máal je dan om!”...

'n Paar weken later ondertrouwden ze. 'r Was héél wat anloop. Wel zes aannemersvrinden zaten in de hemdsmouwen, dronken grocjes en wijn en zongen en rammelden op de voor de gelegenheid gehuurde piano en staken toosten af.

Piet, die uitbundig werd, speechte zoo mal, zóó komiek dat de vrouwen met lachtraantjes op d'r gezicht zaten en een zoo aan 't hoesten raakte dat 'n kleine consternatie ontstond. Piet toostte ook op de kippies, die-die z'n meisje gegeven had, vier snötterige kippen met 'n verkouwen haan, die 'n kapitaal opvraten en nog geen leege dop leien.

Toen liep 't gesprek ook weer over kippen en 'n

jeugdig aannemer, vriend van Piet, beweerde dat as Piet maar wóu, de kippen vanzelf an 't leggen zouden gaan — daar wist-ie 'n mop op — die-die Piet effen in z'n oor most fluisteren — en Piet gierde 't roodbrullend uit — dat was verdràaid goed — die zou-ie onthouen...

't Werd héel laat...

Jacoba was vroeg opgestaan. 't Huisje had ze geruimd en moeder 'n kop thee op bed gebracht. Moeder hoestte. Die had 't ineens hárd te pakken, en dat zoo kort voor de bruiloft.

*Down* werkte ze in de kleine keuken, denkend an Piet, an 't feest over tien dagen, aan 't vreemde dat komend was.

Droomerig, moe, zonderling-ontevreden, nam ze den zaadtrommel, stapte het trapje af, voerde de kippen.

Het was een zachte Februari-morgen. De vogels zongen — en waarlijk een enkel, dwaas takje had al 'n knopje.

De kippen pikten saai — de haan tokkelde schor met 'n graantje in z'n bek — sparend voor z'n vier wijfjes.

Soezend — ze had 't in een paar morgens niet gedaan, opende ze het leghok, bukte en haar gezicht glansde op.

In het stroo, naast elkaar, lagen vier helder-witte eieren. Wat 'n wonder! Eerst in geen máanden, nu vier tegelijk. Hoe 't weer kon méewerken... Vièr eieren... Vièr!...

Stil-glimlachend nam ze een voor een voorzichtig op — 't lieve gezicht — 't vriendlijke in de natuur — vier moedertjes — vier kinderen — wat 'n wonderbare dingen dee God... En blij, opgewekt teruglopend, met een vage, triestige herinnering aan 't

raam, waar *hij* met z'n vermoeid gezicht en z'n grijze haren gezeten had, hupte ze het keukentje binnen, zette doodvoorzichtigjes de eieren in 't rekje, keek er nòg eens naar.

Dan met een vreemden glimlach, nam ze 'n glas en één der eieren. Zoo had ze dikwijls gestaan om voor vader iets versterkends klaar te maken, zoo stond ze na jaren voor moeder, die — die — 'r was niets an te veranderen. 'n Mensch had te berusten.

Zachtjes klopte ze de eierschaal tegen het glas. Er kwam een klein scheurtje — en knijpend als ze gewend was, poogde ze het wit en het door in het glas te doen loopen.

't Lukte niet — sterker klopte ze.

En plotsling, verbleekend, merkte ze dat het wit hard was. Hoe kòn dat? ... Hoe wàs dat ... Ze schrikte, begon beverig te pellen — het ei was gekookt, hard gekookt. Driftig nam ze de andere eieren uit het rekje, klopte ze — allemaal gekookt — gekookt ....

Toen zat ze op den keukenstoel, huilde uit. Die misselijke grap kon alléén Piet uitgehaald hebben. — Zoo ruw en bruut te spotten met wat haar lief was — net iets voor hèm met z'n rooie gezicht en z'n hemdsmouwen. Nòoit zou ze 'm trouwen — nooit — ze háátte 'm — kon 'm niet luchten ...

Maar de bruiloft ging door. Je kon 't voor móeder niet laten. En men zegt dat ze ongelukkig met elkaar leven, dat hij zich bij z'n vrinden in de kroeg beklagt over de sentimenteele kuren van z'n vrouw en dat zij op 'n verdroogd oud vrouwtje begint te lijken, met oogen die eeuwig schijnen te huilen, wat voor 'n man làng niet prettig is.

Zoo heb je in èlk huwelijk wat — we willen er niet over kwaadspreken.

---

## HET PORTRETJE.

---

Het heele gezelschap kéék nu naar het portretje.

Mevrouw Brons het sterkst, met loerende nieuwsgierige oogjes; haar man glimlachte vriendlijk, zonder 'n woord te spreken.

Meneer Prins rookte nadenkend, mevrouw Prins, die opgestaan was, boog zich over den schoorsteen, herhaalde:

„Ja hèusch, mevrouwtje, je zou zweren dat 't op u lijkt.”

„Wel mogelijk,” zei Anna voorzichtig.

Eindelijk dan hadden ze hun zin, spraken ze over dat waar het heele dorpje bedekt over sprak.

„Ik dacht werkelijk,” zei mevrouw Brons weer en poeslievig knikte zij de gastvrouw toe: „dat 't een gestorven kindje was.”

„Née,” zei Willen kort-aangebonden: „m'n vrouw en ik hebben geen kinderen.”

„Curieus,” merkte mevrouw Prins nog eens op: „net uw oogen en ook wel iets van den neus van meneer. En dan al die bloemen om 't lijstje.”

Even was 'r eene onaangename gaping in het gesprek.

Brons dampte genoeglijk, Prins keek naar de zoldering. Mina Brons roerde 'r thee met beschaafde

gebaartjes en mevrouw Prins staarde lieflachend naar het kinderkopje op den schoorsteen.

Ze wouen nu eens wèten. Lang genoeg hadden ze gegist. En als huisvrienden hadden ze waarlijk recht op een beetje vertrouwlijkheid.

Anna en Willem hadden maanden lang teruggetrokken geleefd. Alleen de dokter van het dorpje kwam wel eens een visite afleggen. Geen der notabelen gaf teeken van leven.

Maar door toevallige omstandigheden had Willem eerst met Brons, toen met Prins, toen met anderen kennis gemaakt, hoewel aarzlend. Want de dorpsnotabelen waren een weinig schuw geweest en terecht.

Er gingen geruchten.

Eerst het gerucht dat de nieuwe bewoners niet getrouwd waren, toen wist er een iets te vertellen van het verleden van de jonge vrouw en omdat het nièt tégengesproken werd, werd het zekerheid.

Nu op de eerste gezellige visite — ze hadden een uurtje gebabbeld — was er bij de dames een lievig verlangen om te weten van wiè 't portretje was, een heel begrijpelijk verlangen, omdat het portret in versche bloemen stond.

Inderdaad had het kinderkopje op den schoorsteen eene kleine historie, die Falkland even wenscht toe te lichten, al is het procédé om 'n verhaal te onderbreken, eenigszins verouderd en onaangenaam.

Jaren geleden was Anna getrouwd met 'n man waarvan ze niet hield.

Er kwam 'n jonge vriend van den man over den grond, wat meer gebeurt; zij werd op dien vriend verliefd en hij op haar, wat ook meer gebeurt en het gevolg was dat zij van den eersten man scheidde en met den àndren trouwde, wat òok meer gebeurt.

Maar die fatale echtbreukgeschiedenis — 't is 'n gruwbaar woord — had ten gevolge, dat de Rechtbank het kindje aan den éérsten man toewees, daar 't niet meer dan redelijk èn billijk is, dat aan eene vrouw die de dwaasheid heeft op 'n andren man verliefd te raken, 'r kindje wordt afgenomen. Wát zou 'r anders van Liefde en Huwelijk worden? Er valt niet over te discussieeren.

Eveneens was het zéér betamelijk, dat Anna en Willem in de stad waar ze de Misdaad volbrachten, zoozeer werden nagekeken en nagewezen, dat ze naar een dorpje vër weg verhuisden.

Hun huwelijk bleef kinderloos.

Op den schoorsteenmantel stond 't portretje van het meisje en daar dit het éénig souvenir van 't kind was, dat de moeder niet meer zien nóch ontmoeten mocht, spreekt het vanzelf — de geblinddoekte Justitia kan de raren gevoelens van 'n moederhart niet beletten — dat Anna bijna daaglijks, laten wij zeggen elk uur naar het kinderkopje keek.

Daar het evenwel onvoegzaam is om in voegzaam gezelschap te rakelen in eene geschiedenis van echtbreuk en men ten allen tijde beter doet 't verleden te laten rusten, bevonden Anna en Willem zich op die eerste gezellige, vriendschappelijke soirée in een minder plezierig parket.

Er kwam bij, dat Martha gister tien jaar was geworden en Willem om z'n vrouw te verrassen het lijstje om het portret met rozen, viooltjes en vergeet-me-nietjes had versierd.

Na deze uitweiding vermogen wij ons kort verhaal, dat overigens niets romantisch heeft, te vervolgen.

Zooals wij zeiden was er eene pénibele gaping in het gesprek.

Na Willem's stroef antwoord was het duidelijk dat gastvrouw en gastheer het gesprek wenschten te coupeeren, maar het vriendlijk dorpsviertal, gestuwd door de hevige geruchten, had daar maling an.

Wanneer het wáár was, wat de notaris geloofde, dat „zij” een onecht kind had meegebracht, of wel „hij,” dan kon je niet langer met die menschen blijven omgaan.

Mevrouw Brons zei dan ook na gezelligjes haar kopje geslurpt te hebben :

„Nee, wat mevrouw Prins daar zegt is heelemaal niet waar. Er is niet de minste gelijkenis. Zeker 'n gestorven meisje van 'n familielid?”

„Ook dàt niet,” antwoordde Willem, wellevend-glimlachend.

„Nou, om u de waarheid te zeggen,” zei mevrouw Prins héél handig — als dàt 't niet déé, dee niks — en accentueerde lief: „k zou u met zoo'n mōn-stertje niet hebben kunnen feliciteeren.”

Hèt droeg,

Anna werd wit.

„Nietwaar,” vervolgde mama Prins honingzoet, „als 't géén familie is, mag je je meening wel zeggen. 't Staat natuurlijk erg mal wanneer je je vergist. Dat begrijp 'k levendig. En als de moeder een vriendin van u is, dan zal u wel niet gepiqueerd zijn over m'n naïeven uitval.”

„Ja,” zei mevrouw Brons, terwijl de heeren nog zwegen, „'t is bepaald 'n fameus léélijk kindje.”

„Och, smaken verschillen,” zei eindelijk Anna die driftig begon te worden: „ik heb wel eens leelijker kindren gezien.”

„Zeker” zei meneer Brons, „en in elk geval vind ik 't onvoorzichtig van mijn vrouw om zoo iets te zeggen van 'n kinderportretje dat voor u mogelijk herinneringen heeft. Je begrijpt toch wel, Mina, dat me-

neer en mevrouw 't anders niet op 'n eereplaats in versche bloemen zouden zetten."

"Gut," zei mevrouw Brons druk-vrindelijk: „wat kan jij raar uitvallen! Je ziet toch dat mevrouw en meneer 't niet kwalijk nemen."

"Volstrekt niet," zei Willem kalm, „mevrouw heeft volkomen 't recht 'n portretje leelijk te vinden en m'n vrouw en ik...."

Hij sprak niet verder, want opeens stond Anna zonderling-haastig op, met dikke tranenoogen en bevende lippen. Ze had nog tijd om de kamer uit te gaan, gejaagd den waterketel opnemend, om zich 'n houding te geven.

't Gaf een plezierige consternatie.

Mevrouw Brons vroeg verschrikt wat of mevrouw scheelde, bedacht dat 't ráák was geweest.

Mevrouw Prins wilde opstaan om te zien of ze mevrouw tje kon assisteeren, knipoogde tegen Brons die verlegen 'n lucifer afstreek.

En terwijl Willem koel verzekerde dat z'n vrouw wel eens meer in gezelschap nerveus werd, dat je 't beste dee er geen notitie van te nemen, ging door de kamer het kneuig sentiment dat 't dorp 't bij 't rechte end had, dat 'r 'n luchtje was aan de verhouding van die twee, dat 'r 'n onguire geschiedenis moest vastzitten an 't kindje op den schoorsteen, dat met mollige bloote beentjes en armpjes, kraaiend in de verdorrende rozen, viooltjes en vergeet-me-nietjes, te glimlachen stond.

Na 'n poos kwam de gastvrouw weer binnen met een gevulden waterketel en een schaal bitterkoekjes, Engelsche wafeltjes en schuimpjes en de visite bleef snoepend en drinkend bijeen tot 'n uur of tien. Langer vlotte niet.

Toen zaten ze een poos zwijgend.

Hij sprak het eerst.

„We zullen beter doen, Annie, 't bóven op de slaapkamer te zetten.”

Zij zweeg.

„Vin je niet?”

„Kan me niet schelen,” zei ze stroef, „voor mijn part verscheur je 't.”

Haar pupillen staarden nerveus groot. En plots viel ze met het hoofd op de tafel, snikkend, driftig verwijtend:

„Had 'r geen bloemen omheen gezet! — En in plaats dat je die menschen te woord staat, zit je 'r bij te bang om 'n woord te zeggen. Egoïst!”

„Wat viel 'r te zeggen,” verweerde hij zich.

„Wat 'r te zeggen viel? .... Alles! Alles!”

Op van zenuwen, overprikeld, zei ze 't eerste 't beste — zonder 'r bij te denken.

Nog eens probeerde hij te kalmeeren.

„.... Je doet nou opgewonden — morgen lach je 'r misschien om....”

Driftig keek ze hem aan, het gelaat rood en behuild.

„.... Làchen! .... Wie z'n schùld is 't dat 'k 'r ben kwijtgeraakt?”

„De ònze,” zei hij kalm.

„Jij ben de oorzaak” verweet ze heftig: „jij alleen!” ....

„Ik?... Ik alleen?.... Denk toch 'ns na....”

Maar ze luisterde niet, snikte heftig.

Het kind op den schoorsteen, in z'n zwart lijstje met de rozen, violieren, vergeet-me-nietjes, het hemdje hangend tot aan de bloote knieën, de vette armpjes kraaiend gestrekt, keek lachend naar de lamp, naar het schokkend hoofd op de tafel, naar den nor-

schen zwijgenden man die op en neer liep, naar de leege kopjes van de visite, naar de schaal met de bitterkoekjes, schuimpjes, Engelsche wafeltjes.

Voor het eerst zoenden ze mekaar dien avond geen goeien nacht.

---

---

## ZIJ WIL NIET LEZEN.

---

Vroeger als de krant kwam, stond de thee te wachten. De thee wachtte op de krant en de menschen wachtten op de thee. Dan als de klep van de brievenbus door de gang klopte en 'n zachte bons naschokte, was Truus bij de deur, nog vòor de loombenglende schel overging. Moeder schoof den ijzeren bril uit het foudraal, zette 'm op den beenigen neus, wendde den stoel naar het lamplicht, begon met het feuilleton. Jan nam het Eerste Blad en Truus, vòor ze zelf een der bijbladen openvouwde, schonk thee in de wachtende koppen. Alles had op het geluid in de brievenbus gewacht — nou dronken ze, lāzen ze. Jan stormde doorgaands de bladen door, sloeg over wat 'm niet interesseerde, Truus had geen idee in politiek nòch in vergaderingen — die las zuinigjes-geduldig de advertenties, de gemengde berichten, 't feuilleton. Als Jan en Truus klaar waren, dee Jan 'n tukje, zat Truus te soezelen, tot Jan wakker werd en studeerde of corrigeerde — hij was schoolmeester. Bij tijden keek-ie 'ns op en keek Truus is op en lāchten ze stilletjes om moeder die èlk woordje van de k r a n t las, herlas. Trouw om negen uur sliep ze er bij in, schrikte wakker, vroeg òf ze gedut had, nam de krant weer op. Ze las curieus-hardnekkig.

Ze las het buitenlandsch overzicht en de familieberichten, den gemeenteraad en de Kamer, de markten en de fondsnoteeringen — ze had 'n Oostenrijksch lot, 'n Theisslot en wat andere effectjes — ze las kolom na kolom, rustig turend door den stevigen bril en als ze iets héél-markants vond, dat Jan wel overgeslagen zou hebben, vroeg ze met peinzende aandacht: „Heb-ie gelezen, Jan, van die vrouw in Delft, die . . .” en zonder te wachten las ze hard-op, monotoon, bereid om na te praten als Jan en Truus 't niet machtig vonden. Tot tien uur was ze zoo bezig, gezellig in 'r stoel verknuffeld, kopjes zoete thee drinkend, alle wereld-gebeurtenissen zachtjes-bekauwend — de krant dat was elken avond 'n boek met vervolgen en niks stond er in of 't was machtig. Om tien uur lei Truus 'n servetje over het tafelkleed, snee 'n boterhammetje met roggebrood en kaas en om elf lagen ze te bed, bleef Jan soms nog op, als die niet klaar was met z'n werk. Zoo glee de goedge, tamme regelmaat der dingen in de warme achterkamer — onverstoord zelfs door 't vertrek van Dries met z'n vrouw naar Transvaal. Dries was de tweede zoon, oók getrouwd, oók onderwijzer. 't Afscheid was lam geweest, maar er kwamen opgewekte brieven dat 't ze goed ging, dat Jet 'r uitzag as 'n wolk, dat ze 'n tweeden zoon gekregen hadden, dat ze over 'n jaar of tien terug hoopten te keeren.

Maanden verliepen. In de warme achterkamer van de Kerkstraat zeurde het leven langzaam, egaal, onbewogen — het wachten op de krant — het boterhammetje met roggebrood — het napraten over wat 'r gebeurde in de wereld die wijd en geweldig om 't huisje lag, doch 'r roerselen en aandoeningen kalm en getrouw in de krant deponeerde, de krant die je las bij je kopje thee, de krant die je neerlei als je 'm uit had, de krant waarover je iets langer

napraatte bij 'n moord, of 'n brand, of 'n spoorweg-ongeluk — dicht in de buurt.

Maar de donderslag sloeg, rinkelend de kopjes op de schoteltjes, doordreunend de lamp, wegsnauwend de rust der achterkamer.

De eerste avonden, als de klep van de brievenbus vreemder dan gewoonlijk door de gang tikte, kwam er gekibbel wie 't hoofdblad het eerst zou lezen. Moeder las zoo langzaam dat je 'r niet op wachten kon en als Jan voorlas, begreep moeder 't niet. Ze begreep alleen wat ze zelf las.

„k Zal lánzaam lezen,” zei hij dan.

„Nee,” zei ze kribbig: „dat gaat me nòg te gauw” . . .

Maar làs hij ten slotte toch, poogde zij de betekenis te snappen, knikte, zweeg, greep driftig 't blad als-ie klaar was, om 't op haar gemak te herkauwen. Dan trilde haar ouwe-vrouwtjes-onderkaak zenuwachtiger, mumden haar dunne lippen de woorden over en over, kreukte ze met heftige vingers de krantin haar schoot, zei met harde bitsende stem:

„De vent mosten ze hangen, vierendeelen” . . .

„Wie,” vroeg dan Truus.

„Wel die vent,” snauwde ze vinnig.

En het heel rustig Hollandsch achterkamertje, waarin de kachel gloeiend snorde, de lamp suisde, de thee pruttelde, begreep dat de oude, oude vrouw 't over Chamberlain had.

Die háatte ze van vroeger, van vroeger toen-die zoo'n bek opzette — de vent die heele gezinne ongelukkig wou make — die 't zèlf maar is most probeere — redeneerde ze.

Chamberlain probeerde 't niet — de oorlog brak uit — de Boeren vielen in Natal.

Na het telegram van het ultimatum, na het bericht

van de eerste schermutselingen, was de oude vrouw ondersteboven en het evenwicht van vele jaren in het benauwd-heete achterkamertje geknapt.

Dien avond deed ze zonderling, spraken de andren druk, meenend dat moeder wel weer zou veranderen.

Het gebeurde zoo:

Truus was met de krant binnengekomen, had de thee geschonken, moeder's kop gevuld, Jan schoof haar een stuk van de krant toe.

„Dànk je,” zei ze het hoofd schuddend.

„Neem dan maar 't hoofdblad,” gromde Jan uit z'n humeur. Hij had niks geen lust om 'r weer over te kibbelen.

„Nee, 'k lees 'm niet meer,” zei ze, de stoppelige wenkbrauwen gefronsd, de ouwe tanige handen gevouwen, de oogen strak-starend.

„Wàt zegt moeder?,” vroeg Truus, gebluft.

En Jan, denkend dat ze 'r boos om was, omdat hij het hoofdblad zoo gretig had gegrepen, begon driftiger te spreken:

„Wat wil u toch, moeder? Ik lees toch vlúgger dan u — je kan 'm voor mijn part heelemaal krijgen.”

Kregelìg schoof-ie al de bladen onder de lamp naar haar toe.

„Dat bedoel 'k niet,” zei ze terwijl ze den ijzeren bril in 't foudraal dee: „zoolang die gevloekte oorlog duurt, lees 'k geen krant meer” ....

„Waarom?” — vroeg Truus weer

„Omdat .... omdat,” haperde ze — „omdat 'k — begrijp je 't niet?”

„Nee,” zei Truus: „je most 'r nou dubbel belang in stellen” ....

„'k Wil niet lezen van de slachting” ....

En ze zweeg.

Toch wou Jan, na 'n poos 'n stukje voorlezen, werd ze heftig:

„ .... Hou je mond .... Lees 't zàchies .... 'k Wil Dries z'n naam niet per avontuur hooren” ....

„Kom moeder,” suste hij: „je mot niet an 't èrgste denken” ....

„Om 't even,” redeneerde ze: „'k heb 'r de heele dag an gedacht. As 'k z'n naam ineens voor me in de krant zou zien, zou 'k 't besterven. Van al dat bloed waarvan je leest — daar — daar kan Dries bij zijn.”

Stug leunde ze in 'r stoel. Jan en Truus keken mekaar aan. 't Zou wel zakken. Jawel, moeder die zóó trouw jaar in jaar uit èlken regel gelezen had — die zou nou niet meer .... Dat hield ze niet uit. Eer de avond om was, zou je zien ....

Maar de avond ging om en ze keek niet naar de krant. Tegen negen uur dutte ze in, werd wakker, strekte uit gewoonte de hand uit naar 'n blad, schrikte, bleef tot boterhammen-tijd zachtjes met de onderkaak kauwen, zooals ze altijd dee.

„Je kan 'm gerust lezen, moeder,” zei Jan nog eens verwonderd: „'r staan maar 'n paar telegrammen in — anders geen nieuws.”

„Dank<sup>e</sup> je,” herhaalde ze; „dànk je” ....

En den volgenden avond was het dezelfde historie. Niets leek veranderd in de monotonie der kamer-tjesdingen. Kwart over zeven zaten ze om de tafel, tikte de klok, suisde de lamp, pruttelde het thee-water, dampte Jan — kwart over zeven klopte de klep van de brievenbus, alsof 'r een knokel naar de deur ketste, slofte Truus door de gang, klonk de schel, hoorde je de bus openschuiven, het kreuklen der krant, kwam Truus binnen, lei ze het blad voor Jan neer, reikte moeder den bril over, schonk de koppen in.

„Wil je gelooven,” zei het ouwetje: „dat 'k nou de krant niet meer lùchten kan” ....

„Ik wel,” meende Jan: „dan hoor je nog wat” ....

„In elk geval,” hernam ze: „dàt zeg ’k je, Jan, dat às je wat leest — bij God is alles mogelijk — às je wat leest, dan wil ’k ’t nièt weten, dan hou je ’t maar voor je” ....

„Goed moeder,” zei hij vriendlijk.

En de avond drensde onrustig, terwijl niets geschiedde.

Zoo passeerde een week.

Van bulletins wou ze niet hooren. Ze was heelemaal niet nieuwsgierig.

Telkens herhaalde ze: als God ’t wil dan mot ’k berusten, maar wèten wil ’k niet — niet voor me tijd. En even dikwijls, als ze schijnbaar ingedut zat, de lippen zò stroef geklemd dat je geen mond zag, kon ze in zichzelf snauwen met ’n dreigenden blik naar den kamerhoek ....

„Die vènt .... De schobbejak ....”

Toen kwamen de eerste berichten van grootere gevechten.

Of ze wou of niet, ze hóorde ’r van spreken — de melkboer an de deur sprak ’r over — de slager — de waschvrouw.

Op ’n avond, terwijl Jan las, rukte ze plotseling met kracht haar stoel om, zóo dat ze met ’r rug naar de tafel zat.

„Wat doe je moeder?” schrikte Truus.

„k Wil Jan z’n gezicht niet zien as-die leest,” gromde ze.

En ’n andren avond, terwijl ze zoo gekeerd zat tot de kranten van tafel waren en Jan even fluistrend wat aan Truus zei, stopte ze wild de ouwe magere vingers in de ooren, hard roepend:

„.... Hou je mond, Jan .... Ach, God, Jannie, hou je mond” ....

---

„'t Is niks moeder,” riep hij onrustig.

„Ik blijf hier niet — ik blijf hier niet,” klaagde ze bijna huilend: „zoolang jij 'r plèzier in heb die dingen te lezen, blijf 'k hier niet” . . .

Nerveus-driftig liep ze de kamer uit naar boven.

Omdat 'r nòg geen berichten van Dries zijn en kranten regelmatig komen, doet ze 't nou elken avond — zoodra de klep van de brievenbus door de gang klopt.

---

---

## DOODSKLOKJE.

---

In het leven geschieden zooveel zonderlinge dingen en helaas hebben de levens-bepeuteraars die men schrijvers noemt, ter wille van 't publiek en hunzelver reputatie zòoveel historietjes uit hun litterairen duim gezogen, dat 'n goedmoedig lezer ten langen leste in alles de aardige fantasie van Meneer Auteur meent te zien en niks meer gelooft.

Wel gaat uw gang.

Maar wat 'k vandaag ga vertellen, behoeft nòch aandikking, nòch verbeeldingskracht.

Toen 'k hem leerde kennen was-ie zeventiger — 'n straf oud mannetje, niet groot, niet vet, niet versleten.

Hij zat bij het potkacheltje, rookte z'n goudsche. Z'n mager, gelig gelaat behoorde bij den stilstand der kamertjesdingen. Ja, ik verzeker u plechtig: het kàn gebeuren en bij hem wàs het een gebeuren van stadigen weerkeer, dat als zijn ouw-mannetjes-gezicht met de grijze bakkebaardjes, de dúnne lippen, de vinnige mondhoekrimpels peinsde, onrustig dee, boos werd — de knuffe evenwichtigheid van kamertje, tafel, lamp, kanarie, potkachel, tabakspot mèt zijn gelaat harmonieerde.

Door het lang, lang wonen in 'Amsterdamsch kamertje was er — ik fantaseer niëts, al lijkt het een weinig ongelooflijk — een zeer hartelijke vriendschap tusschen ouweman's kopje en wat hem omringde ontstaan. Je kon merken dat de kachel van hem hield, dat de bruine tabakspot 't plezierig vond bij z'n knokelhand te staan, dat 't tafelzeil om hem glimmerig glansde, dat al de kamervoorwerpen an z'n bakkebaardjes, z'n dunne lippen, z'n spits kinnetje, z'n vierkante slapen gewend waren geraakt en om den drommel gevoelig voor z'n vriendlijk kijken der oogen door de brilglazen.

Wie zulke genegenheden van voorwerpen voor menschen niet begrijpt of er om grinnikt, die moet maar eens gaan in de kamer van 't eerste 't beste mannetje dat gestorven is.

Dan zul je den armstoel waarop-ie zat triestig zien peïnz en z'n pijp zal je zoo verdrietig aankijken als 'n treurende vriend....

Mijn lieve lezer — 'k dwaalde af. Niettemin nu we over sterven gesproken hebben, zijn we eenigermate teruggekeerd tot den dag toen hij bij het potkacheltje dâmpte en me toevallig verhaalde van iets waarover ik eerst glimlachte — de andren met mij — tot de tragiek van het geval ons duidelijk werd.

Gezelligjes geleund in z'n stoel, praatte hij helder en verstandig over alles, bedaard puffend, kleine volkjes blazend.

Omdat hij veel praatte ging z'n goudsche pijp dikwijls uit en 't trof me hoe curieus hij scharrelde om 'r weer op te steken. Eerst let je daar niet op, maar wanneer 'n oud mannetje 't zich met lucifers lastig maakt, ben je gauw bereid 'r iets van te zeggen.

Zoo had hij een versche pijp gestopt, voor de zoo-

veelste maal, opende het kacheldeurtje en zoog. De brand kwam 'r niet in.

Nijdigjes wierp oud-heertje 't deurtje dicht. Ik tastte in mijn zak om hem een lucifer te geven, vond m'n doosje niet.

„Nee — láát maar — láát maar,” zei hij, half-verdrietig: „'k Heb ze nog wel.”

En z'n magere vingers peuterden in z'n vestjeszak, diepten een zilver doosje op.

„Da's héél ouwerwetsch,” zei ik.

„Heb 'k al veertig jaar,” zei hij.

„Das 'n tijd,” zei ik.

„Ja, ja,” zei hij.

'k Keek toe. Voorzichtig knipte hij het dekseltje open, dat door een veer bewoog en doodnetjes, zorgvuldig alsof-ie iets heel belangrijks aanvatte, tipte hij er een zwavellucifer uit, streek 'r langs de ribbelige zijde van 't doosje, keek ernstig naar 't pieterig knetteren en koken van den rooden kop. Toen, zoodra de stank wegtrok en de gele vlam langs het houtje trok, zoog hij haastig, vlug puffend en haastiger nog blies hij het vlammetje weg, lei het half-verkoold houtje op de aschbak, sloot netjes en langzaam het doosje, stopte het in de vestjeszak.

Onweerspreekbaar was 'r niets belangrijks aan dit doen en zou ik wel stevig vermijden 't zoo uitvoerig te beschrijven als mij niet naast het serieus ouwe-mannetjes-beweeg iets in de oogen getroffen had, dat me sterker deed toekijken dan gerechtvaardigd was.

Toen, gemoedelijk-weg, met m'n ook gedoofde sigaar in de hand, zei 'k:

„... Nou — met 'n vlammetje kunt u mij ook plezier doen”....

„'k Zal u helpen,” antwoordde hij. Tot m'n verwondering, stond hij op, nam den half-verbranden

lucifer van de aschbak, reikte hoog naar het glas van de petroleumlamp, trachtte het houtje vlam te doen vatten.

Bijna brandde hij z'n vingers.

„U is wèl zuinig,” glimlachte ik: „geef liever 'n versche....”

„Nee, nee,” zei hij, pijnlijk de vingers wrijvend: „zoo smijten we 'r niet mee.”

Driftig scheurde hij 'n hoek van de krant, frommelde dien tot een reep, hield 't opnieuw boven de lamp.

Ik stak mijn sigaar op, spotte:

„Wij, jonge menschen, kunnen van u héél wat zuinigheid leeren”....

„Ach, 't is geen zuinigheid van 'm!” lachte z'n dochter, achter de tafel: „hij is bang dat z'n eigen lucifers opraken!”

„Z'n eigen lucifers?” informeerde ik.

„Ja,” begon de ouwe heer gepiqueerd uit te leggen: „daar lacht zij om — maar ik stá 'r op. Zie nou is hier, meneer, tien jaar geleden toen m'n vrouw nog leefde, toen heb 'k is op 'n verkooping 'n hééle kist lucifers gekocht — van die echte ouwerwetsche phosphorlucifers, die je nóú in de stad niet meer krijgen kan — en die pasten precies in me zilveren doossie. Daar zaten me 'n dóózen lucifers in die kist, meneer! D'r leek geen opkomen an. Toen me vrouw stierf was 'r nog geen kwart van de kist op — en nou heb 'k me in me hoofd gezet dat 'k zuinig met me phosphorlucifers mot wezen. Zijn ze op, dan kan 'k me zilveren doossie niet meer gebruiken”....

„Née, vader,” lachte de dochter: „nou vertel je meneer niet alles. Hij is bijgeloovig, meneer. Eens heeft-ie is gezegd dat-ie zóólang die leeft z'n eigen lucifers wil houden en dat zoodra ze op zijn z'n uurtje geslagen heeft! Ja, zóó mal is-die meneer”....

Oud-mannetje keek ernstig voor zich, dampte, plette de lippen, sprak:

„.... Nou já — ik hècht 'r an. Dat steek 'k niet onder stoelen of banken. — Ik hèb nou eenmaal 't idee dat 'k nèt zoolang leven zal as 'r nog lucifers in de kist zijn — dat is bijgeloof — dat weet 'k wel — je mag niet bijgeloovig zijn, dat weet 'k ook wel — maar 't is eenmaal zoo — en as ouwe menschen zich wat inbeelden, komt 't meestal uit” ....

„'k Zou 'n nieuwe kist koopen,” lachte ik.

„Ze zijn *niet* meer te krijgen,” redeneerde hij, grappig-ernstig: „ze zijn *niet* meer te krijgen. Ja — je ken nog wel phosphorlucifers koopen — maar niet meer van dát soort — niet meer van die kleine die in me doossie passen.... En ze raken op meneer — ik mot zuinig zijn” ....

„'k Zou me maar niet ongerust maken,” lachte 'k weer: „van 'n lucifer hangt 't leven niet af” ....

„Jawel,” hield hij hardnekkig vol en grimmig blies hij rook naar de lamp: „dat wéét 'k wel — maar ik ben van 'n ander geslacht dan u, meneer. En ik hècht 'r nou eenmaal an” ....

„Dan willen we hopen dat 'r nog veel doozen in de kist zijn,” zei 'k.

„Néé meneer,” sprak hij met nadruk: „véel zijn 'r niet meer” ....

„Hoeveel dan, vader?,” spotte de dochter.

„Dat tel 'k niet” — zei hij nijdig.

„Nou — dat most je juist!” lachte de dochter ....

Zoo ongeveer was dien avond het gesprek en aan den gril van 'n ouwen man zou 'k niet meer gedacht hebben — 'r gaat in 't leven zooveel aan je voorbij — ware het niet dat hij telkens als ik 's kwam aan z'n kinderlijk bijgeloof herinnerde.

De lucifers schenen op te raken.

Doorgaans lag bij z'n tabakspot 'n stapeltje papieren strookjes, bukte hij zich naar het potkacheltje, smokkeld e.

Wij lachten dan.

„Vader — zòo hou je je niet an je voornemen,” zei z'n dochter: „zóó is 't geen kunst iets te gelooven” . . . .

„Da's mijn zaak,” zei hij dan, stroef.

En 'n oogenblik later probeerde hij 'n half verkoolden lucifer boven de lamp.

Het werd zomer. De kachel werd weggezet — de lamp ging eerst laat op.

Ik spotte niet meer met z'n bijgeloof. Het werd tragisch z'n listig bewegen gade te slaan.

„Vader wordt kindsch,” zei eens de dochter, toen we alleen waren: „hoe ouwer die wordt — hoe meer de malle luciferskist 'm in z'n maag zit. Je kan geen doosje gewone lucifers laten slingeren of wèg zijn ze. Precies of-die ze opeet. 't Is niet bij te houden” . . . .

„Laat 'm z'n gang gaan” . . . .

„Dat doe 'k ook — maar elk oogenblik zit je zèlf in verlegenheid — zijn de standaards leeg — laatst was 'r uit de keuken 'n héél pak weg” . . . .

In die dagen letten we vrij scherp op 'm.

Het zilveren doosje bleef in z'n vestjeszak. Daarvan gebruikte hij niet meer. Wel streek hij druk gewone lucifers af. In z'n huisjasje zaten soms drie doosjes gelijk. Vragen er om dee hij nooit. Dan werd-ie bespot. Hij nam ze of kocht ze.

Toen kwam de winter mèt het potkacheltje, mèt de lamp. Tevreden rookte hij z'n pijpen, scheurde stukjes papier af, stak de pijp *in* de kachel.

Maar hij vatte kou, werd bedlegerig, stierf onverwacht.

In de groote luciferskist vonden ze — hij had er

een hangslot op — niets. Geen ènkle lucifer. Allemaal leege doozen.

Wel in het zilveren doosje.

Daarin waren er drie — afgeteld drie.

Die had-ie het hééle laatste jaar bewaard.

---

---

## DE SNOEPSTER.

---

Het slop was in opschudding. Boven, driehoog, lijvig geleund op haar kozijn, 'n arm over het volle droogrek, hing Ant, schreeuwde met angstige vraagstem wát of 'r was. De koopman in goudvisssen die met 't pootje thuis zat, wrong z'n pafferig hangbuikje tusschen de bloempotten en de armen gestut op 'n lat, de harige borst puilend uit 't verlept-rood boezeroen, keek-ie nieuwsgierig-bezorgd naar benee.

„Is die bij Theunisse binnegegaan?” krijschte Ant nog eens.

„Weet 'k niet!” schreeuwde de koopman schorrig werom.

Warring van stemmen klonk om den hoek, van huiswand naar huiswand, vreemdlijk echoend langs d'ouwe muren. Er was iets geschied, iets àngstigs. Je hoorde 't an de stemmen die mekaar driftig bekeven, an 't dompig rumoer alsof ze stonden te klitten, de hoofden bijeen, de oogen verschrikt. Open een raam werd geschoven. Paars-jekkelig wijf, de haren gebuild om het hoofd, den spierigen nek gansch bloot, keek naar den hoek en de steeg in. En opnieuw rauwde geschreeuw.

„Is 'r wat gebeurd, juffrouw?” ....

Ant leunde wètend voorover.

„Heit uwe de agent niet gesien?“ ....

„'n Agent?“ zei 't paars-jekking wijf, dieper buigend den nek.

„D'r mot iets gebéúrd weese,” knikte Ant met nadruk en de waschvrouw speurend die benee liep, van den hoek terug, riep ze schel met stem die vin-nig de steeg doorscheurde: „..... Vrouw Suur!... Vrouw Sùùùr — is 'r wat an 't handje?“

De waschvrouw schokte de schouders, slofte tot onder het raam.

„..... Hij 's bij de snoepster binnegeloope.... Sel 'n bekeuring weese..... Se klesse soo door me-kaar da-je geen kop en geen kont verstaat!“ ....

„'n Bekeuring“ .... schreeuwde zanikend 't paars-jekking wijf.... „nou dat sel je.....“ Verder bracht ze 't niet. De agent kwam werom en Ant en de goudvisschenkoopman riepen gelijk

„Pischt!.... Agent!“

„Hééé! Wat is 'r?“ ....

De glimhelm draaide halfop, 't behaard, bruin ge-zicht zocht de roepers en kalm z'n pruim met de tong overwippend, zei-die, wijzend naar achter:

„D'r soon is van de stelling gevalle“ ....

„Jesis — jesis!“ klaagde Ant, 't hoofd zachtjes schuddend.

Maar de koopman-in-goudvisschen, het hangbuikje diep op de bloempotten, herhaalde in vragend beklag:

... „Is d'r soon Piet.... van de stelling?.... Nou da's gedorie 'n saak“ ....

En terwijl de blinkende helm het slop door-bewoog, bleef er een stilte, schudde Ant aanhoudend het hoofd, keek de goudvisschen-koopman bezorgd-nadenkend, rekte 't paars-jekking wijf den spierigen nek om te zien.

Toen bonsde Ant 't raam dicht dat 't ruit-kletterde. Haar naaiwerk, opgehoopt om de machien, duwde

ze opzij, 'r aarpels die te koken stinge, zette ze haastig af — anders kookte 't over, kon je je plaat van nieuws-an gaan schure — en met driftige zoekgebaren grepen 'r handen onder de bedstee waar de toffels stonden.

Zenuwachtig sloot ze de deur en met vlugge stapjes, de handen glijdend langs 't vettige touw, liep ze de trap af, twee-hoog voorbij, een-hoog voorbij en 't straatje op. Terwijl dacht ze an de ruzie . . . . Jessis . . . . jessis . . . . 'n jongen van veertien . . . . soo'n gesonde duvel . . . .

Bij de deur was 'n oploople. De vrouwen uit 't slop, die thuis waren, praatten angstig, zacht-fluistrend. In 't midden stond Sien-van-de-overzij.

„Laat mijn maar is door,” — zei Ant resoluut.

„Se sal jóú kenne misse,” zei Sien, denkend an de ruzie en in-eens dachten àl de vrouwen an wat voorgevallen was, keken ze ráár omdat dié binnen wou. 't Was voor vier jaar 'n ruzie geweest tusschen Ant en de Snoepster! Ant had de heele buurt tegen 'r opgezet — nou ze 'r goed over dachten, om niemendal. En as ze allemaal de snoepster: Snoepster noemden dan was 't háár schuld. Zij was met praatjes thuis gekomme, zij had verteld hoe ze d'r op Sinterklaas mèt 'n rok àn in de Lommerd had zien gaan en zònder rok 'r uit. Ze had 'r gevolgd en gezien hoe ze suikergoed en sinterklaas-poppen kocht. 't Schandaal om voor snoeperij — je rok na Oome Jan te brengen — 't was godgeklaagd. Zoo most je 'n jongen van tien jaar niet groot brengen. Later zou j'r broodsgebrek om hebben. Kwaadsprekerig, opgewonden was Ant dienzelfden Sinterklaas in het slop an 't rondvertellen gegaan — 'n vrouw die 'r rok beleende om 'r zoon op Sinterklaas suikergoed toe te stoppen — wie had óóit van zoo'n smerige

snoepster gehoord. De buren gaven 'r gelijk — 'r kwam den volgenden dag 'n geweldige herrie op vechten af. Ant en weduwe Kok werden gezworen vijandinnen en de bijnaam „snoepster” werd zoo algemeen dat niemand uit 't slop meer van de weduwe Kok sprak. Die heele vierjarige oorlog leefde op in de oogen der buurvrouwen toen Ant brutaal de hand an den deurknop sloeg. De snoepster zou 'r net nou liefhebbe . . .

Nog 'n buurvrouw was binnen.

De snoepster zat op den rand van 'r bedsteekakelig te snikken.

De schrik was 'r in de beenen geslagen.

Klein, op-gewerkt vrouwtje met geelbleek gezicht, vlasblond haar en zwart-tandigen mond snotterde 't klaaglijk uit. Haar grijze oogen waren rood-geswollen, de neus leek verpaarst door 't snuiten en huilen.

„Juffrouw Kok” — haaprend zei Ant voor 't eerst na jaren. 't Klonk 'r zelfvreemd — raàr — dat: juffrouw en 't Kòk vooraf.

Schoonmaakster Kok keek op met verwrongen gelaat, de handen zwaar-bevend. Buurvrouw liet 'r drinken met geweld — water en 'n scheutje azijn.

„Ik kom is hoore” . . . herhaalde Ant verlegen, nou wel benauwd dat ze 't gedaan had. Ze stond 'r zoo verdaan bij, terwijl ze 'r niks mee te make had.

„Ach me soon — me soon,” huilde de snoepster, opnieuw losbarstend.

„Drink dan,” raadde de buurvrouw: „Kom nou — dan gane we samen na 't gasthuis” . . .

„Hebbe se 'm weggebracht?” schrikte Ant.

Eerst sprak niemand. De lippen der huilende schoonmaakster beslobberden 't kopje — dan verklaarde buurvrouw bijna plechtig-zeker:

„Ja se hebbe 'm weggebracht . . . De pelitie is

weese waarschouwe dat se komme mot — maar se lijkt geslage.... Kom nou, juffrouw Kok... 't Sal soo erreg niet weese".... En daadlijk weer pratend met Ant, weersprekend wat ze pas gezegd had, zei ze gewichtig :

.... „'t Is van driehoog"....

„Van drièhoog!"

„Hij 's uitgegleje met 'n bak steene ... Motte se sulleke jonge jonges steigerwerk late doen!"....

Ant, de oogen betraand, den neus vegend aan 'r boezelaar, werd nu van een plots-opstijgende hartlijkheid.

„Kom dan — late we 'r daalijk na toe gaan, hè?" Schoonmaakster Kok schudde van nee — ze kón niet loopen — maar met geweld pakten de twee vrouwen haar onder de armen, steunden 'r, dwongen 'r 't trapje af, door 't troepje kakelende vrouwen heen, het steegje in.

Goudvisschen-koopman lei nog uit het raam, het rood boezeroen boven de bloempotten; 't paarsjekkig-wijf, de hand aan haar jek om de slippers vast te houden, wrong zich naar voren — boven en opzij werden ramen opgeschoven, staken koppen uit kleine kamertjes, leunden lichamen over droogrekken.

Zoo, gearmd, als hechte vriendinnen kwamen ze in de volte der straat. De waschvrouw sjokte mee en de juffrouw-van-de-overzij wou 'r ook meer van weten. Ze kregen gevolg.

Iedereen zag dat 't klein verlept vrouwtje met het geelbleek gezicht en de verwarde vlasblonde haren onder de muts, te huilen liep, haast niet voort kon.

„Is ze ziek geworden?" — vroeg 'r een.

„Nee!" zei Ant nijdig.

„D'r soon is van 'n stellage gevalle," lei buurvrouw uit.

'n Slagersjongen, helwit, met bijtende bloedvlekken en spetten op 't voorschoot, stapte vlak achter ze, de mand slingrend op z'n rug.

'n Diamantslijper, werkloos, kuierde mee — had toch niks te doen.

'n Dienstmeisje, fel-proper, 't mutsje met de benglende linten op 't net-streken haar, sprak den slager an, angstig-kijkend.

De slager zei: „D'r soon is van 'n stelling gevalle” ....

En 't dienstmeisje liep mee — as 't niet te ver uit de buurt voerde.

'n Kantoorlooper, de tasch onder z'n arm, endje potlood tusschen z'n gele tanden, vroeg 'n agent:

„.... Wat mot dat weese?” ....

„Weet 'k niet,” zei de agent.

En de vraag ging in herhaling, telkens opnieuw, wàt 't was met dat grienend, leelijk vrouwtje, die op 'r sloffen liep, gesteund door andre vrouwen, die óók op sloffen liepen....

Zeurig, vervelend — 't werd zoo dikwijlsgevraagd — je wer 'r wee van — drensde 't antwoord....

„.... D'r mot 'n soon van d'r van 'n stelling gevalle zijn” ....

De optocht werd grooter. Ze liepen nu achter het hoog Paleis, om, de drie vrouwen in paarse jakken, zachtjes-gehaast, voorzichtig sloffend, de middelste met dikke rooie oogen, smartlijk-puilende jukken — de twee andre bezorgd-zwijgend.

De slagersjongen hield 't mooi bij, stap voor stap, zwaar zuigend op 'n dikke sigaar.

Dan was 'r 'n kruier bijgekomen, kauwend op 'n pijp en 'n tros benauwd-kijkende schoolkindren, die om beurten naar voren liepen om de huilende vrouw in d'r gezicht te zien.

Middenin stapte het dienstmeisje.

---

Telkens vróégen voorbijgangers.

Telkens antwoordde dan die — dan die: „.... D'r soon is van 'n stelling gevalle”....

Keken de mensen 't troepje na.

'n Heer die van de Beurs kwam, lachte om 't mál gezicht — drie van die typische achterbuurtvrouwtjes — arm in arm.

Maar dan zei 'r een ernstig:

„D'r zóón is van 'n stelling gevallen”....

Den volgenden morgen kon je in 't Politierapport lezen van 'n huis in aanbouw en van 'n dooien jongen.

---

---

## DE UITKOMST.

---

„Voor één pop,” zei de student.

„Ik zou je danken,” antwoordde Laura.

Dàt verdraaide ze. Ze had héélemaal geen pijn. Nee, dán liever 'r blous of moe d'r schoenen.

„k Heb 'm 'r uit in 'n wip,” hield hij studie-begeerig aan.

„Nog voor geen tièn gulden! Ajuus!”...

Knorrig liep ze de trap op. Nou begòn 't spektakel.

Moeder zàt in de bedstee.

„Nou?”, vroeg ze grommend — geirriteerd door 't lang liggen, 't ziekbed zonder einde.

„Niks,” zei Laura, de haarpen uit 't hoedje trekkend.

Ze ging 'r moedeloos bij zitten. Geloop op advertenties gaf niks.

„Niks,” zeurde moeder, kregel het kussen terugduwend: „'t lijkt of je niet wil...”

„k Zal maar niet antwoorden,” zei Laura in den ouden geduldigen toon: „anders komt 'r weer ruzie. Heb-ie je drankie geslikt?”...

De zieke keek snauwerig naar den grond.

„Hoor je niet, moeder?”

Geen antwoord.

„Zal 'k je 'n lepel gèven?”

„Nee. La-me met rust. O, wat 'n ouwe dag — hoe wor 'k bezocht!”, klaagde ze: „'n dochter voor wie je je heele leven gewerkt heb — 'n dochter die te lúí is om 'n vin te verroeren... Kon 'k zelf maar!... Kon 'k me bed maar uit...”

Huilend, in 't kussen snikkend, leunde ze achteruit, 't gezicht gekeerd naar den bedsteewand.

„'k Zal 'r 't zwijgen toe doen,” zei Laura nog eens, bedrukt-ontevreden.

Maanden en maanden had de zieke gelegen — 'n enkel dagje opfleurend, dan weer inzakkend opnieuw bedlegerig.

Kniezend in de bedstee van 't bedompt achterkamertje, waar nooit zon scheen, waar geen ènkle bloempot 't uithield, waar de slagschaduw van 't overzij-dak den ganschen dag als een schemer hing — was ze, als alle zieken, alleen met zichzelf bezig, met 'r weeën, pijnen en drankjes.

Maar nou Laura d'r betrekking verloren had op 't Atelier, omdat ze mee had gedaan an de málligheid van den Naaistersbond en de patroon daar niet van gediend was — werden natje en droogje eerst bedenkelijk klein, toen kleinèr, en de laatste dagen was het zuur getob geweest om van den bakker 'n pondje gepoft te krijgen en van den groentewinkel 'n paar maten aardappelen.

Telkens als de zieke Laura 'n stuk zag meenemen naar den Lommerd, keek ze met ingehouden of losbarstende kwaadaardigheid.

'n Dochter die thuis 'n kwakklende moeder had liggen, had niet mee te doen met die kunsten, mòst geen ruzie zoeken met 'r patroon. Nooit had ze in hààr tijd van die nieuwigheden gehoord. Dat dée je niet, vooral als je moeder ziek was.

En of Laura beweerde dat ze fatsoenlijk voor 'r rècht was opgekomen, dat ze eenvoudig 'r verdiende

loon wou, dat ze recht had op vier gulden z e v e n t i g en niet op vier v i j f e n t w i n t i g, dat ze geen brutaal woord had gezegd — de zieke sloeg vinnig, geprikkeld door, ruziede van dat ze wakker was tot ze insliep, lette 'r niet op of Láúra at, of Láúra dronk — keef als ze wéér brood met margarine kreeg en nooit is 'n stukkie zoete-melksche.

Langzaam begon Laura te ruimen. Véél was 'r niet te doen. De kommetjes spoelde ze om, de tafel zeepte ze af.

Toen, het voorhoofd geplet tegen 'n ruit, suffig-starend naar benee, waar 'n juffrouw voor 't open raam te strijken stond, dàcht ze.

Wat nóú?

De blouse òf de schoenen?

De blouse was vettig, de schoenen waren versleten. Anders wist ze niks. Ze verzon stiekem dingen die ze kon wegmoffelen onder haar schort — voor de herrie. 'n Gróoter stuk zàg moe — dat ging niet. En 'r most geld wezen — voor van-middag — voor aardappele en reuzel... D'r mòst. Stoorde moeder haar weer:

„... Wat had je te prate, benee?”...

„Niemendal...”

„Wat most die kale neet van je?”...

„Niks.”

„Je heb met geen studente op de trap te klesse...”

„Hij vróég wat.”

„Dan heb-ie door te loope...”

„Jawel,” knikte Laura.

„Die heit geen andere dingen an d'r kop — dan praatjes met die vent! — 'k Hou je in 't oog hoor!”...

„Goed...”

„En as 'k iets mèrk sla 'k je lām zoo ziek as 'k ben...”

„Ga nou maar slapen...”

't Grenzenloos geduld dat je most hebben. 't Was om uit je vel te springen.

Steunend draaide de zieke zich af, de oogen gesloten.

As ze nou maar indutte. Stil blijve zitte. Strakkies ging ze 'r vandoor met de blous. Die was van hààr — daar mocht ze mee doen wat ze wou. Maar dee ze niet verstandiger met ... Ze kon bést 'n kies misse. Nou maar nèe hoor! 'n Gezónde kies late trekke — en de pijn. Juffrouw Jansen had 't uitgegild. Sjongen sjongen, met 'n gulden dee je 'n bóél. Wat 'n mal predukt van 'n dokter die cente toegaf ... Juffrouw Jansen 'r kaak had-ie uit 't gelid getrokke ... Née hoor ... 't Kon altijd nog ... Op de blous kreeg ze licht een paar kwartjes ...

Toch haakte ze even den kleinen spiegel van het behang, bekeek 'r gebit. Het bleekgeel kamertjesgezicht met roode oogranden kaatste blauw-bleek in 't glas.

Ze schrikte 'r van dat ze vandaag zoo léélijk was, net of 'r neus harder puntte, d'r zomersproeten sterker gegroeid waren.

't Eenig-fatsoenlijke van 'r gezicht waren 'r tanden, groot en geel. De àchterste had-ie gezegd was ziek. Dat loog-die vierkant. D'r was niks te zien. Hij dee geen pijn. Verbeel-je 'n gulden toe betalen om 'n zieke kies te trekken. 't Bestond niet. Wat 'n leugenaar! Die most lééren om tandendokter te worden en òmdat-ie lééren most, wou-die an al de menschen van 't huis, an de menschen van een, twee en drie hoog tanden en kiezen trekken. Juffrouw Jansen had-ie vijftig centen gegeven om te trekken — Betje van twee-hoog had drie kwartjes an 'm verdiend. Nee — ze dee 't niet. As-die 't leeren wou, most-ie 't maar bij andren probeeren. D'r waren menschen genoeg die god dankten as ze 'n zieke kies kwijt waren en 'r 'n hóóp centen voor betaalden. Née — moeder slièp nou — de blous most 'r an.

Voorzichtig opende ze de kast, lichtte de blous van den spijker, rolde 'r vlug op, duwde 'r onder 't voorschoot.

Bom — daar had je 't! Moedet, achterdochtig, de armen gehoekt op 't kussen, kéék wat ze deed.

„Wat voer je uit?”

„Ik ruim...”

„... Je zal me wat wijs make... 't Is weer zoo ver... Alles na Oome Jan... Alles!”...

„Zanik nou niet — we motte ète.”...

„Nou en je draagt niks meer 't huis uit!”...

„Me eigen blousie... Mensch — je ben niet meer te houe, zóó lastig as je wordt...”

„Ga je gang... Verkoop de boel... Verkoop wat los en vast is... God zal je 'r voor straffe!”...

„Goed,” zei Laura, bij de deur: „maar met klage krijg je vanmiddag geen èten...”

„Niks waard!” snauwde 't mannetje van de Lommerd.

„Niks waard — die blous niks waard?” zei de naaister.

„Nee,” zei-die, z'n neus buigend tot onder den rand van 't loket. Z'n brilleglazen glansden in 't licht van 't lampje.

„Geef 'r twée kwartjes op...”

„Nog geen cent. Vuiligheid! Rommel! — Wie is an de beurt?”

„Ik,” zei 'n jogje met 'n pak linnengoed.

Ze probeerde 't nòg in de gróóte Lommerd — wéér mis.

Toen sukkelde ze huilerig terug, stapje voor stapje, 't gelaat vermoeider, de oogranden rooder.

Met moeder d'r schoenen had ze dezelfde kans — de één lekte.

Dat schrikkelijk binnenkomen met leege handen, niet eens bróod.

O, o, o, waarom lag *zij* niet in de bedstee? Zieken hadden geen zorg, die werden voorzien.

Wat nou? Wat nou? — De kies. — Dan maar de kies. Voor haar part àl d'r kiezen en tanden, as ze maar door de dag heenkwam.

Menschen deeën wel vrééslijker dingen in nood.

An één kies zat je leven niet vast. Zinnend, bēsluiteloos liep ze de trap op, zachtjes dat moeder 't niet hooren zou, aarzelde, klopte.

De juffrouw dee open. De student was 'n straatje om. Nou, dan zou ze terugkomen. Angstig sloop ze 'n paar treden af, ging op de trap zitten, kijkend naar 't lichtvlak, benee, in het portaal. As-die maar gáúw kwam. Misschien bleef-die uit. Ach-god studente leefde zoo raar. Je was 'r nooit zeker van... En as-die 't nog maar dóén wou. Strakkies had-ie al 'n ander gevonden die 'n kies voor 'n gulden wou laten trekken. 't Was zoo makkelijk verdiend. Waarom had'ze niet dadelijk jà gezeid, toen-ie 't vroeg. Stom stuk vreten dat ze was. Jessus wat bleef-die uit. Was dát 'n hoekie om? Ze ging net zoo lief de heele middag wandele dan boven komme zonder 'n rooien duit... Hè! Goddank!... Daar hād j'm.

Driftig lei ze 'r vinger op den mond, toen-ie zoover de trap op was.

„Suscht...”

Verbaasd keek de studeerende jongeling leelijk bovenbuurtje aan.

„Wat is 'r?”, vroeg-ie verwonderd.

„Sùscht — voor me moeder — die ken alles hoore van de trap!... Zal 'k effen binne komme?”

Hij knikte, ging voor, opende de deur.

Verlegen, zenuwachtig-angstig, volgde ze, keek benauwd naar z'n nette schrijftafel, naar 'n openge-

slagen boek, naar 'n doodskop met helderwit gebit, naar potten met allemaal vieze dinge.

Toen zei ze zenuw-lachend:

„'k Kom 't late doen . . .”

Ze lei 't blousetje neer, ging zitten in den leunstoel.

Er was 'n wortel blijven steken. De student kon 't nog niet precies. Anders had-ie 'r niet voor te betalen.

Kermend liep ze 'n poosje rond, de gloeiend-ge-worden gulden in de hand, kocht aardappelen, reuzel en 'n drie-cents-taartje-met-confituur.

Morrege wou-die 'r nòg een trekke.

---

---

## ENGELSCH KIEKJES.

---

*Juni, 1900.*

Zonder méer te betuigen dat de oorlog van Engeland tegen Transvaal uit het energisch gedoe van groote speculanten voortspruit, dat Chamberlain 'n dit en 'n dat is, verklaart geenszins de enorme populariteit van dien oorlog bij het Engelsch volk.

Het is een waarheid dat ongeveer héél Engeland toejuicht wat er op dit oogenblik geschiedt en te goeder trouw verbaasd is over de continentale meening. Het begrijpen van eene andre gemeenschap is een te moeilijk ding om er met de plechtige zekerheid van 'n één-dags-reiziger over te spreken. We hebben zoo gestaan tegenover de Dreyfus-zaak in Frankrijk — we staan in gelijke mate paf tegenover de moorden in Afrika. Naast diepere economische oorzaken hebben we in beide gevallen te doen met wrijvingen, elkan-der-niet-ontmoeten van gemeenschappen, waarvan géén gemakkelijke analyse te geven is. Ik waag er mij voorloopig niet aan. De Engelschen, als massa, gevoelen zóó heftig voor de lotgevallen van hún soldaten als Hollanders meeleven met Transvalers. Beide gemeenschappen zijn oprecht en beide dwálen.

Bij 't uitbreken van den oorlog was 'k in London.

Des avonds voor m'n vertrek, zag 'k in een grootere music-hall de lichtbeelden der Bioscoop —: Chamberlain werd daverend toegejuicht, Kruger geboehd \*) — volgde een troep Engelsche ruitery in Afrika op weg naar de Transvaalsche grenzen, wat een razend succes had.

Een avond later, terug in Amsterdam, zag 'k de Bioscoop in het Circus A r e n a. Dezelfde Chamberlain werd uitgefloten, Kruger geestdriftig toegejuicht — dezelfde Engelsche ruitery, zonder éenige verandering — alleen héette ze nu op de programma's: „Transvaalsche Boeren op weg naar de grens” had een succes fou.

Curieus hoe dezelffde lichtbeelden op twee verschillende gemeenschappen inwerken. Hoe zou de Hollandsche gemeenschap handelen als een Hollander Kruger uitfloot — hoe de Engelsche als een Engelschman Kruger toejuichte? Eenige andre staaltjes van vijandigheid in voelen en denken, wilde 'k u mededeelen, zonder onze zelfgenoegzame superioriteit te bepleiten — een Engelschman kan met hetzelfde recht kiekjes van ons leven nemen.

Wij waren in Earls Court Exhibition, dwaalden tusschen het kermisvertoon, hadden het reuzenrad gezien en den waterval. Toen, achter het theater om, waar cowboys voorstellingen gaven, kwamen we bij eene menagerie, een dood-eenvoudig beesten-spel met de meest onnoozle apparaten.

Hoe het op deze luxe-kermis was toegelaten leek onbegrijpelijk. In een getralieden wagen lag een slaperige, kniezende leeuw — in een anderen waren lichtschuwe jonge tijgers. Niet de moeite waard. Je heb dat bèter gezien en in de moeheid van 't heen-

---

\*) De Engelschen fluiten niet, roepen boeh.

en-weer drentlen, 't kijken en duwen der menigte, bespaar je jezelf den lust om nijdig te worden, te mopperen over de dierenmishandling die beestenspul heet. Zachjes-an opgedrongen, voortschuifelend, wee van den zoet-benauwdens stank, het penetrant stof-gewarrel, bewogen we ons in de volte, geraakten voor kleinere hokken.

Een touw, ruw gespannen, scheidde ons van wat zeer sterk het publiek scheen te trekken. Er werd luid, onbedaarlijk gelachen, zeldzaam voor Engelschen. Voorzichtig boorden wij door de dames en heeren, mannen en vrouwen. In het bovenst hokje stond een groote, lééljke aap. Hij stònd, rechtop, de handen gewrongen om de tralies, het harig lichaam gerekt. Z'n kop raakte den bovenwand van het hokje. Méer dan staan kon-ie niet, ook niet languit liggen.

We keken. Nu lachten de menschen niet. Zeker had 'r straks een 'n grap uitgehaald. We liepen reeds door, toen plotsling een diep-gurglend, afschuwelijk hoesten weerklonk, als van 'n man die stikt — en tegelijk schaterden allen rondom het uit. De ááp had gehoest, de aap had tering.

Zwijgend-meelijdend bleven we staan.

Zonder ophouden kuchte, hoestte het dier. Soms was de bui erg, wrong-ie z'n kop, z'n leelijk bakkes met de vaal-gele jukken en 't sterk gebit smartlijkwoest achterover, knerste de borst op en neer, sidderde het harige, lenige lijf, rukten de armen, als in doodsbenuwing aan de tralies. Het was een monsterachtig gezicht, dat bijkans stikkend, luchtinpiepend beest in 'n kooi die 'm overal de tralies deed voelen — monsterachtiger was het publiek. „Very funny!” riep een van lachen schuddende vrouw en de geheele — je zou denken beschaafde menigte: de entree was een shilling — proestte, gierde, schaterde, barstte los als een nieuwe hoest-

aanval den aap dee reutelen en krimpen. Eén moment was het lach-lawaaï, het geroep en geginnegap het sterkst — de aap kreeg het zoo afzichtlijk-benauwd dat-ie schuin achterover zakte, den kop slap-weg tegen 't zijbeschoot, de oogjes gesloten. Toen kwam een oppasser — gelukkig — die het beest zàg sterven, de kooi opende, een ketting om den kop lei en 't half-bewustloos diert er uit sleurde. Een lachende, joelende, spottende menigte dames en heeren, jonge meisjes en oude vrouwen sjokte mee, keek toe hoe de oppasser den bek openbrak en tusschen de tanden een lepel medicijn liet glijden. Ja — dat was nou is grappig — precies 'n apenspel — 'n ááp die van 'n lepel te drinken kreeg... Links, rechts hoorde je uitroepen van vermaak, moppen, ràke grapjes — tot de aap wéér in z'n kooi geplaatst werd en opnieuw tot lól van 't publiek te kraakhoesten begon.

Hoe komt het, vroegen we ons af, dat 'n publiek in Engeland daarom lachen, schateren kan? Bij ons èn in Duitschland èn in Frankrijk zouden ze 't niet, zouden ze kwaadaardig gemopperd hebben — den oppasser gehaald — 'n Lacher zou herrie krijgen. Hoe komt 't?

Een andermaal wandelen we in Tottenham Court. Er was druk beweeg tegen den laten namiddag. Plots hoorden we een smak. 't Jong paard voor een hooggeladen kar was in draf uitgegleden, een eind voortgeduwd over het asfalt, de voorbenen nog òp. Dan bezwijkend onder den last van boomen en tuig, viel het lang uit. Dadelijk was er verstopping. Op de trottoirs en tusschen de bussen keken de werklieden, sjouwers, heeren, voorbijgangers. En weer volgde iets dat je driftig dee rondkijken — maar je kon je drift voor je houden. De menigte voelde anders. Nog was de voerman niet van den bok gesprongen of het

paard trachtte zèlf op te staan. Z'n voorbeenen beknersten heftig het asfalt, de achterbeenen gaven mee, de witte adem snoof woest uit de neusgaten — halfwege stond 't dier, glee opnieuw en nu, zonder stut, tuimlend zijwaarts, viel het met de volle, onbeschermd rug-lijvigheid op het asfalt-pantser. Het dreunde. Het sloeg een schok door den winterkouden grond. De menigte lachte. Ge begrijpt dat ik dit niet fantaseer, dat eerder uit onze herinnering sinds die Octobermaand veel gevaagd is. Stevige kerels en krantenjongens en heeren met hooge hoeden lachten. Ze vonden dat plat-vleezig vallen aardig — keken met belangstelling en vergenoegdheid. De koetsier lei er, zoondra-ie beneden was, de zweep over. Schichtig, pijnlikhinnkend, trapte 't dier, sprong op de voorknieën, beketste 't asfalt, viél. Een nieuwe dreunende slag en nieuw, hartlijk gelach. Later kwam het overeind — natuurlijk — 't geval is niet important. Maar toch. Je denkt, tobt over dat algemeen, gezond, plomp lachen . . . . .

In de Empire kreeg je 't eene nummer na 't ander, overstelping van nieuwigheden en onmenselijke kunsten. Het wereldpubliek is er aan gewend andere mensen als bèesten, als minderwaardigen, als in-vrijheid-gedresseerde verschoppelingen te zien optreden voor 't dagelijksch broodje. Clowns, acrobaten, trapèze-werkers, slangmensen, daar letten we nauwlijks meer op. Doch aangezien het zoet-feuilletoneerend niet c o m m e - i l - f a u t is over die zaken eenvoudige gevoelens te luchten of ongekuiste tirades af te steken — het heel internationaal amusementsleven is van het meest centen-ploertig cynisme — keer ik zonder verderen, tòch nutteloozen aanloop tot één nummertje terug, dat we in de Empire genoten en we hier — daar zijn trèpjes van braafheid

en noblesse — niet zouden dulden. — Drie jongetjes van tien en twaalf — 'k vergis me niet: den volgenden dag zág ik ze toevallig, geelbleek, oud, verwaarloosd — imiteerden eerst gewichtenheffen en krachttoeren. Geduldig keek het Engelsch publiek toe, wachtend op 't andere dat op de programma's met vette letters vermeld stond. Dat andre kwam.

Het Champion Boksen der twee jongste. Ze kregen van 'n buikigen bakkebaarden-meneer met véél medaljes op z'n rok, bokshandschoenen an.

Even bliezen ze uit, de gezichtjes roodgezond-geschminkt, de magere beentjes — in tricot — opgevuld, de oogen aangezet, pràchtige groote oogen. Toen klopte de meneer, die voor *time keeper* fungeerde — mogelijk was hij géén *time-keeper*, mogelijk heet hij anders: ik weet 't niet — sport waarbij 'n horloge te pas komt noem ik makaber geknoei — ter zake — het boksen begon, eerst zachte, afgeweerde stompjes en deukjes — pareeren en aanvallen; toen werd het meenens, juist toen de medalje-bakkebaarden-meneer „time!” riep. Boven werd gefloten, hingen 'r 'n paar over de balustrade te controleeren. De jongetjes zaten intusschen als héúsche bokscers te hijgen, werden door den meneer gewreven met 'k-weet-niet-wat — 'k heb 'r geen verstand van — en na 'n kort poosje sloegen ze er weer op los. De een, iets gezetter, scheen de baas te worden of doorlopend te zijn. In eens bebeukte hij met z'n vuisten het gezichtje van het andre kind, dat bijna tuimelde, hoorbaar-hijgend. De klap op z'n oog was ráák geweest — suf-bedwelmd sloeg hij in de lucht, kreeg 'n pomp in z'n maagstreek, struikelde, stond weer op, verblind, vluchtte. Hij vluchtte 'n paar stapjes. En het publiek, unaniem, boe-de, gromde, schold. Het was in de *Empire*. De stalles-plaats kost er zeven gulden vijftig.

De meneer riep „time!” De kindren rustten. 't Eene hilde. De meneer wreef z'n gezichtje, waaide 'm lucht toe met 'n handdoek. Voor de derde maal begonnen ze — je kon zien driftig, verwoed. Het was geen spel meer, maar 't kwaadaardig gevecht van kindren, die mekaar zeer hebben gedaan en zich willen wrèken. Vinnig stompde de magere, slaand z'n kameraad op het hoofd. Nee, — heusch — diè was de sterkste. Een oogenblik week hij achteruit — toen, veerkrachtig — sjongen, sjongen wat 'n póótig, áárdig kereltje, rammelde-die 'r op los, sloeg z'n partner heftig op neus en oogen, klapte hem op de koonen dat 't de zaal doorkletste — de lui 'r van schuddebolden — stompde 'm rêcht in z'n oog, toen weer vijandig in de maag. Woest, vergat de ander dat-ie bokste, dat 'r publiek was en 'n time-keeper en na 'n verschen, gemeenen slag — tråpte-die — tråpte. De meneer met de medaljes en de waarlijk mondaine bakkebaarden kwam tusschen beiden — het publiek schreeuwde boeh! boeh! boeh!

En ze zàten weer. De match duurde nog wel tien minuten, wond het publiek op, deed ze juichen bij 'n stevigen mep, boehen als een van de geel-bleeke, ouwlijke jogjes vreesachtig werd...

Dit zijn drie vage greepjes. Hoe komt 'n gemeenschap aan diè uitingen, genoegens?

Ik heb er geen kijk op. Maar bepaalde verwondring gaf het mij toch nièt, toen 'k las hoe Engelsche lancers een steekspelletje oefenden op 't levende lichaam van een levenden Boer, dien ze leuk-stoeiend afmaakten. Onwillekeurig denk je na zoo'n krantebericht aan den stervenden aap, het paard, de boksende jogjes....

---

---

## GEMEENTERAADS-VERKIEZING.

---

Onnoozel-weg liet de heer Hompelaar z'n puckje uit. Ge zult vragen welke mijne motieven zijn om bij eene zoo eenvoudige daad als het ter straat brengen van 'n puck, in het bijzonder te melden dat de heer Hompelaar 't onnoozel deed. Ik wil u dadelijk antwoorden, zonder omwegen, zonder overtollig gepraat, dat puck zelf eenigszins verbaasd was op *dit* ongewoon uur 'n luchtje te móéten scheppen en dat de heer H. voornoemd wél float en's puckjes naam riep, doch met zijne gedachten en meerder met zijne oogen bij de studeerkamer was. De studeerkamer van den heer Hompelaar bevond zich gelijkvloers. Daar het reeds schemerde, op avond af, had de heer H. de lichten ontstoken. En thans, vergenoegd het studeerkamer-intérieur beschouwend — hoewel hij om zich eene straatwandlende houding te geven met veel ijver float en riep — bedacht hij dat-ie (de kamer) gezien mocht worden en waarlijk naar alle zijden indruk maakte. Het nieuwe rek met de nieuwe banden stond voortrefflijk, fleurde den achterwand op. Superbe.

De heer Hompelaar had z'n schapjes op 't droge — sinds kort. Twee jaar woonde-ie in de provincie-plaats, 'n lief huis, 'n lieven moestuin, 'n lieve stalling voor paard en rijtuig.

In den stal hield-ie een g e i t en vièr k o n i j n e n . Páardengeliethebber is een weinig duur. Daarenboven was mevrouw er tegen. Met 'n paard krijg je ongelukken en belasting. Meneer dacht er evenmin aan. Die had de boekenstalletjes-tic. Geen boekenstalletje kon-ie voorbijloopen. 'n Boekenstalletje fascineerde hem, palmde 'm in. Ging-ie naar Amsterdam, dan zocht-ie in de Ouwemanhuispoort, sjaggerde, dong, keerde terug met hééle pakken rommel en brochures. Hoe en wanneer de boekenmanie hem te pakken had gekregen weet ik niet. Wel kan 'k verzekeren dat de heer Hompelaar kocht om te kóópen, verzamelde om te verzamelen en geen sikkepit henul had van wèlke studie-branche ook. De heer Hompelaar kwam thuis met theologische boeken — die hij nooit inkeek; hij kocht philosophische werken die hij netjes op rijtjes plaatste; hij sjouwde leerboeken over verloskunde mee en studies over 't zenuwgestel; hij verzamelde moderne en klassieke literatuur; hij bracht eene zònderlinge collectie bijeen, groen en rijp, kostbaar en waardeloos, de meeste met mooie bandjes. De voorkamer benee, gelek op de werkkamer van een geleerde — alleen wat tè netjes. Thans waren alle wanden der kamer met stellages betimmerd, net-geschilderde zwarte planken met groen laken en koperen pinnetjes. Te midden dezer eenigszins opzichtige geleerdheid stond een zware tafel met papieren, brochures, paperassen, plaatwerken. Er naast een massief bureau, beleid met geleerdhedens en met eene volledige Encyclopedie. Vóór het raam had je eene herhaling: 'n tafel met slòrdig-verspreide boeken, portefeuilles. Hoe kwam de heer Hompelaar, die in werkelijkheid zelden andere geestlijke zaken verorberde dan teruggebracht kan worden tot de sfeer Cremer-Van Lennep-Walter Scott-Van Maurik-

Elsevier's Maandschrift — om er eenige te noemen wier samenzijn beschaafd harmonieert, want, o, o, de heer Hompelaar las ook gemééne Fransche overspel-boekjes — hoe kwam de heer H. er toe, zijn zuur-verdiende centjes in eene boekencollectie te steken? Wie zal zich met eenige zekerheid over dèrglijke afwijkingen van den menschelijken koopmansgeest uitlaten? Hanteerden hem de afbeeldingen in tijdschriften, waarop je Sardou of Emants of 'n generaal òf 'n minister in 'r studeerkamer gekonterfeit zag? — Wie vermag onsolide uitspattingen te analyseeren? De heer H. hād een schoone bibliotheek met vele dure en schoone bandjes.

Nog terwijl hij puckje floot en gelukkig het intérieur aanschouwde, werd hij opgeschrikt door een onaangenaam geluid. De vervloekte Stips.

„Bonsoir, amice!”, zei Stips.

„Bonsoir,” zei Hompelaar, stug.

Hij hād wat tegen den gemeente-ontvanger. De vent mainteneerde doorlopend 'n satanisch lachje om z'n mond en als-ie bij je was, in de bibliotheek, kon-ie van die komieke opmerkingen maken.

„Amice — ik moet je spreken,” hernam Stips: „heb je één oogenblik voor me?”

„Wel tièn,” zei Hompelaar: „'k Liet me hondje uit. Hierrrrrr! — Gehoorzaam diertje, hè? — Mag ik je voorgaan?”

De heer Hompelaar stofte voorzichtig z'n toffels op de vloermat, lang en nadrukkelijk vegend om Stips 't goeie voorbeeld te geven.

De onaangename vent leek wel in 'n koffiehuis grootgebracht. Al driemaal had mevrouw Hompelaar geklaagd over de slijkvoeten van zülke visite.

„Waar wil je me hebben?” vroeg Stips.

„Kom maar in de bibliotheek,” zei Hompelaar.

Stips volgde.

„Drommels!”, riep de onaangename dadelijk: „heb je 'r wéér 'n boekenkast bij? Je zult haast ruimte te kort komen!” ....

„Ga zitten — ga zitten,” zei Hompelaar, sigaren bijschuivend.

„Laat eerst je gordijnen neer,” glimlachte Stips: „'k Heb geheimen. En zoo ziet ièdereen je zitten” ....

Tegelijk nam hij met z'n haakvingers 'n boek uit de kast, trachtte er even in te bladeren. Mis. Niet opengesneden. Stips lachte hâtelijk.

„Pàs gekocht?” — vroeg hij smeug-vrindelijk.

„Gister,” zei Hompelaar nerveus. Dat zoo'n vent net àltijd 'n ònopengesneden boek van de planken nam. Minstens driemaal was 't op die manier gebeurd.

Stips kuierde naar de andere zij, keek belangstellend naar een zwaar deel over diep-zee-onderzoekingen en een dito over bacteriologie.

't Laatste tipte-die uit de rij — glimlachte — zette 't zonder 'r iets van te zeggen op z'n plaats.

Hompelaar, die gehaast de gordijnen had neergelaten, bang voor den gast, keerde zich gejaagd om, zàg het lachje. Bijna kleurde hij — praatte druk over 't eerste 't beste.

„ .... Zie je — zie je — alles gelijk lezen gaat niet — Als je, zooals ik, véél lees — moet je 't met methode doen — niewaar? — Nee, diè heb 'k op zicht van m'n boekhandelaar ....”

De onaangename had Vondel te pakken. Nooit zou-ie 'm meer in de bibliotheek laten.

„Amice,” zei Stips, den op zicht gezonden Vondel op de drukke tafel deponerend: „'k wou je maar héél kort ophouen. Om met de deur in huis te vallen: ik kom je even vluchtig waarschuwen dat je morgen

om één uur precies bezoek krijgt van het Bestuur van de kiesvereniging...."

"Kiesvereniging...." echoode de heer Hompelaar verrast en verbaasd.

"Zu dienen," vervolgde de onaangename: „wij — dat zijn de dokter, de notaris en ik — hebben opdracht je officieel aan te vragen of je eventueel een candidatuur zou aanvaarden...."

"Da's héél vereerend," stamelde de heer Hompelaar.

".... We zijn overtuigd dat jij 't háált — Je heb 'n goeden naam, 'n goede reputatie en dat behoeft 'k je wel niet te zeggen 'n roep van kennis...."

"O," boog de heer Hompelaar verlegen-glimlacherig.

"Dus je wil ons om één uur ontvangen?"

"Zeker, zeker," zei de heer Hompelaar, gevlaid.

"Goed — dan ga 'k dadelijk weer weg," glimlachte Stips — bij tijden had-ie 'n állercharmantst gezicht — „om één uur precies. Dan heeft de notaris tegelijk 'ns gelegenheid om met je boekery kennis te maken. Daar is-ie gewoon jaloersch op. Je weet of je weet misschien niet, dat-ie oòk zoo'n boeken-smulhannes is. Tot ziens, amice...."

Nadat de heer Hompelaar het kolossaal nieuws aan mevrouw had verklaard, die al nerveus werd enkel bij de gedachte dat de naam Hompelaar op zooveel plakbiljetten zou verschijnen, trok zich de heer H. naar zijn studeerkamer terug, waar hij begon met de gordijnen op te halen.

Toen, zichtbaar voor de enkele voorbijgangers buiten, zette hij zich in zijn leunstoel, keek formidabel-geaffaireerd naar de Eeuwigheid boven zijn bureau-ministre. Op de vragen van gemeente-politiek die ze 'm zouden stellen, kon-die antwoorden als de eerste de beste — niet om niet las hij het magnifiek gere-

digeerd r a d i k a a l plaatselijk blaadje — gasfabriek in eigen beheer — géén concessies — voorstander van 'n stóómtram èn van onderwijs zoo breed mogelijk opgevat — ja 't zou wel gáán. Als ze dachten dat-ie met z'n mond vol tanden zou zitten — als die hatelijke, onaangename Stips dàt dacht, nou dan kon-ie 'r plezier van hebben!....

Zaligjes glansden de grijs-grauwe oogjes des heeren Hompelaar. Hij maakte zich geenerlei illusies over bokkesprongen van Gemeenteraad over Provinciale Staten naar Tweede kamer — maar de enkle klank van 't woord E d e l - A c h t b a a r dreef stroomen blijde beminlijkheid en gelukzaligheid naar z'n gebogen hoofd in deze zijne studeerkamer.

De passerende menschen buiten, keken respectvol. Te allen tijde is het een nobel verschijnsel, wanneer ge een auteur, een geleerde, een alchimist, een gemeenteraadslid, een filosoof in de studie-cel bezig ziet.

Doch — plotsling ontgaan, òpsprong de heer Hompelaar. In oude romans zouden ze zeggen: een adder had hem gestoken. In dit eenvoudig reciet kan ik dermate overdreven beelden achterwege laten — de heer Hompelaar dàcht aan de woorden van Stips, de houding van Stips. Morgen kreeg je het hééle Bestuur èn den notaris, die zoo graag met de boekerij wou kennis maken. Stips had telkens *onopengesneden* boeken te pakken gekregen — als de notaris óók.... Je kon niet de risée van die menschen worden. En ze in een àndre kamer ontvangen — ging niet. De studeerkamer van een gemeenteraadslid-in-spe was de áángewezen plaats. Wat dan? De roep van kennis had Stips gezegd. — Als de notaris èn de dökter èn Stips voor of na de conferentie aan 't snuffelen raakten

en allemaal ónopengesneden boeken.... De heer Hompelaar huiverde lichtlijk. 'n Publiek man loopt spoedig in de kijkers. Van een schaduw maken ze een wolk....

Opgewonden doorwandelde hij de studeercel, van de eene overvolle kast naar de andre òvervolle, van Spencer, ingenaaid, naar Goethe, gebonden, van Motley, gebonden, naar Vondel (gelegenheidskoopje) ingenaaid....

Toen liet de heer Hompelaar de gordijnen neer, nam een vouwbeen, begon Vondel open te snijden, daarna Spencer, toen Multatuli, toen Nietzsche. Om negen uur sneed-ie 't eerste vel open, om twaalf toen mevrouw 'm kwam waarschuwen dat 't láát was, snauwde-die haar af. Hij had te wèrken, hàrd te werken voor de aanstaande verkiezing....

Eerst tegen vier uur ging-ie naar bed, de armspieren trillend, de handen als verlamd.

Al de onderste planken had-ie gesneden.

Bij de bovenste kònden ze niet.

En bij die afmattende bezigheden, vergat hij voor 't eerst van zijn leven puckje opnieuw uit te laten.

In de bibliotheek vond de dienstmaagd den volgenden morgen een manna papiervezels, veel asch en iets massiefs van den hond.

De heer Hompelaar werd gekozen.

---

---

## DE CATASTROPHE.

---

Trientje liep vooruit, het chocolade-schijfje in 't heet handje geklemd.

Bangerig, wantrouwend drong het heele troepje op — Annetje met idioot Fransje achteraan.

De meneer an wien ze met z'n allen den weg hadden gewezen, had an ze allen de cent gegeven. Met z'n allen hadden ze 'r nou recht op en malle Trien dee net asof zij 'r over te zeggen had, omdat de meneer 't in háár hand had geleid. In de winkel van Mutters waren ze met z'n allen aan 't koopen geweest. Jan die wou drie balletjes voor de cent koopen, Dirkie van den postbode 'n pijp drop — daar dee je lang over en as je 'n stukkie half afgezogen had kon je 't weer in 'n papieretje drogen en bewaren — Koosje van den bakker drensde om suikererretjes — je kreeg 'r precies zès — dan had je niet te deelen — as 'r gedeeld wer, kreeg de een alles, de ander niks. Trien en Annetje die zusjes waren — Fransje, 't idioot jogje was 'r broertje — gaven als brutaalste den doorslag — die wouen chocola. En Trien had de cent.

Nu gezamenlijk, opgewonden, niet van elkaar wijkend, liepen ze over 't gloeiend veld naar het Zuiderzeestrand, waar je lekker in 'n kuil kon zitten om te déélen.

„Was ook 'n kàle,” redeneerde Jan, smalend: „ik heb wel is twee cente gekrege van 'n heer die op 't Badhuis most weze” ....

„Dat kan je wel zegge” — insinueerde Trien. Die Jan kon bij tijen liegen, nou!

„Is 't niet wáár, Dirrek?” schreeuwrig-vroeg Jan. Strak scheerde z'n jongensstem over het dorre, glad-gloeiend veld.

„Nóu òf 't,” zei Dirk, vinnig-stappend over de stoppels — z'n kousen en klompen droeg-ie in z'n hand; „dat was 'n heer die had cente hoor! 'n Gouwe horrelogie en 'n ring! Verdikkie nou!” ....

„Je mag voor je moe niet vloeke!” zei Trien, gewichtig van moedertjes-doen.

„Verdikkie is geen vloek,” zei Dirk weer: „je mag zooveel verdikkie zegge as je maar wil” ....

„Voorzichtig voor Fransie,” schreeuwde Trien.

Ze waren bij den rand van 't veld gekomen, waar de zee de aarde had weggespoeld. Zwart-verbrokkeld, loodrechte de kleigrond naar 't broeiend-geel zand. Koosje van den bakker, liep de geul door met 'n zetje; Jan, Dirk lieten zich glijden, blufferig-druk, maar Annetje en Trien namen als zorgzame moedertjes, elk een handje van Frans, dat-ie niet vallen zou.

Toen, bij de houten pier, die in zee stak, hurkten ze samen, de meisjes de magere beentjes gespaakt onder de rokjes, de jongens languit. Idioot Fransje keek suf naar de zee, 't groot, beenig hoofd onder 't oud-strooien hoedje, de kromme, vergroeide beentjes wijd op het zand.

Het was stil over het water. Een enkle botterlei te ankren in 't hel-martlend spieglen van 't licht. Geen golfdeininkje bewoog. De zon brandde striemend van stralengeglans in 't zand, in de struiken van 't veld, in de modderkwakken onder de pier. Een lijster zong zilverig-zoet in 'n boom — vogel-

kweel ketste van 't groen naar de roode daakjes, van de daakjes naar de zee.

„Nóú dan!” zei simpel Koosje. Ze had den spijker op den kop geraakt. Trien zèlf vond dat 't lán'g genoeg had geduurd. Delikaat opende ze 't zweeterig vleeschhandje en met ganschlijke overgeving keken ze allen naar het schijfje chocolade, plakkend in 'n drabbig chocolade-sausje.

„Hij 's gebroke,” zei Jan: „jij het ook zulleke wàrme poòte” . . . .

„Jij zeker niet!” keef Trientje.

„Deel nou maar,” zei Annetje.

De zee ademde, de lijster zong, de zon brandde majesteitelijk-wit in 't blauw wolkenwaas — braken duimspits en vingerspits weeke mopjes uit de chocolade-brei.

„Jessis wat is die zacht geworde” — klaagde Dirk.

Jan keek vijandig. As dat dééle was! Maar protesteeren dee-die niet. Dat vertikte-die. Meisjes hadde altijd geniepige streke.

Koosje van den bakker, vinnigjes-spijtig dat Trien zulke óngelijke stukkies brak, hield 't niet uit.

. . . . „Die dàar,” wees ze spichtig, „is wel driemaal zoo groot!” . . . .

„Ben 'k dan al kláár?,” verweet Trien: „jij mag blij weze as je wat krijg! Jij ben maar mèegeloopé.”

„Dat lièg je,” zei Koosje; „ik heb de meneer 't éérste gezien” . . . .

„Dat kan je wel zègge,” sarde Trien: „*ik* heb de cent gekrege en as 'k alles alleen opvrete wil, dan mag 'k 't nog” . . . .

't Dreigement gaf stilte. Tegelijk begon Trien voorzichtig-wijs te deelen. Eerst 'n zweeterig brokje voor Jan, dan 'n kleverig propje an Dirk, dan Koosje, dan Annetje en Frans.

Ze zwegen, zuigend met verliefde mondjes. Trien

hield 'r stukje apart, likte met vaalbruin sekuur tongetje 't chocolade-handje schoon. Annetje dee zuinig, zuiniger dan Frans die 't ineens gëslikt had. Egaal-netjes beten 'r tandjes rondinkjes in 't brokje. Zoo dee je er làng meê, hâd je 'r wat an. Maar Jan en Dirkie van den postbode die aten als jongens en jongens hadden geen geduld piezeltjes van 'n stukkie te bijten.

„An drop had je veel meer gehad,” zei Dirk z'n broek opstroopend om in het water te plassen.

„Ik hou niet van drop,” teemde Annetje, daadlijk weer zaligjes lurkend. Op 't spitsje van 'r bloedrood tongetje liet ze 't hapje smelten.

„Nou ik ga in zee,” schetterde Jan: „wie gaat 'r mee?”

„Wij magge niet voor moe,” zei Trien: „en je het 'r niks an. 't Is allemaal modder onder de pier” ....

„Je mot ook òver de pier loope,” schreeuwde Dirk: „en dan van 't trappie af” ....

De pier rommelde onder 't smakkend gebons der kindervoetjes. Dirk holde vooraan, dan Jan, dan Koosje, die d'r kousen had uitgetrokken en d'r broekspijpjes vasthield met de magere handjes.

„Late wij nou óók maar,” zei Annetje.

„Nee,” zei Trien: „moe het 't verbojen.”

„Nou ik ga me voete wassche,” hield Annetje aan: „as zij magge, mag ik ook” ....

Hoog schurkte ze d'r beentjes in 't rokkengrotje, stroopte de eene kous af en de andere, bond 't door-de-weeksche jurkje op, lei de kousjes in de klompjes netjes op den rand van de kuil, trippelde de anderen na.

Trien keek toe. Ze had óók wel lust in die vreeselijke hette om pootjes te baden, maar moe was ongemakkelijk. Nee, ze bleef stilletjes op Fransie passen en lekker op de chocola zuigen. Handigjes had ze 'n stukje afgebrokkeld onderweg — zóó

recht — zóó rècht dat niemand 't gezien had. Nou ging ze 'r bij leggen, languit in 't gras.

„Stil bij me blijve, hoor je, Frans?“ ....

't Idioot jogje kroop op handen en voeten.

Kwaad kon-die niet. Hè, wat schreeuwde de anderen! Die Jan kon 'n bek opzette dat-je 'm ùren ver hoorde. Tjassus! En wat 'n plesier om door de modder te sjouwe.

De oogjes dicht, lei ze te zuigen, zàlig te zuigen. De spatjes zand-chocola wentelde ze teertjes in 't mondje, niet kauwend, niet duwend — néé, asjeblief voorzichtig. In 't broeiend-heet handje hield ze 't láátste stukje. Dan was 't op. Hè — is zoo'n heele tablet alléen te ete. As ze getrouwd was as moe, at ze àlles van chocola — nou maar drups ook — en op drups zoog je lànger....

Doch opeens stokte ze, de oogen in doodsschrik verstard en opeens klonk gegil en plassend gehol van Annetje, Jan, Dirk en Koosje. De duvel van 'n jongen! D'r láátste stukje chocola liet ze in 't zand vallen en met schoenen en kousjes aan, trapte ze de modder in.

Idioot Fransje lei 'n eind ver in de slijkbulen, was van de pier gevallen. Ze had 'm al te pakken, tilde 'm op 'r arm, droeg 'm naar 't zand.

't Kind krijschte 't uit, 't vierkant mondje in modder, het heele overgroot peenharig hoofdje in modder, 't jurkje in modder, de jukbeentjes in modder.

„O! O! O! Fransië! Fransie!“ huilde Trientje, bàng voor 't vormloos moddergezicht, bang voor 't gillend mondje-van-modder, banger voor moe thuis — die — o! o! o!....

Annetje rende over den houten steiger aan, Dirk rende aan, Koosje en Jan holden. „O me broertje!“ — gil-huilde Annetje, neerhurkend bij 't idiootje.

Het was een oogenblik 'n gierend gesnik van Trientje, Annetje en Fransie.

Maar de andren, nièt bang voor moe, omdat 't hún broertje niet was, nièt bang voor 'n pak slaag, begonnen luidruchtig te lachen. Jan, 't hardst, met stem die grootemans-klankjes had.

„.... Verróést! .... Die lijkt wel 'n nikker!” ....

„Hij het 'n kleskop!,” gilde Dirkje valsch-uitgelaten.  
't Gehuil en gelach roesden saam.

„Of-ie nou huilt, stomme meid!,” wijs-schreeuwde Koosje dan: „dat hellept ommers niet. Je mot 'm wasche!”

Trien keek snikkend 'r broertje aan en zachtroevig klagend, stemmetje zoo zoet als van moedertje bij wieg, poogde ze 't schreeuwend mismaakt jogje te troosten:

„.... Huil jij maar niet, Fransie! .... 't Is jòuw schuld niet, Fransie .... 't Is mijn schuld, Fransie! .... Ik zal 't wel an moe zegge, Fransie! .... Toe nou, Fransie!” ....

Het achterlijk jogje, dat nog niet spreken kon, huilde brullend. Gelige modder droop van z'n groot hoofd op 't modderjurkje, de heele beenige schedel was vettige, plakkende modder.

Toen begon Trien met 'r schort te wrijven — Annetje zat 'r bij, de bloote beentjes in 't zand, heftiger snikkend dan Trien en Frans samen. Lief-moederlijk van gebaar — elk wrijvinkje van 't schort zoo zoetjes mooglijk — veegde Trien de koontjes droog die bleek kwamen puilen in 't moddergezichtje.

Maar dan opnieuw ziend hoe léélíjk idioot broertje zoo was, snikte ze 't uit .... „O Fransie! O zoete Fransie!” .... En Annetje rampzalig-ongelukkig, snikte mee.

„Wasch 'm dan, stommert!” zei Jan: „laat mijn 't maar doen!” ....

„Nee,” griende Trien: „nee -- 'k kan 't zelf wel.”

En 'r heele schort werd langzaam grijs-glibbrig van vette, staal-grijze zeeklei.

Dan nam Koosje, begaan met Trien en Annetje, d'r vriendinnen, 't schort, liep 'n end door de modder, spoelde den doek in 't zeewater en terugplassend hielp ze 't krijschend ventje, dat niet gewasschen wou worden, met de natte lap. Van de weromstuit begon ze nou óók te huilen. O, wat zag Fransje 'r uit! Nóóit kreeg je 't 'r af!....

Jan en Dirk, de jòngens, die hadden 'r maling an; die lagen met lachende gebruiude gezichtjes in 't zand. Die vonden 't lollig. Wat 'n modderkop! Z'n ooren zaten vol modder!.... En z'n kromme beentjes! Nou! Daar zat wat op!....

„Je mot met 'm loope na de barbier!” schreeuwde Jan: „hij het 'n báárd!”....

Luid-lachten de jongens — proestend om 't mal bakkes — wat 'n moddersnoet — wat 'n modderpan! — Hù! Hù!

Maar de meisjes, gezamenlijk schreiend, hurkten met de knietjes in 't zand, hielden de natte lap, elk een slip — Trien wreef de ooren — Koosje den hals — Annetje de harèn, die zóó kleefden dat je geen haren meer zag.

Als drie kleine vrouwtjes, zachjes en lief van bewegen, gingen ze over het strand, om beurt het schort in 't zeewater spoelend — dan weer uitbarstend om de verwoestingen die 't water en de modder gaven.

Even later in de branding der zon, liepen ze over het veld, de jongens nou óók stil — je kon niet weten of ze geen schuld kregen — de meisjes met smarte-na-snikjes en angsten.

In 't midden sukkelde Fransje, zwart en goor, de ukbeentjes van gedroogde, vaal-grijze modder, 't stroohoedje op het misvormd hoofd....

---

## VAN HET POTJE ROOMBOTER.

---

In het bijzonder ga ik thans 'n serieus beroep doen op alle advocaten, die geneigd zijn een buitengewoon geval te bestudeeren, een ingewikkeld geval van civiele rechtsvordering. Daar de quaestie me eenigszins nerveus heeft gestemd en de heldere uiteenzetting voor zooveel publieke oogen eenige kalmte en waardigheid vergt, wil ik trachten het net logisch en bedaard te ontwarren.

Ge moet dan maar dadelijk weten dat de boter hier — 'k zit ergens buiten — 'n doorlopend bij-smaakje heeft. Ze is margarine-achtig geel met verdachte witte vlekken en als ze bepaald vèrsch van onder de toonbank in het kruidenierswinkeltje komt, proef je 'r altijd iets aan van stijfsel of blauwsel. In èlk geval is ze na 'n uur sterk — wat aan het weer ligt, zegt die uit het winkeltje — wou ik ze niet meer op tafel. Maar 'n vrouw vindt dat allemaal overdreven en gekkigheid. 'n Man kan boter zoo niet afkeuren of de vrouw stooft 'r stiekum mee. En om ook 'n einde aan diè listigheden te maken, schreef 'k m'n Amsterdamschen boterman die subietlijk een pondspotje roomboter met de stoomtram mede gaf.

Tot zoover kan 'k elk juridisch advies missen. In eene quaestie van boterproeven zou 'k nimmer 'n

advocaat mengen. Nauwlijks vertrouw ik mijzelf in dezen tijd van ontaarde tongen en ontaarde boter. Doch nu nadert de civiele rechtsvordering. Laat ik pogen het jùist begin te releveeren.

In 't plaatsje waar 'k tijdelijk woon, woont ook een boer, hèb je eene Vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer en loopen alle honden, groote en kleine huiselijk los — vroeger ook kippen. Maar dàt is nu uit. Als verkeerend vreemdeling hadden de honden me dadelijk in de spiezen. Zekerlijk meenden ze dat ik te vroeg buiten was: ik kon me althans nergens vertoonen of m'n kuiten liepen gevaar. Eens kreeg 'k 'n hap in m'n hand die gelukkig afstuitte op m'n nagel, een andermaal schramde er een mijn vel. De genoegens van een vreemdeling dalen op die wijze. Vooral voor de honden van genoemden boer — om 'm dan tòch te noemen, zullen we Thijs zeggen — had ik onbedaarlijk respect. 't Waren er vijf, vijf groote, magere, valsche beesten. Als de eene, 'n jakhals-beest, m'n witten zomerbroek zag, begon-ie door die steedsigheid, door zoo'n òngewonen broek zoo stierlijk-angstig te huilen dat in 'n wip uit alle gaten van de heg andere jakhals-beesten schoten en ik met heel-erg lieve woordjes ze van m'n lijf moest houden. Slaan mocht je niet had de boer gezegd anders bèten ze. Ze lieten zich niet slaan — omblaften je kwaadaardig en lawaairig tot je thuis was.

„Thijs,” zeide ik op een dag, toen z'n erf hond-loos was — anders zou 'k niet gewaagd hebben: „Thijs, zou je je beesten niet willen vastleggen — 'r gebeuren ongelukken”....

„Welnee jong,” zei Thijs, z'n pijpje bekluisend: „enkel die bróék van je!... Ze doen niks. Alleen mot je niet dreigen — anders worden ze valsch”...

Na 'n paar dagen vernam 'k in 't dorp meer schunnigheden aangaande de honden van Thijs. Ze regeerden het plaatsje, gapten, roofden — iedereen scheen er vree mee te hebben. Zéker van z'n beesten gaf Thijs ze niet te eten. Dat moesten ze zelf maar scharrelen. En ze scharrelden 't. Dán liepen ze een keuken binnen, roofden een stuk vleesch, dan pikten ze een kip die uit te bloeden hing, van den haak. Ze vraten alles. Ze vraten de mais die voor kippen en duiven gestrooid werd. Ze vraten, 's winters, als ze bar uitgehongerd waren, de groene zeep uit de potten der inwoners. Ze slopen het koffiehuis binnen, keken in het buffet, duwden de kaasstolp omver, renden met de kaas weg. Zomer en winter leefden ze van afval en diefstal.

Om te klagen, namen de bewoners de gelegenheid waar dat de erfveilig was en als ze klaagden zei boer Thijs genoeglijk dat-ie blij was as-ie zèlf te vreten had en dat-ie geen vijf honden alléén kon onderhouden.

Eens bedacht de kok van het hotel een moorend plan. Toen ze een stuk biefstuk van 'm gestolen hadden, braadde-die in 'n leversausje vijf sponzen, gafaan èlk van de jakhals-beesten 'n spons te vreten, wat de dieren waarschijnlijk 'n Wónder vonden — ze kregen enkel van uit de verte steenen — maar ze stierven niet. Ze waren zóó door alles heen, zóó uitgehongerd dat ze wel 'n dozijn gebraden sponzen hadden kunnen verdragen.

Ge zult na deze historische uiteenzetting de sensatie begrijpen van den avond, toen mijn potje roomboter arriveerde en door de honden van Thijs werd verzvolgen. En zie hier het ingewikkeld geval. De huisknecht van het hotel aan de overzij had de vriendelijkheid gepleegd het potje van de stoomtram mede

te brengen. Daar hij iets te verrichten had, zette hij het potje op de regenton en terwijl hij weg bleef, kwam de rooie van Thijs, hapte het papier door en begon mijn roomboter te belekken. Ook de grijze van Thijs smulde mee. Net, toen de huisknecht weerom keerde, zag-ie 't láátste gebeuren: het ledige potje viel aan scherven.

Plotseling klonk een woedend gehuil. Ik keek over mijn verandah.

„De schurftige schóóiers!”, riep de huisknecht: „ze hebben uw potje te pakken!”

Daar de zaak eenigermate obscuur leek, schreeuwde ik:

„Wie? Wát?” . . . .

„De honden van Thijs hebben de boter gevreten!” . . .

„Da's wat moois,” zei ik onrustig, „en *ik* heb nog niks ontvangen” . . . .

„Tja,” redeneerde de huisknecht: „*ik* kan 'r niks an doen. Teeken u maar in elk geval 't reęuutje van de tram” . . . .

„Welnee,” zei ik verwoed — zou 'k dan nóóit wraak nemen over 't geblaf en gebrul om m'n witten broek? —: „ik teeken niks. Ik heb geen boter gekregen” . . .

„Meneer,” hernam de huisknecht: „*mijn* schuld is 't niet. Dan mot u 'r maar mijn patroon over anspreken. Want op diè z'n terrein is 't gebeurd” . . . .

Ik gevoelde iets voor z'n logica. Daar *mijn* potje roomboter, blijkens het *niet* door de honden van Thijs opgevreten adres, voor *mijn* rekening en risico verzonden was, de huisknecht *mijn* boter *niet* had opgesnoept en de diefstal gebeurd was op een *neutraal* terrein, *toebehoorend* aan den hotelier, scheen deze de aangewezen man om de schade te verhalen op Thijs en z'n vijf honden.

Ik begaf mij — vastbesloten de Thijs'sche beesten *i n d i r e c t* te vervolgen — hotelwaarts.

„Mijnheer,” zei ik toornig: „een potje roomboter van vijf-en-zeventig cent — met de vracht en het potje mee ’n gulden bij elkaar — is daar straks op *uw* regenton door de honden van Thijs opgevreten. U moet natuurlijk zorgen dat *uw* terrein veilig is. Ik zal u dus van uw rekening — wijstonden in rekeningcourant wegens diversen — een gulden afrekken”...

„Pardon,” zei de hotelier beleefd — menschen kunnen je soms met argumenten sláán! —: „ik wil graag aannemen dat de honden van Thijs *uw* potje boter op *mijn* terrein hebben opgegeten, maar *ik* heb geen order gegeven het juist *daar* neer te zetten. Ik ben alleen verantwoordelijk voor wat *ik* in ontvangst heb genomen, en op het oogenblik dat *mijn* huisknecht *uw* potje op *mijn* ton zette was hij *niet* mijn huisknecht, maar de looper van den agent van de stoomtram”...

„Da’s waar,” beaamde ik nuchter.

„Daarenboven,” vervolgde m’n overbuur: „heb *ik* ’r niets geen lust in Thijs aan te spreken. Ga u zèlf aan Thijs schadevergoeding vragen en anders is de agent van de stoomtram verantwoordelijk zoolang u geen reçu geteekend heeft.”

„Juist,” zei ik — en ’n half uur later sprak ik den agent van de stoomtram.

„Meneer,” begon ik weer: „u heeft een potje roomboter van vijf-en-zeventig cent — met de vracht en het potje mee samen ’n gulden — aan den huisknecht van ’t hotel meegegeven — maar ik heb niks gekregen omdat de honden van Thijs ’t op de regenton hebben opgevreten”...

Eenige malen diende ik hem dezen duidelijken uitleg nader te explicceeren.

„Wel,” zei hij, na eenig bedenken — „dat gaat den huisknecht an.”

„Ik heb *met u als patroon* te maken,” zei ik gevat.  
„Geenszins,” hield hij kalm vol: „u woont *op 't terrein* van 't hotel — en de knecht van 't hotel zei: geef 't mijn maar mee. Ik ben niet *verplicht* 't u te laten brengen. U moet 't *halen*. Dus moet u 't maar uitvechten met den knecht van 't hotel.”

„O,” zei ik tam: „dus mijn potje boter was *niet* franco huis?” . . . ,

„Welnee, meneer — wij laten wel is brengen, maar dat is louter *goedheid*” . . .

Thuisgekomen riep ik den huisknecht.  
't Spreekt dat ik den stakker niet voor *mijn* boter wou laten opdraaien, maar in ieder geval was 't 'n zaak tusschen hem en de honden van Thijs.

„... Maar meneer,” redeneerde de man: „wou u mijn nou die pot boter laten betalen? Ik kan toch niet helpen dat de honden van Thijs” . . .

„Vriend,” viel ik hem in de rede: „*jij* wist drommels goed de gewoonten van 't dorp! Jij wist dat ze alles vreten, zeep, maïs, kippen — óók roomboter. Ga *jij* nou bij Thijs en speel is ferm op, dan krijg je van mij 'n fooi toe.” . . .

's Mans gelaat betrok.

„... Opspelen bij Thijs — en de honden?” . . .

„... Da's jouw zaak.”

„Nee, dank u meneer! En dan — is 't waar of niet: mot me patroon geen aanklacht indienen dat 'r van *zijn* terrein boter is gestolen.”

„Jij had 't niet moeten neerzetten” . . .

„Weet u wat, meneer: ga ù nou bij de veldwachter. En zend ù de veldwachter naar Thijs” . . .

De veldwachter was juist bezig de olielantaarns van 't wegje te ontsteken.

„Veldwachter,” zei ik: „de honden van Thijs hebben 'n potje roomboter van me opgegeten” . . .

„Honden die bôter eten?” bedacht hij verwonderd, boven op de ladder, onnoozel kijkend alsof hij niet *wist* dat de Thijs'sche honden het heele dorp bestalen!

„Ja,” snauwde ik, eenigszins onwillevend: „De honden van Thijs hebben mijn boter opgegeten. De boter stond op de regenton van 't hotel....”

„Daar kan 'k niks an doen,” zei de veldwachter omlaag komend: „dan had u de boter maar niet bûiten motten zetten”....

Ik lei het geval nog eens precies uit, liet doorschemeren, dat ik er wat voor over had als Thijs bekeurd of beboet werd, maar de man had 'r geen zin in. Daarenboven meende hij, dat zoolang ik geen reçu geteekend had — de boter door mij niet betaald hoefde te worden.

Nijdig liep ik terug. 't Was niemand z'n schuld, blijkbaar — en niemand droeg de verantwoordelijkheid, blijkbaar.

Bij de erf van Thijs klonk natuurlijk het huilend, krieschend geblaf der honden die m'n witten broek zagen.

„Ja, je ben braaf.... Goed zoo.... Goed zoo” — suste ik.

De rooie beet lichtelijk in m'n broekspijp.

„Rustig! Koescht!”, zei ik zònder eenig dreigend gebaar.

Net kwam Thijs. De honden blaften geweldig.

„Wel meneer,” zei-die uit z'n humeur: „is 't waar, dat je na de veldwachter ben geloopt om 'n onnoozel potje boter?”....

„Wel nee! Hoe kom je 'r op?”, lachte ik vriendelijk, denkend aan 't noodlot om elken dag minstens tienmaal z'n terrein over te moeten steken, als 'k naar 't dorp wou.

„Da's maar goed,” zei Thijs: „van jullie s t a d s m a n i e r e n mot 'k niemendal hebben’”....

Minstens tien groenlichtende oogen keken in de idyllische avondschemering naar m'n kuiten.

En ik zei aimabel:

„Wil je opsteken, Thijs?”

„Dat kan 'k niet afslaan,” zei hij.

We eten weer boter van o n d e r de toonbank.

---

---

## IK ZEIL.

---

Harmsen was dāgen in de schuur bezig geweest — Harmsen van Muiderberg, Harmsen die met een zakmes, roestige spijkers en 'n bijl alles kan, van af 'n kippenren tot 'n zeiljacht. Waarlijk 't is niet overdreven. Zet Harmsen-van-Muiderberg op 'n onbewoond eiland — geef 'm z'n zakmes — en hij is in Amsterdam eer je 't weet.

Met 'n geduld, waarvan je gebluft stond, knutselde Harmsen de zwaarden, stevig en massief, hakte 'n mast, sneed 'n giek, naaide de zeilen.

Toen op 'n windloozen avond klonk Harmsen's verheugde stem: „Meneer, de zeilboot is kláár.”

M'n nagerecht liet 'k in de steek — 't moest dadelijk geprobeerd worden.

„Harmsen,” zei 'k instappend: „is 'r geen gevaar?”

Z'n door-weerd gezicht grinnikte om m'n stadsangst.

Sekuur heesch-ie de zeilen, die hingen als drogende vadoeken en we bleven rustig op de plek waar we waren, omdat bij zeilen, zooals ik bemerkte ook wind behoort.

\* \* \*

Vroeger meende 'k dat je in 'n zeilboot maar had neder te zitten, dat de wind de rest dee. — Thans

— sedert 'n paar dagen — wéét 'k dat'r Zondagsjagers, dito visschers, dito zeilers zijn — gelijk, mag ik er zonder twijfel met eenig genoegen aan toevoegen, er bij menigten Zondags-auteurs geboren worden.

Per slot van rekening doet 'n zeilend schrijver even mal als 'n schrijvend zeiler.

Hoe schoon en harmonieus worden evenwel taak en geval van den auteur die 't zeilen te pàkken heeft, de finesses doorgrondt en tegelijk vermits z'n welbesneden pen andren de geheimen van 't vak weet uiteen te zetten.

Want, vrienden, zeilen is een kunst, niet maar 'n kunst van koekebakken, maar 'n kunst die nàuwlijks genoeg gefêteerd wordt op wedstrijden en sportfeesten.

\* \* \*

Terwijl ik dit nederschrijf lijkt de tafel voor me te golven en m'n stoel schommelt schijnbaar als het hobbelpaard uit wijlen m'n kinderjaren.

Driè dagen ongeveer heb 'k als stoer zeeman tegen de baren geworsteld — de zwaarden (dat wil voor den ònmondigen lezer zeggen de houten lappen langzij) laten vallen en gehaald — het roer omgesmeten — de fokkeval (zegt Harmsen) door m'n handen laten glijden dat de blaren 'r bij hangen — gelaveerd op omslaan af — kortom 'k ben in levensgevaar aan 't sporten en 't spurten geweest.

Menschen, 't is nièt makkelijk!

Menschen in Amsterdamsche huizen, Amsterdamsche binnenkamers, menschen bij òngevaarlijke grachten, menschen die sullig in 'n overhaalpont neerzit — jullie hebt geen besef van 't gezwabber en gedobber op mijn Zuiderzee.

Zoo hier voor de golvende schrijftafel, krijg

'k meelij met je stadsche benauwdheid, met je huisbakken geleef en gesop. 'k Voel me inderdaad als 'n matroos die na màànden de haven binnenvalt en às 'r hier, in Muiderberg, estaminets of danshuizen bestonden, zou 'k van pure landdronkenschap gaan passagieren tot de brave veldwachter me bij de kladden nam en me achter het brandspuithuisje in de nor deponeerde.

't Is nièt makkelijk....

Om te beginnen moet je zeemanstermen inpompen, met 'n zwàre stem kunnen spreken van zwaardhaken, zwaardklampen, fok, giek, fokkeschoot, zeilschoot, fokkeval, lijken, helmstok, kikkers, loef, lei. Dàn moet je van die woorden de beteekenis snappen om geen ongelukken te krijgen. En daar 'k door de verstandige leiding van vriend Harmsen, op 't moment zoowel 'n kikker van 'n lijk, als 'n giek van 'n helmstok weet te onderscheiden, zou 'k me bijna gaan aanbevelen als lid voor de een of andere jury, als 'k m'n onmacht niet moest bekennen om 'n zeilboot terug te brengen. *Uit*-zeilen met den wind méé gaat bijster. Maar hóé zeilers 'n boot op 't zelfde plekje terug laveeren, is me tot heden 'n raadsel. Menschen gélóoft me, 't is nièt makkelijk.

\* \* \*

Na de proeftocht die uitstekend afliep, omdat de boot door gemis aan wind in 't geheel niet liep, waagden we ons den tweeden dag alléén op Zee — wij, 'n jeugdig vrind en ik — de Zee, de góéie Zuiderzee, waarop je niet kùnt verdrinken (naar mijn raming) die dus voor baders, kindren en zeilers 'n voortrefflijk oefenwater is.

Het windje was dien dag vrij pootig. Harmsen zei: noordwest. Op wind heb 'k nog geen kijk. Toegewijd

heschen we zeil en fok en met 'n leuke vaart dreven we naar Naarden. Halfwege zei ik:

„.... We kéeren”....

Zeer voorzichtig liet 'k àlle zeilen zakken, draaide de boot met 'n spaan èn 't roer, heesch de zeilen op-nieuw en wàchte. Deze wijze van laveeren is bepaald ongevaarlijk voor jeugdige beginners. Je kunt op je gemak keeren, 't eene zwaard ophalen en 't andre laten zakken.

Wanneer alle zeilers deze s o l i d e methode volgden, zou je waarschijnlijk nooit ongelukken krijgen. Tot mijne verbazing had de wind evenwel niets geen lust om *in* de zeilen te blazen. De doeken hingen onsmakkelijk te flapperen, wouen geen lucht happen, tot bij 'n draai van 't roer de giek plotsling omviel en me een mep gaf die ik nòg gevoel. Doch zeelui letten niet op mèppen. Weer in d e z e l f d e richting sneden we er van door, eenigszins verbaasd door den onwil van 't jacht.

„We laten ons niet dwingen,” zei ik.

„Nee, dat doen we zeker niet,” zei m'n metgezel.

„We zullen laveeren,” zei 'k grimmig.

„Góéd,” zei m'n metgezel.

Thans, overmoedig, trachtten we te laveeren met de zeilen op. Ik weet wel dat 't zoo hoort en dat elk zeiler laveert met de zeilen omhoog, daar je keeren met gezakte zeilen geen l a v e e r e n kunt noemen, maar ik moet dit wel uitvoerig expliceeren, omdat we zooeven gepoogd hadden te laveeren met 't zaakje omlaag. Nu deden we fier, maar lichtelijk angstig. Je kon niet weten. De zee was niet diep en de wind niet bar, maar je l a s voortdurend van ongelukken met zeilen. Om iets te o n d e r n e m e n moet je feitelijk nièt lezen. Ik liet het bakboord-zwaard neer dat klepperde als 'n pessimistische kraai in 't bladerloos geboomt van 'n kerkhof. 't Dee je luguber aan.

Tòen het zeilschoot vierend, wachtte ik af. M'n vriend rukte het roer om, deed 'n paar extra slagen met z'n spaan . . . . We keken met knipprende oogleden — wachtten, spraken geen woord. Bijna is zulk eene situatie van afwachten òf je zal omslaan — tragisch. Doch de wind was ons genegen, flapte het zeil en de fok om, het bakboordzwaard dróég . . . . we gingen een a n d e r e n kant op. Prachtig!

„Zie je,” zei ik.

„. . . . Hij dóét 't,” zei m'n vrind.

„Gaan we t e r u g?”

„. . . . Nee — we drijven af.”

Werklijk gingen we met vòlle vaart naar Marken, wat de bedoeling niet was. Ze wachtten ons met kof-fiedrinken en we wàren al 'n half uur te laat. Daaren-boven hadden we geen proviand, nòch kompas. En voor 'n vèrdere zeereis dien je vooral 't eerste te hebben — 't laatste kun je desnoods missen, meen ik.

Ik keek benauwd, hij keek sip. De wind werd sterker, de hemel betrok. Loodgrauwe wolken dreven naar den kant van Naarden.

„Amice,” zei ik, „we dienen t e r u g te gaan.”

„Jawel,” zei hij.

„Nog maar is laveeren,” ried ik.

En dezelfde spanning van straks volgde.

Het liep uitnemend af en zònder dat de giek me 'n nieuwe mep gaf. Doch — de wind wou ons p e r s e in zee. Onbegrijpelijk. Overal zag je visschers die plezierig den kant uitzeilden dien *wij* moesten volgen om thuis te komen en *wij* dreven precies dáar waar we niet wezen moesten.

„We zullen ankeren,” zei ik.

„En overleggen,” zei m'n vrind.

Vlug lieten we de zeilen zakken — dat wil zeggen, zoo vlug als *wij* 't konden, want als je 'n stevige k n o o p om 'n k i k k e r hebt gelegd, heb je die maar

niet dadelijk losgepeuterd — vlùg wierpen we het anker uit.

„En nou?” zei m’n vrind.

De lucht was zwart geworden — de warmte ondraaglijk.

„Hoe komen we t h u i s?” peinsde ik, denkend an m’n vrouw die al zoo erg ongerust was toen we ’t dũrfdn. In Amsterdam neem je ’n trammetje. Nee, zeilen is nièt makkelijk.

Benauwd keken we naar de wolken èn naar de botters die de kunst verstonden tegen den wind in te gaan, wat ’n enormiteit geleek.

„In godsnaam,” sprak m’n vrind.

„Dito,” zei ik.

En — waarlijk, in tijden van nood en gevaar begriip je elkander zonder dat je één woord hoeft te uiten — tegelijk begonnen wij ons te ontkleeden.

Hij hield z’n hemd aan, ik m’n tricotbroek.

Hij sprong vóór te water, ik achter.

Hij begon te trekken — ik zeide reeds dat de Zuiderzee een voorbeschikt oefenwater is voor zeilers — en ik te duwen, nadat we (natuurlijk) het anker hadden gelicht.

Ik geloof oprechtlijk dat er een plezieriger wijze is om huiswaarts te zeilen.

Stappend over den zandrigen bodem, af en toe een botje verschrikken dat over je voeten glibberde — dacht ik aan den eersten maal dat ik een koets zelfstandig bestuurde en ’t Perd niet vort wou.

Een afgetobde knol en een zeilboot hebben dezelfde misselijke streken.

Als ze niet willen kun je dũwen.

Een half uur trok Willem, een half uur duwde ik. Toen ontmoetten we de reddingsboot van het hotel, bemand met Harmsen en ’n kellner. Harmsen grin-

nekte. We hadden dadelijk tegen den wind moeten inzeilen, zei hij.

„Je boot deugt niet,” riep ik: „die *wil* niet tegen den wind.”

\* \* \*

Den volgenden dag was de wind gedraaid en hardnekkig hernamen wij den zeiltocht. Ditmaal zou Naarden ons nièt te pakken krijgen, liepen we statig naar Pampus. Den heelen vorigen avond had Harmsen op 'n papier uitgeteekend *hoe* je moest werken tegen den wind. Op 't papier met pijltjes en streepjes ging 't van 'n leien dakje — maar op zee deugde de les niet.

Pampus werd grooter en grooter. Laveerde je *tegen* den wind, dan werd Pampus grooter, laveerde je naar de kust dan kwam Pampus nader.

Menschen — zeilen is nièt makkelijk.

Op zeker oogenblik, tè nijdig laveerend, hield ik den helmstok in m'n handen, dreef het roer chagrijnig 'n end ver achter ons. Zóó uitsluitend lette ik op Nachtmerrrie Pampus, dat 'k trouw den helmstok vasthield en het verlies niet zou bemerkt hebben als m'n vriend niet toevallig had òmgekeken.

Energiek sprong 'k, of liever stapte 'k te water, wandelde naar het roer, nam het over de schouders en gekleed-en-al duwde 'k de zeilende boot in de richting die *ik* wou en dio zij thans *gewillig* volgde.

M'n vriend rookte gezellig z'n sigaartje, ik liep achter het Jacht, volkomen tevreden.

Iemand met filosofischen aard ziet Pampus liever loepend kleiner worden dan zeilend grooter.

\* \* \*

Den dag daarna hadden we het roer zwaarder

gemaakt, namen wat meer ballast in. We verdraaiden 't nogmaals te knoeien

De Muiderbergers begonnen uit te loopen om ons te zien zeilwandelen en Harmsen glimlachte zoetjes als-ie de zwaarden zag inpakken.

Dood of levend, we zouden vandaag terug zeilen. Maar de wind was weer naar Naarden. En hoe we laveerden, hoe we transpireerden met het versjouwen van zeil, fok, zwaarden, giek etc. — we dreven pertinent op Naarden toe. We gingen samen bakboord zitten, toen samen stuurboord — we zetten het zeil zoo schrap binnenboord als maar mogelijk — 'r hielp geen moedertje aan: de Naardertoren werd spitsier.

O, 'n streepje op Pampus te winnen!

Tweemaal bonsde de giek tegen m'n hoofd, minstens viermaal wierpen we het anker uit — tot we het kwijt raakten — toen desperaat, vastbesloten om niet opnieuw de lamme boot 'n uur te moeten duwen en trekken — ten slotte bleef je niet langer voor boot van 'n boot te spelen! — zetten we het onwillig, miserabel ding met 'n vaartje op 't strand, *dicht* bij Naarden, maar dan toch in elk geval niet *in* Naarden, wandelden kalmpjes over den dijk terug.

Als er dan toch teruggelopen móést worden was het aangenamer over 'n dijk dan door water te kuieren.

Menschen, op gevaar af jullie te vervelen moet ik nog éénige keeren herhalen dat 't niet makkelijk is.

Ik berij liever Sorrie van Wijk-aan-zee, van wien je vooruit weet dat-ie 't half-weg IJmuiden aflegt, dan dat 'k 'n boot naar Pampus breng die naar Naarden *wil* of omgekeerd.



---

OVER DE POËZIE VAN DEN „BURGER-  
LIJKEN STAND.”

---

In deze dagen dat de heer Jan Kalf zéer te recht zijn schutterlijk geweten lucht, acht ik het niet ongepast met eene klacht voor het voetlicht te komen, die ik lãng zou geuit hebben, ware het niet dat het bewijsstuk sinds jaren onder 'n stapel ouwe kruieniers- en slagersboekjes was geraakt en eerst van de week te voorschijn kwam, toen 'k iets in verband met 's heeren Kalf's klacht wou opzoeken. Overigens heeft mijn geval met het zijne dit gemeen, dat je zonder geringschatting 'n huwelijks-  
i n z e g e n i n g op 'n stadhuis door 'n burgemeester of wethouder de meest schutterlijke en schutterachtige van àlle plechtigheden ter wereld kunt noemen. De Edel-achbare heer Schölvinck, wiens kreukeloos-gesteven front 'k met aandacht bewonderde, toen hij me voor eenige jaren den burgerlijken-stand-zegen gaf — waarlijk niet zonder gratie en traanpinkende aandoenlijkheid — zal het mij ten goede houden, wanneer 'k vermeen dat het ceremonieel van den „Burgerlijken Stand” zich tot dat van eene kerk, als 'n schuchter schutter tot een oud-gediende der cavalerie verhoudt. Tot op vandaag acht 'k een tot goede zaken opwekkend speechje op 't stadhuis 'n

eenigermate ridicuul en onlogisch verschijnsel. Een burgemeester of 'n wethouder is nu eenmaal geen kerkdienaar, noch de plechtigheid zelve eene religieuze. Waarom de „Burgerlijke Stand” er genoeg in vindt het in den grond zeer nuchter bedrijf van het teekenen der officiële stukken met 't quasi-sausje eener deugd-etc. toespraak te omstatigen is mij niet bepaald duidelijk. De rotterdamsche wethouder die de Derde klasse, naar men verhaalt, op z'n pantoffels inzegt, daarbij waardiglijk alle rhetorische ornamenten achterwege laat, lijkt mij een verstandig man die het maatschappelijk-noodzakelijke weet te volbrengen zonder allures of gebaren die aan andere omstandigheden herinneren en uitsluitend te anderder plaatse te respecteeren zijn.

Misschien vergis ik me — zoo ja, verzoek ik uw deernis — maar van 'n stadhuis kan ik mij niets dichterlijks voorstellen. Aanmaning, waarschuwing, dwangbevel — de belastingkamer nummer zoo en zooveel links af in den hoek — dat met geweld je voorzien van 'n grutterig geweer — die heele collectie van gezeten-burger-souvenirs schijnt niet geschikt om ideële sentimenten op te kikkeren. Edoch, geplaatst voor de groene tafel, met getuigen om en bij je en onder den impressioneerden invloed eener ambtenaarlijke redevoering die al je snaren van echtgenoot en toekomstig vader zoetjes en beminlijk aan 't vibreeren brengt, begin je te wanklen. Toch wel dichterlijk, denk je. Waarachtig verheffend, denk je. Valt mee, denk je. In respectueuze stilte teeken je, teekent je vrouw, teekenen de getuigen — en je krijgt je familieboekje, je poëtisch, knus familieboekje, met z'n jamben en alexandrijnen, z'n horizon van huislijken haard, pruttelende thee, schreeuwende zuiglingen, wiegen, flesschen, arrowroot....

Van de week vond 'k, als gezegd, dit officieel stuk onder ouwe, evenwel betaalde huishoud-, kruieniers-, slagers-, waschboekjes — abusievelijk er tusschen geraakt. En van de week nam 'k me voor er over te klagen.

Want, Burgerlijke Stand, na den vaderlijk-welwillenden toon van den Burgerlijken Ambtenaar, na diens snoepreisje op zedelijk gebied, na 't poëtisch gedoe der groene tafel, is dit boekje tè veel nuchtre bokspoot die van onder 'n schijnkleed satert. Tegen het familie-boekje van Amsterdam — of 't *rijks*-boekje is weet 'k nòch veronderstel 'k — heb 'k eene reeks bezwaren, bezwaren van overwegenden aard. Mocht de stadsdrukkerij eerlang een nieuwen druk ter perse krijgen, dan zou 'k bescheidenlijk eenige wijzigingen wenschen voor te stellen. Om te beginnen: het formaat, Uw formaat, WelEd. gestrenge heer Hoofdcommies is te banaal. Honderd tegen een dat èlk Amsterdammer als hij 't ding noodig heeft, 't terugvindt op analoge plaats als ik, of er bij vergissing notities in maakt die er niet in behooren. Een boekje dat je aan zulk een poëtischen dag dient te herinneren, mag niet gelijken op 't boekje van 'n varkensslager. Dit bijzaak. Onaangenamer is de spreuk op den omslag. In plaats van een „Hebt elkander lief” — of een „Zegen ruste op uwe verbintenis,” staat er in harde, ordinaire letters:

Het is van het grootste belang, dat dit boekje zorgvuldig bewaard en bij iedere aangifte van geboorte en overlijden vertoond worde.

[illegible]

Beleefdijk verzoek ik den zetter in bovenstaande tabel precies twaalf tittellijnen aan te geven. Het familieboekje doet 't zelfde. Het familieboekje taxeert elken bruidegom, elke bruid op 'n dozijn kinderen. Daargelaten dat dit testamentarisch quantum voor 'n bruid op den poëtischen huwelijksdag niet bar bemoedigend is, evenmin voor den bruigom, is het weer een van de burgerlijke-stand-vrindelijkheden om achter elk van je twaalf toekomst-kinderen 'n ruimte open te laten, waarop ingeschreven kan worden op welken dag elk of één dier twaalf overleden is. Idyllisch. Wijsgeerig. In je trouwkoets of op je huiswaartsche wandeling kun je met je jonge vrouw de tabel bestudeeren, peinzen over 't noodlot van leven en sterven, over de eene generatie die de andre verdringt — kun je mede, bij wijze van éérste huishoudlijke bezigheid de twaalf voornamen invullen, die je aan je toekomstfamilie zal geven. En heb je later 't geluk 'n kleintje te krijgen, dan moet 't prettig — op 't sentimenteele af piquant — zijn, met je familieboekje naar 't Stadhuis te loopen om je kind te doen inschrijven, met er achter de zakelijke kolommen: overleden — te — den — Knuffe historie. Gezellige statistiek. Beminnlijke Burgerlijke Stand.

Volgend op de open ruimte voor je twaalf dooie kinderen — één bladzijde wit voor „Aanteekeningen” — welke onbekend — en daaronder de lieve opwekkende formule:

Van de hiervoren vermelde echtgenooten is de man overleden

te ..... den .....

de vrouw overleden

te ..... den .....

Voor een correct staatsburger moet het 'n aangenaam gevoel zijn, wanneer al de titteltjes bij z'n twaalf

kinderen en z'n éene vrouw zorgzaam worden beschreven. Maar ons *dodu*, gemoedlijk boekje, het boekje dat je als Pand op je trouwdag ontvangt, het boekje dat je *niet* krijgt dan na 'n zoeten preek van den burgemeester of diens plaatsvervanger geslikt te hebben, het boekje dat verlof geeft om je als getrouwde lieden deftiglijk te vestigen — dat boekje heeft meerder schoons. De meest gulle inlichtingen worden aan je vrouw — je vrouw van nog geen uur oud verstrekt, als daar zijn:

„Kinderen, levenloos ter wereld gekomen of overleden vóór de geboorte-aangifte, worden als levenloos aangegeven beschouwd. Dit moet geschieden door twee meerderjarige binnen het Rijk wonende *manspersonen*.”

Het laat aan diepzinnigheid of helderheid weinig te wenschen over. Dan, je voorbereidend op alle eventualiteiten, verhaalt prettig-pratend en knufflend je Boekje:

„De aangifte van overlijden wordt zoo spoedig mogelijk gedaan door twee meerderjarige binnen het Rijk wonende *manspersonen*.”

En opdat niëts je geheim zal blijven en je op je trouwdag geen verkeerde huwelijks-begrippen zult ontvangen:

„Het verlof tot begraven wordt door den ambtenaar van den Burgerlijken Stand niet verleend, dan nàdat hem is ter hand gesteld eene verklaring van overlijden, afgegeven door een geneeskundige. Bij gebrek aan zoodanige verklaring, ook voor levenloos aangegeven kinderen gevorderd, wordt de doodschouw verricht en de verklaring afgegeven door een geneeskundige, daartoe door Burgemeester en Wet-houders aangewezen...”

Nóg zou je in je huwelijk pénibele dingen kunnen doen — dingen waarvan je later spijt zou hebben, doch 't Boekje waarschuwt:

„Eene begra ving mag niet vroeger dan 36 uren en niet later dan op den vijfden dag nà het overlijden geschieden.”

Ge zult na dit vluchtig extract medegevoelen de smakelijke poëzie van een stadhuispapier op 'n dag dien je elk jaar, bij gezondheid etc., pleegt te vieren. Eerst 'n speech — trouw — gehoorzaamheid — elkander dit en elkander dat — volgen — heiligheid huwelijk — deugdzaam — — — dàn het jovial Boekje met z'n netten omslag, z'n ruimte voor twaalf kindren bij leven en dood — z'n gelegenheid tot vermelding van 'n dooien man en 'n dooie vrouw — z'n indicaties voor aangifte van overlijden, verlof tot begraven, tijdstip van begraven etc. . . .

Sierlijker paperasje is niet denkbaar.

't Verwondert je alleen dat er in het dingske geen tabellen zijn aangebracht voor de eerste kiezen, de mazelen, de roodvonk van je twáálf kindren.

En of je geheel-onthouder ben . . . .

En of . . . .

't Kòn completer, wèrklijker, nuchterder, én 't k o n o p r i j m.

---

VAN DE SENTIMENTEELE KIP EN HARE  
KUIKENS DIE GEEN KUIKENS WAREN.

---

Op het buiten liepen bij de honderd kuikens, kuikens van alle soort, raskuikens, boerenkip-kuikens.

Toen nu nog de groote zwarte kip broedsch was geworden, had de eigenaar die er ook een aardig vijvertje op na hield, een dozijn eendeneieren in het broedhok gelegd.

Tien kwamen er uit.

Tien kittige gele jonge eendjes.

De eerste weken bleven ze angstig en trouw bij de kloek, die moeite had ze onder haar vleugels te nemen.

Kloek werd met haar tien kinders losgelaten. Voorzichtig stapte ze vooraan, nagekeken door den kalkoen, den haan, de kippen in de ren — en de kippen er buiten

„Wat is me dāt?” vroeg de haan aan een kip die verbaasd was opgesprongen uit 'r warm-zonnig zandhoopje.

„Jeeminee,” dacht en zeide deze: „wat 'n horribele mōnstertjes!” . . .

In de ren ontstond een formeele rel, kakelden vinnig en kwaadsprekend de kippen.

„Heeft u ooit zùlke waterhoofdjes gezien?” — zei de goudkop, die vele malen moeder was geweest en zich op een eieren-stamboom kon beroepen waarbij andren het afleien: „affreuze schepseltjes — *f i d o n c!*”

„’t Was te voorzien,” meende ’n witte: „zoo òn-gezond lang op je eieren te zitten. Dat doet geen normale kip . . . .”

„Ze hebben ukbeentjes,” hoonde eene jeugdige Andalousische achter het netwerk. Zelden sprak ze als ràskip met de boeren *p u m m e l s* die ze voor burens had.

„Zeg u dàt wel,” knikte de haan verliefderig: „*ik* zou me schamen papa te heeten van derglijke mormels.”

„O! O! O!”, lachte met een coquet falsetje een Italiaansche die zèlf buiten kuikens had loopen: „O, maar wat ’n bête gezicht! Je zou ’r ’n eed op doen dat ’t mismaakte *kànàries* zijn! . . . . En wat loopt ze anstellerig . . . . O! En kijk u is,” — proestte ze met drukke lachgilletjes: „kuikens met velletjes tusschen d’r teenen — wie heeft ’r van gehoord!” . . . .

„Ik ’vermeen,” zei de kalkoen, kirrig z’n veeren opstuipend en bluffrig-schreeuwend: „nee, ik vermeen ’t zèker, dat ’r iets achter zit. ’t Is schande hoe los de zeden des tijds worden. Degeneratie en degeneratie. In ’n eeuw waarin ze Zola verheerlijken, krijg je *pàrole d’honneur zolaïaansche* kuikens! Schànde!”

De kloek, wel wetend dat ze bekakeld werd — de tegenwoordige kippen waren èrgerlijke koffieleuten! — stapte ongestoord, stevig haar tien zuigelingen bewakend.

Bij den treurwilg kwam ze ’n Minorca tegen, die met veertien jongens en meisjes an ’t kuieren was.

Ráár dat andere kinderen ’r zoo kippig uitzagen, heelemaal niet zoo gedistingeerd als háár egaal-don-zige dotjes.

„Morgen mevrouwjtje,” zei de Minorca lievig, maar

met glimmend-valsche oogjes: „voor de éérste maal uit?” ....

„Jawel,” knikte de kloek: „de uwe zijn gegroeid....”

„Niewaar,” zei de ander: „maar als 'k niet ònbescheiden ben: zien de uwe 'r niet 'n beetje pips uit?”

„Pips,” glimlachte trotsig de kloek.

„— 'k Meen zwakjes — je zou zeggen dat 'r gezichtjes....”

„Wel nee,” zei de kloek: „alles kwestie van afstamming en familie. 'k Zou ze niet anders willen, niet om àl 't hennep van de wereld....”

Blij dat ze die haatlijke gemeenigheid 'r beschaafd had uitgeflapt, liep ze haar kinderen na, die an 't ravotten waren.

Bij het heerenhuis lei 'n boerenkip in het zonnetje te braden. Acht pootige haantjes — verbeel je ènkel haantjes! Wat 'n plezier! — liepen om haar heen.

„Ug! Ug!”, lachte het stomme schepsel hardop.

„Schaap!” dàcht de kloek.

„Mevrouw,” lachte de boerin: „je mag ze wel goed voeden, véél wurmen en spinnekoppen en veel maïsrap — d'r pootjes zakken....”

„Jij zàkt!” keef de kloek: „bemoei ik me met jouw stùmpers?”

„Stumpers!”, riep de boerin, vinnig het zand uit haar veeren schuddend: „ik zou niet voor mal willen rondloopen zooals jij!”

Maar meteen was de kloek 'r aangevlogen, trok 'r 'n ordinaire pluus uit d'r vàrkenskop.

„Daar! Zoo behandel ik plebs,” schreeuwde ze buiten adem en nijdig haar tien jongen narennend die te dicht bij 't water kwamen liet ze de boerenkip beduusd achter.

„Hier blijven!”, riep ze haar kinders toe.

Pang! Een lei te water.

Kermend-kakelend gilde de kloek, stapte met één poot te water, roepend en lokkend. Maar omdat ook bij kippen een ongeluk zelden alleen komt, kon ze in de eerste plaats door haar misbaar niet op de ànderen letten en in de tweede gaf de aarzlende kippepoot in het water aan de eendjes 't sein om gezamenlijk kroos en modder te happen.

Kloek kreeg in waarheid een kippeflauwte -- toen, als bezeten, liep ze om den vijver, klokkend, smee-kend, wurmpjes pikkend om de bengels te verlokken en af te leiden.

Ze lièten haar roepen.

Als tolletjes draaiden, draafden ze, happend en smakkend, allemaal bij mekaar als een hoopje geel dons in het frisch groen van het kroos.

Juist toen Kloek begon te grienen, kwam een philosophische Italiaansche met 'r twaalf kiekens voorbij.

„Kijk 'ns wat 'n ongeluk,” weende de kloek: „Ze liggen te water....”

„Sapristi,” zei de Italiaansche: „daar sta 'k versted van....”

„Hoe krijg ik ze 'r uit?”....

De Italiaansche keek peinzend naar het gespartel benee.

„'t Is òngehoord,” zei ze: „daar broedt 'n móéder een-en-twintig dagen op!”....

„Dertig,” verbeterde de kloek.

„Dertig,” herhaalde de Italiaansche ongeloovig: „dertig dagen!” — Maar dan om te troosten hernam ze: „De jeugd wordt bandeloos. Er is geen eerbied meer voor 't gezag en de voorschriften van ouders! Foei! Wiè is de vader?”....

„M'n mán,” zei de kloek zachtjes-snikkend: „de haan uit de gróóte ren.”

„Ja — van diè is alles mogelijk,” lasterde de Italiaan-

sche: „dás 'n kippengek, mevrouw! Doch zóó bedoel ik het niet. De ons voederende hand pleegt wel eens daden die mij als kip voor de borst stuiten. Ik v o o r mij verwonder me er over dat ik twaalf Italiaandertjes heb gekregen. Gelegd heb 'k ze niet, daar zweer 'k op. Elke dènkende kip zal zeggen en volkomen ad rem: laat een ieder haar eigen ei bebroeden. Met welk recht dringt men mij ònechte kuikens op? Wilt u gelooven, mevrouw, dat mijn ventje me áárdig afsnauwde toen 'k voor 't eerst broedde op wat niet mijn broedsel was nòch het aanzijn aan hem had te danken? De menschen zaaien twist tusschen een hen en een haan, maken òns verdacht in de oogen onzer echtelieden, terwijl ze zelf heel wat drukte om 'n Alexandre Dumas fils maken. Waren het uw eigen eieren die u pleegde en koesterde?“ ....

„Dat weet 'k niet,“ schreide de kloek: „ik weet alleen dat 'k van mijn kinderen hóú....“

Een poos bekeek de Italiaansche mède de zwemmende kiekens, die zich ganschlijk wel schenen te bevinden. Daarna sprak zij in diep nadenken:

„.... Laten wij ons echter verheugen over ons matriarchaat. Per slotte deert ons de haan niets, zijn wij vele feministen vooruit. Treurig vind ik het alleen, dat bij dezulken die in ànderer nest geboren worden, vader èn moeder onbekend zijn, hetgeen de reeds bestaande verwarringen noodlottigerwijs vermeerdert. Doch, mevrouw, bij alle bezoeken en ellenden past het ons de wonderen dezer wereld te overpeinzen. Uw geval kàn een mysterie zijn, neemt er den schijn van aan. Waarom, vroeg ik mijzelve dikwerf af, blijft alles bij het oúde? Waarom wandelen de menschen per se op hun beenen en nooit op hun handen? Waarom leggen wij onze eieren niet hóóg in de boomen, beveiligd voor kwakzalvers en

bedriegers, die met onze dierbaarste spullen sollen en kwanselen? Waarom? Ge ziet er is aan de vragenreeks wèl een begin, geen eind. Troost u daarom met de gedachte dat een zwemmend kuiken een voor-sprong heeft op den sleur van andere dier-genooten, die tam en willoos eene door niets gerechtvaardigde traditie volgen . . .”

De Italiaansche hernam haar loop, gevolgd door 'r twaalf pikkende, tsjilpende Italiaandertjes. De kloek bleef achter bij den vijver.

„Het leven eener moeder is een gruwel,” bedacht ze terwijl ze in het jammerlijk-sentimenteele verviel: „als mijn kinderen hun weg vinden te water en ik te land — hoe zal er dan óóit familie-harmonie tusschen ons groeien? Ik heb dit nog nimmer gezien. Mijn hemel, wiè heb ik ter wereld gebracht? Wát heb ik misdaan om zoo in mijn eerst geslacht gestraft te worden? Zal ik in de toekomst mijn eigen eieren met wantrouwen moeten bezien? Mijn kroost 'in het kroos — het is beangstigend en vernederend. Wee, mij wacht de risée van de ren... Wee, ware ik in den dop gebleven....”

Na eenige uren echter waren de eendjes vol-gesmuld, her-dribbelden zij àchter haar naar het broed-hok terug. Inderdaad hād zij bekijks.

In den loop stond àl wat kip was. En 'n gekakel, 'n spot, 'n gegrinnek!

De kalkoen, opgeblazen, pedant, krijschte boven allen uit, toen-ie de moeder met haar tien ontaarde kinderen zag:

„Zóódje! — Dat tuig springt te water! Bah! Bah! 'n Kip die kikkers grootbrengt!”

---

---

## M O P S.

---

Mops sloeg het zijlaantje in, blij dat ze de kinderen voorbij was.

De heele week en vandaag den héélen dag had ze in de tuinen gewerkt. Er kwamen handen te kort. De tuinen stonden in bloei. De eerste de beste goéie bui kon den boel doen verrotten en als 't zóóver was, vòchten de boeren om 'n paar handen, zèlfs om die van het idiote kind.

Mops had 'n vader. Moeder lei lánɡ achter het vervallen kerkhofmuurtje. In de stuipen was Mops — naar de menschen zeien — idioot geworden, goed-aardig maar leelijk-idioot.

In de verte herkende je haar aan het groot, mager, beenig ouwe-vrouwenhoofd, den langen dunnen neus, de zonderlinge knaagtanden die óver de onderlip stonden — in de verte zag je haar gebogen kinderlijf en de bunglende, slappe, willooze armen. Mops dee niemand kwaad, alleen katten. Katten kon ze niet luchten. Daar was ze bang voor, die smet ze met steenen. En daar de menschen van 't dorp 'r voor d'r genoeg katten en katers op na-hielden, loerden ze soms op Mops en eens had boer Bol haar 'n mep met 'n knuppel gegeven, omdat ze z'n kater kreupel had gesmeten.

Maar omdat dominee zich in het bijzonder Mops aantrok, daar Mops op Catechisatie l ng de minste niet was, pleegden de lieden der kleine gemeente haar te dulden en zelfs namen ze haar — van de weeromstuit — in bescherming, tegenover de stadsmenschen, die 's zomers in 't plaatsje kwamen eten en luchten.

Mops hield de huishouding van 'r vader netjes in orde. Ze was vijftien. Uren kon ze op 't erfje voor de deur zitten suffen en niets-doen — dan weer smeet ze het blikwerk van de planken, poetste en schuurde. Als alles b l o n k, was ze gelukkig — ze hield van blinkende dingen, schuurde minstens drie-maal per week het cacaobusje, waarin de gemalen koffie bewaard werd en n g een cacaobusje, waarin de bruine suiker stond, het filtertje, de vorken en de blikken deksels van de roodaarden pannen. Scheen dan de zon door het klein raam, dreven pretglansjes over het blinkend gerei dan zat Mops in vader z'n stoel, l chte vreemdlijk-gelukkig. En zoo idioot was ze niet of ze begreep den lof der buurvrouwen die 't bij Mops altijd proper en opgeruimd vonden.

Mops sloeg het zijlaantje in. D'r bleek sproeten-gelaat was door het werken in de tuinen verbrand. Mops kon 'r tegen. Een van de boerenknechts was gister tusschen de staken der tuinboonen in mekaar gezakt. De warmte had 'm bevangen. En akelig as-die met z'n oogen trok en wit as-die zag ... Zij met de andere meiden had in 't aardappelveld gelegen, gewroet met omleerde handen in de droge, zwarte aarde, telkens de struiken  pwerkend en de aardkluiten gruzlend. De hitte droop 'r dan langs 'r nek, langs 'r achterhoofd — d'r tong kromde droogheet in den mond, de oogen dee n pijn van den zon-schijn. Bij tijden rustte ze hurkend, de kleeren geplakt om het kinderlijf, joeg met de groote handen

de vliegen en hommels van 'r bezweet ouwe-vrouwegezicht. Water was 'r niet op de velden. Je zag enkel groen en gebogen ruggen en zon.

Nou op den Zaterdag, vroeg klaar, had ze 't huis-boeltje geredderd. Vader was an 't hooirijjen. 't Kon nou net met de week droogte. De rooie tegels had ze gedwijd, de potten gewreven, 'n nieuw kastrandje geleid, toen, op 'r gemak, had ze voor de huisdeur gezeten, de cacaobussen, de deksels, de vorken en lepels en 't melkkannetje met zand en water gepoetst, dat je je 'r in spieglen kon.

Nou effen 'n luchie scheppen voor ze in de bedstee kroop — effetjes gaan kijken op 't dorpsplein. De kleine kindren, die waren wel naar bed. Die schòlden. Die riepen gèkke Mops — en Mops, mot je niet na 'n gestich? — 'n Gestich — maar ze wàs niet gek... As ze gek was kon ze d'r vader's boeltje niet doen, zouen de burenen niet zeggen dat 't bij niemand op 't dorp zoo blònk...

Mops doortrapte het stofwegje. D'r schoone klompen werden grauwwan 't gestuif, d'r armen slungelden bizar. Bij de kromming van 't laantje bleef ze verschrikt, hartkloppend staan. Boven het breed boomenplein, waaromheen het dorpje kom-de, zag ze twee vreeslijke dingen. Eerst de maan. Zoo raar had z'm nog nóóit gezien — 'n maan als 'n klont bloed, róód, akelig-róód. Ja, 't most 'm wel weze. 't Kon niks anders weze. Nou maar dan was-die om bang van te worde...

Purper-vervloeiend over de wazige kartellijn van 'n grimmig wolkje, bijna loenzend koloog van 'n moppen-vertellenden bloed-dronken duvel, keek de maan naar idiote Mops.

Mops was 'r bij gaan zitten. D'r lichaam trilde lichtelijk. Want die rooie maan, die op de schoorsteenpijp van den dominee leek te staan, net of-ie'r

door zou zakken, die maan zoo rond as 'n schoteltje — was 't èrgste niet.

Nee — 'r was nòg iets rààrdèrs an de hemel.

Niks geen sterren en vlàk bij de rooie maan 'n ster as 'n koe, 'n ster zoo groot en zoo wit as ze 'm nog nooit gezien — en die ster zag je loopen — 'n endje vooruit en 'n endje hooger en weer 'n endje lager . . . .

„O . . . lieve God,” zei Mops: „d'r is 'n ster losgeraakt.”

Hoog de magere kinderbeentjes schurkend tegen het borstlooze lijf, de manshanden er om gevouwen, de knaagtanden angstig geplet òm de dunne onderlip, staarde ze naar de rooie maan en de bewegende ster, de eenige maan en de eenige ster die je zag.

Toen, bàng, blij dat ze op 't plein menschen hoorde, stond ze op, verwonderd om 't lachen van stadskinderen in de verte.

Kris van den kruidenier kwam ze tegen tusschen het donker struikgewas. Ze herkende 'm an z'n witte pet.

„Kris,” zei ze hakkellend: „Kris heb-ie de maan al gezien?”

„De maan, malle,” grinnikte hij: „loop jij na de maan!”

„Nou kijk is,” wees ze timiede: „Kijk is” . . .

In de schemer der laankromming keek de jongen om, schrikte even van den purperen droomschijn die uit het maangat lekte, over den wolkrand als een staart scheen te slieren, maar nijdig om z'n schrik — maan was maan — snauwde hij haar af:

„Als je geen wijzer praat het, gekke meid!” . . .

„En die ster dan die losgeraakt is,” zei ze bijna grienend: „Kijk 'm is zwabber” . . .

„Ja, da's léélijk,” sarde Kris — drómmels goed wetend dat stadsmeisjes 'n vlieger hadden opgelaten

en aan den staart 'n papieren lantaarn gebonden met 'n brandend kaarsje er in: „da's nou 'n vallende ster, Mops — en as-die op je neer komt, ka-je je vader wel gêdag zeggen”...

„As-die neêrkomt,” herhaalde de idioot, star-starend naar de verbazingen en verwarringen boven haar hoofd.

„Nou!” grinnikte de jongen: „blijf 'r maar onder vandaan”...

„Dat zal 'k zeker,” knikte Mops met plechtigen angst: „as-die maar niet op de máán valt — wátte?”...

„Of op jouw neus,” spotte de jongen, fluitend doorstappend.

'n Poos zag Mops niets, geen maan en geen ster.

Het avondgewaad der boomen ritste en sidderde in den wind. De roode maan gaf geen licht. Er was enkel het slaan en raketten en schudden der boomblaren en massaal boomen-geschaduw. As 't maan was, stak de veldwachter de lantaarns niet an. Maan en petrolie was te veel en te duur.

Maar vóórbij de boomen kwam het open plein, het plein van gras, het volopen plein met twijfelende vensterscheemringen, het plein waar je de rare maan en de benglende ster grooter en scherper zag.

Ontmoette Mops twee meisjes die voor d'r plezier in 't dorp waren, twee stadsnufjes met vacantie.

„Dag Mops!” riep de een.

„Nog niet na bed?” riep de ander.

Het idiootje poogde voorbij te schuchteren, bang voor de netjes aangekleede meisjes uit de stad, die niet te werken hadden, die niks deeën, die 's zomers kwamen lanterfantten as de menschen van 't dorp 't druk hadden.

„Heb je zoo'n haast Mops?” — vroeg weer de kleinste.

„Nou — háast — ziet-u,” zei Mops bleu; „d'r kanne ongelukke gebeure”...

„Ongelukke?”

„Met die ster daar”....

„O gusjes,” giegelde eene stadsmeisje, òok wetend van den lantaarn aan den vlieger: „gùsjes, gùsjes, Mops — pas maar op!”....

„Ja — 't is héél erg,” zei de idioot: „zoue alle sterre zoo los zitte?”

„Hangen àllemaal an dráádjes, Mops!” lachte ander wijs stadsnufje: „'k zou maar gauw onder de dekens kruipen en me kussen òp me hoofd leggen”....

„'k Hèb geen kussen,” zei Mops, schuw het gedwaal der ster volgend, die dan 'ns naast, dan bōven de maan zat...

Vader was nog niet thuis. Bevend stak ze de lamp an, liet 't gordijntje neer, kleeedde zich uit.

Nee, ze zou de lamp maar án laten.

Je kon niet weten.

Achter in de bedstee, hevig zweetend, lei ze onder de vale gonje-deken, zinnend over wat ze gezien en gehoord had.

Nou nòg zag ze 'm — zàg ze 'm in het dekenhol — de ster die van z'n plaas was geraakt, nou wel erges valle zou — bij Bol — of bij Rijken — of bij de dokter — of bij de burgemeester. — Wat 'n smàk as 't geve zou — as van de donder — en wat 'n licht — as 'r maar geen brand van kwam — de greppels stinge leeg. — En o, o, as-die door de dakpanne kwam en 'n gat in de bedstee sloeg....

Toen begon ze met d'r idiote hoofd te bidden:

„Lieve God-van-de-cattechesaasie... hou de losse ster vást asjeblief... àsjeblief... àsjeblief”....

---

---

## DE STOEL.

---

De soep was opgedaan.

Oom Frits, president van het collation, had met z'n mes tegen 'n bord getikt, stilte verzocht en 'n ieder smaaklijk eten gewenscht. De lepels hoorde je al zilveren tegen de borden. Toen, in de plotsling dempende eetzwijgenis, klonk tante Jet's verwonderde stem:

„Waar is Agnès? — d'r soep wordt kóúd....”

„Hé — waar is Agnès?”, herhaalde Frits en de bruijom nu ook opkijkend, vroeg nòg eens over de feesttafel heen:

„Is Agnès 'r niet?” ....

„'k Zal 'r even waarschuwen,” zei Truus, de jongste zuster der bruid.

De tweede stoel kwam leeg.

Overigens zaten ze precies met d'r twintigen. Want al had de bruijom willen dejeuneeren en familie — mèt de getuigen èn met degeen die je wel inviteeren móést, die je positief niet weigeren kòn — 't was toch 'n tafel geworden.

Truus wipte de trap op, roepend omhoog.

„Agnèèèèè!” echoode haar buiten-ademe-stem langs de deftige marmerwanden.

Geen geluid. Vreemd. Waar Agnès gekropen was? Zat ze daar niet? Waaratje ja!

„Agnès! Waar blijf je? Je soep wordt koud! Wat dóé je, kind?”

Betraand meisjesgelaat in kuiving van wolblond kroes keek triestig op.

„Ik kòm niet eten...”

„Kom je niet eten?” zei Truus gebluft.

Diè was goed! Niet kommen eten als je vader trouwde.

„Nee,” zei Agnès bot; beraden vouwde ze de handen om de knieën.

„Is 'r iets gebeurd?” — vroeg Truusje vriendlijk.

„Nee,” klaagde 't meisje: „maar 'k doe 'r niét an mee...”

„Kind — je ben niet wijs,” snauwde Truus vinnig: „wat heb jij 'n kùren...”

„'k Vraag je raad niet,” zei Agnès snibbig — dan overspannen, viel ze met 't hoofd op den kozijnrand, zachtjes snikkend.

„Toe,” troostte Truus — die 'n jaar ouder was, nou tante van Agnès werd: „zeg nou of 'r iets voorgevallen is?” ...

„Laat me met rust,” schreide de ander: „èten en drinken jullie maar!” ...

„Nou, *ik* zeg je,” viel Truus uit: „dat je 'n màl figuur slaat! Je lijkt wel getikt!” ...

En na die venijnigheid liep ze de kamer uit, de trap af en uit 'r humeur — 't nèst dat zich anstelde! — kwam ze de feestkamer binnen, waar aan de lange tafel met de bloemen, piéces, zilver en glazen de familieleden lunchten ...

„Komt Agnès?” —, schreeuwde oom Frits, die 'n weinig luidruchtig deed — zóó kwam 'r in elk geval 'n beetje s t e m m i n g in.

Truus haalde gepiqueerd de schouders op.

„Ze doet mállog,” zei ze, in-eens *in* den toon haar nijdigheid luchtend. D'r soep was koud geworden

en oom Karel, die stokdoof was, had ze voor tafelbuur.

Bruigom keek op, kregel.

„Nou, nou, nou,” zei hij, z'n mooien snor vegend: „je kon je wel aardiger uitlaten . . .”

„t *Is* zoo,” hield Truus aan: „ze *wil* niet, zegt ze.”

Haastig lepelde de jonge schoonzus haar soep.

En het heele gezelschap luisterde een oogenblik naar het niet beschaafd slurpen dat door de kamer klonk.

Oom Frits keek naar z'n glas en tante Jet kauwde langzaam de stukjes die ze van 't Weener broodje brokte.

Zelfs Arnold, die bezig was geweest moppen te vertellen, zweeg, speelde met z'n vork.

Als Agnès nièt aan tafel wou komen, dachten ze zoowat allemaal, dan was 't hatelijk voor de twééde moeder. Zoo iets beloofde.

De ledige stoel tusschen tante Jet en meneer Van der Does — die getuige was — stond hard en verstorrend voor het soepbord. Netjes piekte de servet met de roos er naast — de éénige roos die nog in 'n servet stak.

Driftig sloeg bruigom z'n glas wijn om, schoof z'n stoel achteruit.

„Wil ik niet liever,” vroeg de jonge vrouw: „misschien voelt ze zich niet goed . . .”

„Nee, kind,” zei hij stug: „k ben in tien seconden terug . . .”

Over den looper tipten z'n gelakte schoentjes. Twee, drie treden oversprong hij gelijk. Nee, hij zou nièt oplopend, nièt driftig zijn. Maar toegeven in géén geval.

In dezelfde houding hurkte ze bij 't raam.

„Agnès!”

Ze bewoog niet, snikte stilletjes.

„Waarom huil je?”

Geen antwoord.

„Wil je me zeggen wàt je scheelt?”

Nòg was-ie kalm, moeite doend om z'n drift te bedwingen.

„'k Hinder hier niemand,” zei ze harder-snikkend.

„'k Verzoek je dàdelijk an tafel te komen!” ...

„Nee papa,” schreide ze: „'k heb geen eetlust...”

„Ben je klaar met je fràtsen!”, barstte hij los, maar zich inhoudend, wetend dat hij zóó niets van haar gedaan kreeg — ze had den aard van haar moeder — hurkte hij bij haar op een taboeret:

„Kom nou, kinnie...”

Als hij kinnie zei, was hij in z'n weekste stemming, hield ze van hem. Zachtjes pakte hij een der handen, wond de andere van het beschreid gelaat.

„... Heeft iemand iets onaangenaams gezegd...”

Ze knikte van nee en mèt begreep hij volkomen.

Haar medaillon dat aan een dun-gouden-kettinkje hing, bengelde òpen met 'n klein vervaald portretje en 'n streepje zwart haar — de tweede vrouw was blònd.

En terwijl hij die dingen zag in de dofgouden randfels, wist hij wáárom ze hilde, wáárom ze niet wou, wáárom ze koppig was.

Jammer dat hij haar niet op de kostschool had gelaten.

Domheid om 'n meisje van dien leeftijd bij zulk een gelegenheid te doen overkomen.

„Agnès,” zei hij, de handen van z'n dochter stevig drukkend: „ik dàcht dat je gelukkig zou zijn met 'n twééde moeder.”

„Nee,” toornde ze: „ik kom niet beneden!”

„Ik wil 't!” zei hij beslist.

Het portretje en de haarvlok slingerden heftig aan 't fijn-geciseleerd kettinkje.

„Ik kan 'r niet uitstaan, niet uitstaan!”

„Agnès!”...

„Moeder is nog geen jaar dood...”

„Hou je mond!” viel hij driftig uit, haar handen knijpend.

„'t Portret uit de huiskamer is wèg,” snikte ze luid.

„Agnès, ik verzòek je,” zei hij dreigend.

„Niks, niks meer in 't heele huis — 'k wou da'k óók dood was...”

Zachter begon hij weer, haar liefkoozend.

„Wees nou verstandig, kinnie... Lúister nou eens kinnie.... Je heb van dat alles vróeger toch niets gezegd, kinnie... Waarom kom je daar vandaag, juist vándàag over los?... Toe, kinnie!...”

„Je heb me geschreven dat je wéér trouwen ging.... 'k Heb 't gekropt... Maar nou 'k die vreemde menschen zoo vroolijk beneden zie in dezelfde kamer waar de rouwvisite was — nou kan 'k niet, nou kàn 'k niet...”

Beneden klonk de stem van Frits, vroolijk-galmend langs de marmeren wenteltrap.

„... Eduard!... Agnès!... Blijven jullie boven!...”

„Ik kom!”, riep de bruigom over de trapleuning en snel-beslist terugkeerend, het meisje met vlam-mende oogen beheerschend:

„Nu uit! Je maakt mij en jezelf ridikuul, ridikùul, versta je?... En je nieuwe moeder, die 't beste met je voorheeft geef je 'n klap in 't gezicht!... Sta op!”...

Zwijgend knipte zij het medaillon dicht, stond van haar stoel.

„Naar beneden! Onmiddellijk!”

Z'n gelaat was rood van drift boven het vlekloos-gesteven overhemd.

„Ik kàn zoo niet,” snikte ze zacht: „ik moet me eerst wasschen, . . .”

„Bet je oogen met eau-de-cologne,” commandeerde hij: „en geen niëuwe kuren!” . . .

„Ga u maar vast... dan kom ik dadelijk...”

„Nee,” zei hij driftig opnieuw: „ik wàcht. En haast je!” . . .

Voor de waschtafel bewoog zij zich, ordende het verward haar, bette de oogen.

Hij voor den voetspiegel, bekeek z'n rok, trok norsch z'n vest glad, het wit dasje recht.

„Later zul je dånkbaar zijn,” sprak hij: „je tweede moeder is een engel!” . . .

Zij zweeg.

„En over je eigen moeder had je vandaag niet behoorèn te spreken — als je begrip van kieschheid had...”

Ze zweeg.

„Ben je klaar?” . . .

„Ja papa.”

„Vooruit dan...”

„Mag 'k mòrgen weer naar de kostschool terug?”

„Voor mijn part je heele leven,” viel hij driftig uit.

De trap kraakte — de looper had timiede kreukgeluidjes. Zij liep voor, de rose blouse om het slanke lijf, de blonde haren hoog-op gewrongen met rozen er in.

Bij de deur stak hij zijn arm door den hare. Zoo kwamen ze binnen, intiem, vader en dochter.

„Hoera! Bravo!”, riep oom Frits met 'n half croquetje in z'n mond.

„Ze had wat hoofdpijn,” zei de brui gom.

„Hoofdpijn,” herhaalde tante Jet li zig: „hoe komt mèn aan hoofdpijn in dit weer?”

En neef Arnold, beweeglijk, het vijftienjarig bak-

vischje charmant vindend — ze zag 'r uit om te stélen — schoof beleefd den ledigen stoel op zij.

Nu waren ze compleet.

Met d'r één-en-twintigen.

---

---

## DAGJE UIT.

---

Op 'n Zondag zou 't gebeuren, wàs 't gebeurd. Carlien had de boterhammen in 't vischnet gepakt, boterhammetjes met Goudsche kaas, boterhammetjes met Leidsche kaas, boterhammetjes met boterhammenworst en boterhammetjes met ontbijtkoek.

Vier sóórten boterhammen.

Berta droeg in 'r tasch — netjes verpakt tusschen handdoeken en ouwekranten — drieflesschengekookte melk, 'twee kogelfleschjes citroenlimonade.

Ant sjouwde 'n karbies met sinaasappellen, klapbessen en zoete koekjes, — Hendrik 'r man, nam 'r z'n gemak van, liet z'n vrouw en de twee schoonzusters voor den etensboel opdraaien, rookte z'n sigaar.

Ge zult als Hollandsch lezer deze Hollandsche situatie wel zòo en zoo dadelijk begrijpen, dat ik uw opmerkingsvermogen dreig te beleedigen door de wijdere toelichting dat Ant, Berta, Carlien en Hendrik zich begaven ter p i c n i c, eenigszins welgesteld waren en vòor alles hoogstfatsoenlijke lieden.

De combinatie van vièr soorten boterhammetjes, gekookte melk, citroenlimonade, sinaasappelen, klapbessen en zoete koekjes illustreert voldoende, bepleit tevens en onwrikbaar het n a t i o n a a l karakter

mijner vier vrienden, daar geen deeglijk Hollander, blijkens mijne veeljarige ervaringen, anders picniet dan met k á á s — Leidsche, Gewone, Goudsche of Zwitsersche — met boterhammenworst en soms met één hard-bedoeld ei (voor ieder) dat evenwel in de vrije natuur doorgaands weekpapperig blijkt en langs kinnen en boezems pleegt te glibberen.

Ook heb 'k wel eens Hollanders in bosschen ontmoet die schuchterlijk een varkenscotelet met véel gestold vet bekloven, doch 't is uitzondering — gelijk het ei — en aangezien mijne vier vrienden het als niet-ontaarde Hollanders met k á á s deden en ik u daarenboven overtollige picnic-beschouwingen wensch te onthouden, vermag ik van dit onderwerp af en over eene zekere tijdsruimte te stappen om onze picniggers te hervinden, ergens in de duinen, voldaan over het genuttigde en *in* de weeldrige stemming van 't oogenblik.

Carlien die te veel melk, klapbessen en zoete koekjes, òngerekend één sinaasappel en zès belegde boterhammetjes, had geslikt, lei eenigermate ongeneerd op den grond, te bedrukt om zedelijkheids-halve een kwart kuit onder den rokrand te bergen.

Doch, verstoute ik mij te zeggen, zoo méerder kuits ware zichtbaar geweest, zoude zulks niemands contemplatieve bui hebben verstoord, daar de veertigjarige dame te gespierde vormen bezat, een te donzige bovenlip, 'n te piquant-gepletten doggeneus om zedengevaarlijk te kùnnen zijn. Zij was de oudste, manlijkste der drie gezusters.

Volgde de acht-en-dertig-jarige Berta, èrg lang, èrg slank, èrg beenig, met 'n erg lang, erg beenig sproet-profiel en het láátst model der reformkleeding, daar zij hèvig tegen corsetten was om redenen die ik voeglijk verzwijg.

Ant, de jongste, mager als Berta toen ze Hendrik

trouwde — zij trouwde hèm, niet hij haar — leek in haar huwelijk verdriedubbeld, hetgeen geen metafoor, doch een wetenschappelijk feit was, blijkens de laatste proefneming op de weeg-automaat van het Panopticum, Van 45 was ze tot 130 gestegen. Zij had Hendrik gevraagd en 'm getrouwd. Hij had de keuze tusschen 'n klerkebaantje van vijftig gulden per maand, zonder horizon, en Ant mèt 'n huis, mèt 'n lapje grond en effectjes. Liever de horizon van 'n leelijke vrouw en twée leelijke inwonende zusters, dan de Oneindigheid van inktpot, lessenaar, slappe kantoorkoffie ....

..... De lezer zal hier eenige titteltjes veroorloven, om alweer in gedachten terug te springen naar de duinen met Carlien's kwart kuit, Berta's zachtkens (op 'n koekje) nakauwenden mond en Ant die op Hendrik's kousebandknie lei te idyllen, starend naar den bewolkten zomerhemel.

Hendrik zelf s n u r k t e. Hij had 't warm, transpireerde. Z'n buikje begolfde de golving der duinen.

„Ventjelief” — zei Ant. Als tortelgekir klonk 't tusschen de duinwanden.

„Laat 'm slàpen,” zei Berta.

Carlien zei niks. Die had 't benauwd.

„Slapen in de zon is ongezond,” meende Ant, haar ega beminlijk porrend: „Kom, vènt!” ....

Vent ontwaakte, aanschouwde den hemel, het groen der helmen, de drie vrouwen die zijn levenslot deelden, de restanten der sinaasappelen en de pelletjes der klapbessen.

„Ja we gaan opstappen,” zei hij glunder: „an 't strand is 't lekker ....”

Er kwam 'n algemeene ontwaking. De weeldrige stemming waarover ik het reeds had, begon zich bedenkelijk te openbaren. Beter ware het geweest als Ant hem had lāten maffen.

Want nauwelijks hadden ze de zee in 't gezicht of vent werd stoelustig. Eerst duwde hij Berta, die het vischnet met de ledige flesschen vasthield, met 'n zetje van den duinrand. Gillend stort-stapte zij omlaag, plofte in 't zand. Wat 'n geluk dat ze reformdress droeg....

Toen, uitgelaten als 'n kwajongen, ging hij pootjes baden, nagezucht door Ant, die bang was dat-ie gebeten zou worden — en plots, aansluitend achter Carlien, die 't tòch zoo benauwd had, hoog de rokken geheupt hield, wipte hij haar in 't zand.

Ant en Berta schudden oogenschijnlijk van 't lachen, Carlien schreeuwde dat de duinen 'r van trilden. Ze trilden 'r van. Het gewentel van Carlien's rokken, kanten, snordons en doggeneus in 't naar dooie visch riekend zand, heviger haar hoog-gillend maagdlijk protest zette halmen en stekels in schrik, joeg 'n beteuterd konijntje op dat met glazige oogjens had zitten staren naar de vier picniggers en naar 't gestuif der rokskanten die op netjes geknipte kastranden geleken.

Gelijk echter 'n te vroeg uitvliegende vogel z'n overmoed moet bezuren, op voorbarig zingen geween volgt, te snel gegroeide vruchten door nachtvorst gedood worden en in het algemeen alle onnoodige dwaasheid zichzelf straft, zoo volgde ook op dit exorbitant en door niets te motiveeren gestoei een pijnlijk en ontnuchterend stortbad.

Alreede had Hendrik zijn kousen en schoenen aangetogen, alreede waren zij een eind voorbij de plek waar zij hun steedsche kalmte hadden ontwijd, toen Carlien plotseling verstarde, heur zakken doorwoelde, achter zich keek en met desperaat geluid, welks intonatie ièdre pen ontglipt, doch overigens ijzig zeide:

„.... Dè huissleutel....”

Haar mimiek, haar gebaren waren dermate expressief, dat Hendrik instinctmatig z'n eigen zakken beklopte, Berta flauw-angstig herhaalde . . . „*de* huissleutel” . . . en alleen Ant, die wist dat Carlien met de diverse boterhammetjes het láátst de gezamenlijke bovenwoning verlaten en gesloten had, tegenwoordigheid genoeg betoonde om verschrikt te roepen: „De huissleutel — die heb jij!”

„Ja, 'k mó't 'm hebben,” verzekerde Carlien, den inhoud van haar achterzak (kralen-beurs, bril, lucifers, zakdoek, touwtjes etc.) op 'r rok spreidend: „maar hij *is* 'r niet. Al z'n leven *is*-die in 't zand gerold toen Henk me zoo onbehoorlijk omver heeft geworpen . . . .”

„Dat kàn,” zei Berta: „ik dacht nog terwijl je in 't zand lei, dat 'k iets blinkends zag . . . .”

„Had dan gewaarschuwd!” snauwde Ant: „voel nog is goéd in je zak . . . .”

Carlien diepte uit de diepten harer bergplaatsen eene verdere collectie gordijnringen, rekeningetjes, 'n étui met spelden en naalden en 'n *kurkentrekker* — ze dee 't huishouden, spaarde alles voortreffelijk — maar de robuste huissleutel, 'n sleutel lomp en stevig als van 'n veemdeur, 'n sleutel die bij avond op 'n revolver geleek, wás weg — wég in 't zand.

„Laten we 'm zóéken,” zei Henk zachtmoedig.

„Had liever niet zulke gèkke streken uitgehaald,” keef Ant, die in waarheid zéér jaloersche buien had en vals ch gelachen bij de handtastelijkheden haars echtgenoots.

„Stappen jullie *àsjeblief* voorzichtig,” adviseerde Berta, ongemeen van wijsheid en overleg: „als je d'r op trapt, zakt-ie in 't zand . . . .”

De wenk was inderdaad zóó volkomen logisch dat Carlien, Berta, Ant en Henk als op eieren in 't

heet-mulle zand, waarin hun voeten tot aan de enkels verzonken, begonnen te loopen.

Bij elk stukje glinsterend glas, bij iedre witte scherf, bij alles wat in het fel zonlicht glim-glunderinkjes had, bukten ze, wenkten mekaar voorzichtig, praatten teleurgesteld.

Ze liepen tot vèr voorbij de plek, waar 't g e b e u r d moest zijn — ofschoon je bij enkel zee, zand, lucht niets met zekerheid kunt definieeren — ze liepen nòg 'n eind verder, wéér 'n heel eind terug, dan weer 'n eindje schuinweg.

Ze liepen van de helm-inplantingen, waar ze geen stap hadden gezet tot aan de zeelijn, die stràks geen zeelijn was omdat 't ebde. Ze beschreven cirkels en zigzaglijnen.

Carlien doorprikte het zand met 'r parasol, joeg vele strandvlooien en 'n bende brommende hommels op.

Berta keerde de aangespoelde kwallen en zeesterren als wentelteefjes.

Ze vonden eene verzameling dingen: 'n ledige flesch en 'n verganen zeemannsschoen, 'n roestigen spijker en 'n hoepel, 'n schelp waarin je de zee hoorde en 'n stukkende klomp.

Maar den sleutel vonden ze nièt. 'r Had zeker iemand op getrapt, zuchtte Berta. Of hij was door z'n èigen zwaarte gezakt, zuchtte Carlien. Ant zei niks. Die liep boudeerend en pruilend — als zoovele jeugdige vrouwen in wittebroodsweken. Ze kéék alleen. Ze keek van het wit-broeiend zand naar den ongelukkigen Henk, die de onweerskoppen aan den hemel genietlijker vond dan het gezwijg uit dièn mond.

Nog terwijl ze over het strand zigzagden begon het te réegnen en verwijderd dondergerommel gromde tusschen de duinen.

„We zijn 'm kwijt,” zeide Carlien bang voor onweer op 'n open vlakke.

„Laten we schuilen,” zeide Henk.

Voor draaf-stapte Carlien, de rokken hoog-op, de kuit-mollinkjes zichtbaar met verkreukelde kastranden. Ze schokte bij 't haastig gaan, knipprend als de vreemde weerschijs van 'n bliksemflits den dag verbleekte.

Achter haar, steeds het zand met de vele stappen bespiedend, schreed Berta in reformkleeding, het lang lichaam stakerig gebogen, de wenkbrauwen gefronst in het sproetgelaat.

Ant, moeilijk van loopen in 't wegglijdend zand, sleepte haar honderd-dertig kilo en den wrok tegenover 'r man.

Op hen viel thans de regen, klettrend en morsend.

De hemel dreigde vaalgrauw.

De bliksem schoot grimmig.

Ze werden doornat, kwamen doornat in 't stationskoffiehuis, waar ze gezelligjes zaten te ruziën over den sleutel. En in den trein ruzieden ze over den sleutel. En in de tram over den sleutel. En op den stoep over den sleutel. En nog héél lang in de huiskamer over den sleutel — toen de smid de deur had opengestoken — en nog langer in de slaapkamer. Doch hier acht ik het passend te eindigen.

---

---

## VERBEELDINGSLEVEN.

---

Achter in de Linnaeusstraat werd eene zijstraat bijgebouwd.

Het was late Zondag-namiddag op scheemring af.

De groote doorwoelde kalkbakken schimden bleek tegen de massieve steen-rompingen.

Er liep 'n man op 'n neuswarmer te kluiven, den stok 'n z'n rugwaartsche handen.

Verderop, de knoeklige botten diep gepuild in 't bultig moerasland leien koeien en raaklings daarachter kromde de spoorbaan met railglimmingen en seinpalen.

De huizen in aanbouw stonden lomp in 't weiflend geschemer van den avond, huizen met morsige stellages, gekeerde ladders, gapende raamgaten. Als plomp neergedreunde knuppels grimden de stellingbinten, dreigend doorstekend het schemerviolet, dat teertjes naar 't onbesmeurd groen achter de spoorbaan glee.

Waar de kalkbakken schimden, houtkrullen den zandgrond overwolden, lompe wallen gebakken tegels waren neergekwakt, klonk het frisch geraas van kinderstemmen. Als spattende lichtsprenkels ketste het.

Ze zaten met 'r zessen, vier meisjes, twee jongens. Ze zaten in 'n ovaal van zand, de voetjes ge-

doken, de knietjes gelijk met den rommel rondom.

Zes zitbankjes hadden ze in de smurrie gegraven, zes bakjes in 'n gerekt zand-ovaal.

Zoo speelden ze stoomboot.

Dirkje was machinist. Met z'n stevige handjes bewoog-ie snel-wrikkend 'n stok, siste tusschen de tanden. Dat was de schroef èn de ontsnappende stoom, ook het stuur.

Bij Mientje, in de middelste bank, stak 'n tak met 'n lapje. Dat was de mast.

En vóór, op de punt, achter Truusje's rug, priemde 'n houtspaander met 'n papieren vlag. Maar ze mocht 'r niet ankommen, want Mientje en Dirk hadden den kuil gegraven — die waren kapitein en stuurman, de andren passagiers.

„Zalle we nou anlegge?,” vroeg Dirk, even nièt tusschen de tandjes sissend.

„Als je met me praat,” zei Mientje vinnig-in-haar-rol: „dan mot je door de spreekbuis roepe.”

Ze wist 'r alles van. D'r vader had 'r wel is meegenomen an boord van 't groote schip, 'r de machinekamer laten zien. En thuis stond 'n scheepie dat-ie met z'n mes had gesnejen, 'n scheepie met zeilen en 'n kajuit en 'n heusche zeeman an 't roer.

Je kon 't van binnen bekijken waar je wou. Nou was vader 'n vol jaar op reis. Moeder, die waschvrouw was, wist dat-ie nièt meer terugkomen zou.

De zee had 'm ergens angespoeld.

As 't kind vroeg wáárom ze huilde, gaf ze geen antwoord en as 't drensde wánnere vader werom kwam, zei ze van gauw.

'n Kind krijgt later genoeg verdriet.

Je hoeft 't niet oud te make voor z'n tijd,

„Nou dan!” schreeuwde Dirkje in 'n gaatje dat-ie met z'n wijsvinger in den grond had geboord: „Zalle we anlegge kappitein?” ....

„Nee!” riep Mientje, haar mondje buigend naar 't vingerputje van háar bank: „we benne 'r nog lang niet.”

„Waar gane we dan heen, seg?,” vroeg Kris, bleek joggie van-uit-de-sstraat, die met morsig neusje voor zich uit zat te droomen.

„Na Trènsvaal, stomme jonge,” lei Mientje uit — en weer buigend naar het gaatje in den grond, toeterde ze: „Achteruit! Volle kracht!” ...

„Wààrom motte we achteruit?” vroeg Treesje.

Ze zat met 'r zondagsch katoentje netjes opgenomen, op de voorlaatste bank, 'n beetje bang voor de schemerschaduwen achter de tegelblokken.

Mientje, kaptein, knipperde pedant met de oogleden.

„Dat wéét ze nog niet,” smaalde ze: „zie je dan niet dat we anders tegen kaap De g o e i e h o o p anvare, kind?”

Dan, ernstig 'n houtkrul draaiend, bootste ze 'n electrische schel na, geluid dat hoog-lief langs de tegelhoopen raketten.

„Trrrrrrrr! Trrrrrrrr! Vooruit! Halve kracht!”

Dirk, de machinist, wrikte den stok in 't zand, riep ijvrig „Sisch! Susch! Sisch! Susch!”

En een serieuze, plezierige aandacht was over de gezichtjes.

Ze gingen ècht.

Hè, wat gezellig.....

Maar Suus, de jongste, 'n dreumes van vier, peuterde van den bootwand. D'r kleine, zwarte vingers wreven 't zand weg, dat 'r 'n scheur in 't ovaal kwam.

„Mien, se maakt 't schip kepot,” waarschuwde Truus.

„Laat je staan, lam dier!” dreigde Mien; „blijf-ie d'r af, schááp! Anders mot je d'r uit. Plak jij 't weer is dicht, seg! Motte we verdrinke?”

„Je kan ommers niet verdrinke,” zei Treesje bang-gerig: „hoe kan je op sand verdrinke?”

„’t *Is* geen sand,” hapte Mien haar af: „Je siet ommers wel dat ’t wàter is. En as ’t water in de boot loopt, dan sàkke we allemaal”....

„Nou, dat sou ’k wel is wille sien,” lachte Trees benepen.

„Sisch! Susch! Sisch! Susch!” stoomde Dirk.

„Hè!” schrikte Truus.

Over de spoorbaan, onverwacht uit de bocht, gromde een trein, de rails bedreunend.

Een gillende, snijdende waarschuwkreet ontspoot de locomotief.

Wit-stuivende damp met laaiende vlamspuwinkjes, braakte uit den schoorsteen.

„Sisch! Susch! Sisch! Susch!” spurtte Dirk, jagend om den trein bij te houden.

Suus was opgestaan, stapte met de kleine beentjes over ’t zand.

„Zal je d’r in komme!” kommandeerde Mien: „àkelig dier — anders blijf-ie d’r uit!”....

„Nee — se leit in ’t water,” phantaseerde Dirk: „zal ik ’r naspringe? Wacht effen!”....

Met ’n zetje plofte hij in ’t stoffig zand, sloeg met armen en beenen, pakte Suus beet die te onnoozel was om iets van ’t avontuur te begrijpen, duwde ’r in ’t ovaal.

„Mot ’k nou zoo maar klèsnat gaan zitte?” vroeg-ie.

„Warm je bij de machien,” zei Mientje en opnieuw roepend door de spreekbuis:

„Trrrrr! Trrrrr! Vooruit!”....

„Ik wou na huis toe,” zeurde Trees zacht: „’k hè-zoo’n pijn in me buik”....

Ze was heelemaal bang. Zwaarder daalde ’t avond-geschaduw. De steenmassa’s vierkantten norsch tegen ’t wazend violet en ’n koe, beneden bij de sloot, stug-

zwart van kontoer, loeide met klaaglijken roep.  
„Strakkies gane we àllemaal,” zei Mien: „toe blijf sitte . . . . . D'r komt storm en dan mot je oppasse . . . .  
Heb-ie die gòlf gesien? Hè, wat 'n kanjer!”

„Waar?” vroeg Trees, ongeloovig.

„Daàr,” wees Mien in het zand: „pas op! Daar komt 'r weer een! Hè, wat 'n wind! Pang! Pang! Nou is de mast gebroke! Nou motte we versuipe” . . .

En om hèt angstige schriklijker te maken, begon ze plotseling langgerekt te gillen „Hùùùù . . . Hùùùùù!”

Dirk an 't roer, ongevoelig voor storm en golven, bleef machine-geluidjes nabootsen.

Treesje hilde. Snikkend riep ze dat ze 'r uit wou, dat ze bang werd.

„Voor wàt bang?” lachte Mien.

„Hè — die is bang in 't dònker,” schreeuwde Dirk met grove mansstem: „En nou is d'r nog niet eens 'n walvisch bij 't schip gekomme. Sal *ik* walvisch weze?”

Geniepig knipoogde-die tegen Mien.

„Ja, wees jij walvisch. Huil maar niet meer, meid. De storm is voorbij. Nou schijnt de son weer. Soo. Dat is de hengel” . . . . .

Den stok hield ze over den rand van 't ovaal; langzaam kwam Dirkjelang den grond gekropen, knorrend en grommend als 'n hond die 'n been te pakken heeft.

Even viel-ie uit z'n rol: „Sal 'k 'r één opvrète?”

„Nee,” zei Mien: „walvissche vrete niet.”

Liever had-ie Trees of Suus of Truusje over den rand gesleept, maar nou Mien pertinent zei dat walvissen niet vraten, vond-ie 'r plezier in zóó geweldig walvischachtig te brullen dat Trees en Suus sip keken en kaptein Mientje koud werd.

'n Keel as die jongen opzette.

't Leek of je óveral in 't aandoezlend donker griezelige dingen zag.

„Niet soo à kelig schreeuwe,” riep Mien: „dat doet 'n walvisch niet — je mot ènkel me hengel beetpakke” ....

Maar op 'tzelfd moment werd ze kil van schrik, gilden Truus, Kris, Trees en Suus dooreen.

Achter den rechtschen steenhoop bewoog iets en klaag-loeiend geluid, alsof iemand om hulp riep, klonk zóó dichtbij, zóó gemeen-hard dat Dirk 't niet gedaan kon hebben.

„Moe! ... Moedèrrr!,” krijschte Trees.

„Wat benne jullie 'n lummels,” lachte Dirk, maar lach die zòo hol klonk dat-ie midden-in stokte: „'t Is 'n koe! Ga je vort! Ruk je uit, dooie diender! ...”

Het dreunend gedraaf van 't dier getroffen door 'n steen, klonk na.

„Is dàt schrikke!” zei Mien: „'k dacht dat 't de duvel was” ....

„De duvel bestaat niet,” zei Dirk stevig: „nou, zal 'k de hengel pakke?” ....

Ze hadden 'r geen trek in. De walvisch maakte te veel spektakel.

„Stap weer in,” zei Mien: „dan gane we na Amerika” ....

Dirk zat an 't roer, wrikte den stok, riep: „Sisch! Susch! Sisch! Susch!”

De pret was 'r af.

Mien praatte hàrd en Dirk praatte hàrd en Truus zei is wat hàrd. Geen van de zes dorst te fluistren.

Naar de zij van de weilanden was 't zonviolet tot purper gestreep in indigo-blauw vervloeid.

Vinnig-zwart, massaal dreigend stonden de hoopen der opgestapelde tegels, hoop naast hoop, en de kalkbakken bleekten er tegen.

De avondwind begon de houtkrullen kirrlend te jagen.

Dirk dee: „Sisch! Susch! Sisch! Susch!”

Mien riep nog wel 'ns door de spreekbuis „Trrrrrrr Trrrrrr! Volle kracht, vooruit.”

Maar de gezichtjes waren bleek. De angst voor nachtverschrikkingen na 't onverwacht loeien der koe was er in.

Toen, na nòg 'n poosje, liet Mien a n l e g g e n, stapten ze uit de boot en aarzlend, schuw van doen, schoon Mien dee of ze van niks bang was, liepen ze de steenhoopen langs, de straat in aanbouw voorbij, schrikten nog even door 'n voorbij-reutlenden trein, gingen handje in handje de Linnaeusstraat in, waar menschen liepen en lantaarns brandden. . . .

---

---

## GRAFJE.

---

Mag 'k vandaag nòg eens van kindren verhalen?  
In de eerste plaats hóú 'k van kleine jongens en  
meisjes; in de tweede....

Maar argumenten kunnen we onvermeld laten.

Allicht zouden ze tot hatelijkheden aanleiding geven  
tegenover volwassen medeburgers wier grutterig,  
grokkig, overigens zeer gewaardeerd bestaan, mis-  
schien dáarom te verduwen is, wijl het 'n zoo log-  
gen, broeierigen achtergrond vormt van kinderleven,  
dat je opfleurt óók als boomen kaal in najaarslucht  
starren, of pokdalige regen de straten bekniest.

Ontzegge ik mij verdre verontschuldigende beschou-  
wingen. . . .

In hoog-bloeiend gras zaten drie meisjes en een  
jongetje. Annetje, dochttertje van 'n winkelier wiens  
vrouw was gestorven, had één armpje. Het andre  
leek 'n geknot, rood vleeschstompje.

Ijvrig doorzocht ze het grasveld, plukte uitgeloop-  
pen paardebloemen met het linkerhandje, hield ze  
met het vleeschstompje tegen haar boezelaar gedrukt.  
Scherp tegen 't misvormd armpje staken de brutale  
gele bloemen.

„'k Hè-d'r weer 'n hééle boel,” zei ze terugkeerend.

„Smijt ze maar op de hoop,” zei Christien.

Die was de oudste, hummel van zes, met lekkere blonde warharen. Ze droeg 'n kam sinds 'n paar dagen, 'n kam waarop ze trótsch was.

Nou had ze 't te druk om 'm door 'r krullen te halen.

De vuile vingertjes in rad beweeg, 't gezichtje verhit onder den stroohoed, de beentjes gespreid en moppige klompjes wit-puilend tusschen de grassprietten, boog ze over de paardebloemen, kleine paardebloemen en rakkers van paardebloemen, maar allemaal felgele, bijtend-gele bloemen, die in den schoot langszij de gespreide beentjes lagen. Met teere aandacht spleten de nageltjes de stengels open, stevig regen de vingers de koppen aaneen. Zij dee 't zóo. Zoo móst 't, zei ze. Zoo kreeg je 'n pracht van 'n krans, zei ze.

Maar Trien, óver haar, zwart kindje, met zwarte oogen en kort zwart krulhaar, Trien die 'n half jaar jonger was, probeerde 't anders. D'r maagre vingertjes draaiden de stengels en dan met 'n grasvezel zette ze ze vast.

Grijpend van denzelfden hoop, de beentjes bijna gekruist, werkten ze praat-knufflend voort, terwijl Jan 'r bij rookte.

Jan was de jongen van Baams, die in aardappelen dee. Hoog de knieën gehurkt, dat de kin z'n broek bijna raakte, de gestopte paarse kousen in klompjes die 'm te groot waren, rookte die. Hij rookte. 'n Heer op den weg, toen ze naar 't veld gingen, had 'n eindje weggesmeten, wel 'n hálve sigaar. Endjes van vader rookte die dikkels — o jee — ééns had-ie 'n hééle op Zondag gekregen, maar de endjes gapte-die en 't endje van de heer was 'n lekker endje dat nog brándde. Vies had je 'r niet van te zijn, as je 't dekblad afbeet. O zoo. Jan rookte met

dikke koonen. Voorzichtig dee-ie 'n haaltje, blies den rook weg met 'n plòf en dan nog is en nóg is, net zoolang tot-ie voelde dat z'n mond goed leeg was. Want de moeilijkheid was om 't niet in te slikken. Daar werd je benauwd van. Telkens most je maar stevig je adem uithijgen, raak van uit je keel en héel diep.

„Je komt 'r zoo nooit,” zei Trien na 'n stilte: „dat is geen krans.”

Christien haalde de schouders op, keek schapig-vernietigend, zei:

„Hoor háár!” ....

„Je mag je wel haaste,” meende Jan, als gróóte mannen op den grond spuwend: „Ze begrave d'r om elf uur” ....

„Nietes,” zei Christien: „om twáálef” ....

„Om twáálef?”, vroeg hij: „da's nooit” ...

„Me vader draagt zelf mee” ...

De vingertjes bewerkten de paardebloemen. Dravend met de korte beentjes over 't veld, liep Annetje, 'n heele vracht nieuwe blommen geklemd in het vleeschstompje.

„Schei 'r nou maar uit,” beval Trien: „we hebbe d'r zát” ...

„Zal 'k dan meehellepe?” vroeg Annetje, neerhurkend.

„Nee,” zei Christine bits en glimlachend-wijs naar 't misvormd armpje knikkend: „Je kàn ommers niet” ...

Jan rookte, de lucht doorhappend, Chris en Trien vlochten bloemen.

Om 't rood en blauw der jurkjes en 't wit der schorten glee felgroen van zonnelijkheid het veld tot waar de dijk het water afsloot. Er was daar een rivier.

Ver in de blauw-zoele lucht stond 'n leeuwrik,

langgurglend fluitend, en van 'n verdwaalden kikker hoorde je mee 't zeurend gekwek.

„Nou,” zei Jan plots en z'n stem over-tetterde luid de stilte van 't veld: „'k zou wel is wille wete of ze d'r niet meer uitkomt”...

„Uit wat?” vroeg Christien, 'n stengel splijtend.

„Uit de kist”....

„Hoe wou ze d'r uitkomme, stommert, as-die dicht-gespijkerd is”....

„Zoo,” hield hij aan, hijgend om 'n rookpufje kwijt te raken: „ik zou wel is wille zien dat ze mijn d'r in houe as 'k 'r uit wil.”

Stevig plette-ie z'n lippen nou-die wist dat-ie 't veilig doen kon. 't Endje hield-ie tusschen z'n vingerspitsen.

„En as je dóód ben,” zei Trien: „as je dóód ben, dan bén je dood en as je dood ben dan licht je de deksel niemeer op”....

„Dat zou 'k eerst motte zien,” beweerde hij, zachjes-zuigend en weer vinnig blazend.

„As ze d'r arm in de hoogte hiewe,” begon Christien te verhalen: „en ze liete 'm weer los dan dee die plóf en d'r beene ook. De meester het 'r an d'r tong getrokke en ze riep nie-eens au. Nee hoor — as je dood ben beweeg-ie niemeer — geen sikkepit.”

„Leit ze in 'n kissie?” vroeg Annetje voor zich uit starend, niet begrijpend wát 'r gebeurd was.

„Ja,” zei Christien, de stengels hechtend: „en dan late ze 't kissie in 'n gat zakke net as toen vrouw Vis wier begrave en dan is 't afgeloop”....

„Mijn krans is klaar,” riep Trien opspringend, 't groen van 'r boezelaartje slaand.

„Wacht dan effen — ik zoo daalijk,” zei Christien: „nog die eene”...

Zwijgend keken de kindren toe. Over het veld liep 'n schaduwstreep. Een wolkje schemerde over de zon, glee als rookwalm voorbij.

„As ik in 't water val,” begon Jan weer, hoestend — 'r was 'm wat in z'n keel geschoten: „dan ga 'k zwemme” ...

„Mot je eerst kenne,” zei Trien.

„Dat doe je vanzelf,” verzekerde hij: „je slaat je arme maar uit en je beene en dan blijf-ie drijve” ...

„En je kleere die nat worre,” redeneerde Christien: „as 't water in je rokke zuigt, zak-ie vanzelf” ...

„Dan motte jullie maar broéke drage,” zei Jan: „wat dóén jullie met zooveel kleere!” ...

„Ik zou geen broek wille drage,” zei Trien: „'n meissie met 'n jongesbroek, hèhèhè!” ...

„En ik zou geen rokke an wille,” spotte hij; „wat heb-ie an 'n rok, an zoo'n flapding om je beene?” ...

„Zoo — zóó,” redeneerde Christien weer, „da's wát warrem. As je 'n broek draagt — dan heb-ie zùlleke lange spillebeene — net as jij!”

Valsch lachen van Christien en Trien klonk over het veld.

Jan rookte, antwoordde niet. De sigaar was 'm te zwaar — je wer 'r draaierig van. Maar gelukkig stapten ze op met de twee kransjes van gele bloemen, kransjes zoo groot als 'n hand — die van Trien 't stevigst gewrongen.

Het veld staken ze over, schuinweg, en achter de huisjes om liepen ze 't paadje naar 't kerkhof, dat in z'n rastering van groen lei te schuilen.

Nóg klonken de klompjes dof in 't mulle zand, maar bij 't hek waar geplaveid was, beklopten ze luchtig de steenen, klep, klep, klep — vier paar kinderklompjes op de net-gele tegels.

Dan over 't grint van de paden, gingen ze naar de plek waar het grafje gedolven moest zijn. Jan hield Annetje bij 't gezond handje, Chris en Trien liepen voórop, zwijgend, schuw. Want die palen en kruisen daar wier je bang van.

„Hè!”, schrikte Trien. 'r Schoot 'n kat, die in 't zonnetje gelegen had weg.

„Daar is 't,” wees Chris.

In 't gras was 'n plek omwoeld, diepte 'n vetzwarte kuil voor een kinderlijkje. De dwarshouten leien er met de touwen over.

„Gossie,” zei Trien, angstig-kijkend: „mot ze dáár in?”

„Ja,” lei Christien uit, „en an die touwe late ze d'r zakke.”

„Dat kan nóóit,” stree Jan, blij dat-ie 't endje had weggesmeten, toch nog benauwd van 't rooken: „da's nóóit diep genog. Daar kan je niet in staan” . . .

„Ze mot 'r in lègge, stommert,” schreeuwde Chris, kwaad — niks as die jònge begreep — „en as ze leit dan gaat 't zand 'r over” . . .

„Motte we dan wàchte tot ze kòmt?” vroeg Trien die graag wèg wou.

„Wel nee,” zei Chris weer: „ze kòmt eerst over 'n uur en dan mag-ie 'r toch niet bijblijve. We zelle ze op stokkies steke, hè?”

Haar kleine handen priemden 'n tak in den aardwal van 't grafje en daaraan met voorzichtig gebaar hechtte ze de kransjes van paardebloemen.

Toen wou Jan wèten hoe diep 't gat was, maar Chris wou 't niet hebbe.

As de doodgraver — die lánge vent — 't zag, zette-die je achterna.

„Kom nou maar mee,” wenkte ze: „nou hebbe wij óók wat an Koosie gegeve” . . .

En de klompjes klepperden weer over de net-gele tegels.

Zóó bleef 't graf met de zachtwuivende leelijke kransjes op 't lijkje van 't verdronken vriendinnetje, dat om twaalf uur begraven zou worden, wachten.

---

L E E D.

---

Santje grunnekte van pret, doch met mate en onder de dekens.

Tante Dribbel wàs 'r nog en zoolang die in de zaal blèëf kon je niks beginnen.

De knieën hoog opgetrokken, de deken strak achter 'r nachtmutsje, lei ze te probeeren of 't onder dek ging. De lucifer vlamde kort, doofde. Nee. Dat déé-ie niet. En 't stonk zóó gemeen na, dat ze 'r 'n hoestbui van kreeg.

„Wie hoest 'r?” vroeg tante Dribbel, langs de bedden dribblend. Niet om niet had ze haar bijnaam.

„Sàntje,” zei Anna, die naastan sliep.

„Scheelt je wat San?”, vroeg tante goedig.

„Nee, juffrouw,” hoestte Santje: „'k heb me verslikt.”

Stevig hield ze de doosjes vast. Voor geen goud had ze zich verraden.

„Nou dan, meisjes rustig zijn.”

En de lamp afdraaiend wenschte ze goeien nacht.

Het bleef stil op de slaapzaal van 't Weeshuis terwijl ze de wit geschuurde trappen afdribde.

De meisjes wisten precies hóé tante dee. Als ze de trap àf was, trok ze 'r pantoffels uit, liep voorzichtig op 'r kousen naar boven, controleerde zoo mächting verraderlijk of 'r niet gebabbeld werd. Ook

vanavond dee ze 't èrg slim. D'r paarse sokken bestasten de donkre trap en plots stak 'r sullig oud hoofd, dat die geniepigheden op hoog bevel van de Moeder verrichtte, door het deurloos deurgat.

Alles in orde.

Het maanlicht snee eene effene zilverlijn over de linksche ledikanten, frisch de lakens belichtend. Achterin staken spichtig de stoelen met netjes gevouwen kleeren boven de bed-gladdingen uit en de lage zwarte schoentjes paarden in bedaarden regelmaat bij den rechtervoorpoot van elk ledikant, zooals 't avondreglement van den Vader wou.

Zoo. Nou over 'n uurtje nog is op je kouse naar boven. Dan had ze óók gedaan. Morgen, Maandag, was 't versteldag. D'r most nog héél wat uitgelegd worde.

De deur benee klepte zachtjes.

„Weg!”, riep Marie, die 't dichtst bij de trap op schildwacht lei en mèt begon 't gewoon avondgebabbel van de dertig weesmeisjes, 'n gedempt heen en weer praten, dat vanavond brutaler en drukker klonk, om redenen die èlk meisje wist — dàt Moeder en Vader op maandvisite waren bij mevrouw Van Breed, een van de regentessen — dàt 't maanlicht zoo lekker scheen — dàt zes van de meisjes, die familie in de stad hadden, uit waren geweest — dàt... Enfijn dàt.

Gree liep op 'r bloote voeten de bedden langs. Ze was met permissie van Vader en Moeder geëngageerd met 'n weesjongen die aardig geld verdiende als bankdraaijer an 't Spoor. Nou had ze zuurtjes. Gree bracht Zondags meestal wat mee om te z u i g e n. An enkel kauwen in bed had je niet veel. Maar ulevellen of balletjes of brokken of zuurtjes, hè! Gree dee 't als 'n moedertje èn wijs.

't Toetje met zuurtjes kwam 'r handen niet uit.

In de eerste plaats waren 'r meisjes bij die, as je fatsoenlijk presenteerde, in 't donker stiekum twee of drie tegelijk namen — in de tweede bliefde ze niet àlles weg te geven.

„Open je mond! Hap!” — zei ze zoowat bij elk bed, 'n kleverig zak-warm zuurtje in 'n gapende mond duwend.

„Nou, bijt me vingers niet af! Hé! Hé! Slaapie al Santje?”...

Santje woelde komiek, onzichtbaar onder de dekens.

„Wat voert diè uit?” — vroeg Gree verbaasd.

Maar opeens joelde uitgelaten, doorsust gegiegel over de bedden.

Er priemde 'n vurig-lichtend puntje in de scheemring der slaapzaal, 'n vinnig rood oogje dat leuk-vlammend spetterde.

Santje had 't dek weggesmeten nou 't 'r gelukt was 'n lucifer af te strijken en den brand in de cigaret te zuigen.

Met tranende oogen zat ze róók te hijgen.

„Hè-je d'r méér?” vroeg Gree, d'r eigen zuurtjes vergetend.

„'n Heele doos vol,” hoestte San, zich verslikkend.

Ze waren al an 't grabbelen, Anna, Marie, Jet, Trees, Coba.

Diè was goed! Diè was goddelijk! Nou allemaal rooken, jonges! Echt! Cigaretten met mondstukken! Hoe San 'r an kwam? O jee — in 'r zak gehouen. D'r neef was sigarenmaker. En 't ginnegappend gekakel, 't zachjes proesten vulde de wakker geworden zaal.

„Heb-ie 'n vlammetje, Sjors?” — vroeg Mien studentikoos: „dank je, zàg!”

„Mag 'k is opsteke, San?”

„Nou, pas nou op! Je morst al de asch op 't bed!”

Wat 'n lol! Hurkend op de bedden, hoestend,

blazend, zaten ze te rooken, precies negentien brandende cigaretten. Meer waren er niet in de doos geweest. In 't schemerdonker zag je de uitgelaten lachoogjes die vurig de rookwolkjes doorboorden. Heele spiralende dampen trokken naar 't maanlicht.

„Jonges,” zei Jet bij 't raam: „wille jullie geloove dat ik 't lèkker vin? 'k Wou dat je 'r nóg een had...”

„Ik heb is 'n havana gerookt,” zei Trees an de overzij: „maar da's zwáár. Puf! Puf! Ik zuig maar lekkertjes langzaam.”

„Was die góéd?“, lachte Santje: „'k wou 'm al ansteke onder 't dek toen Dribbel 'r nog was — maar 't lukte niet. Hè, wat lóllig! Zeg, zouden we 't raam niet effen openzetten?”

„Dat hoort Dribbel benee — nee, waai 't maar 'n beetje weg”...

Ze dampten even zwijgend, met afkeerige blaaslippen.

Het maanlicht bescheen de vreemde gezichten onder de witte nachtmutsjes, de bedden, de kolkende rookplofjes.

Die niet rookten zaten te lach-gieglen, druk grinnekend om den blauwen schemer die in de kamer hing.

„Heb je wel is gepruimd?” vroeg Gree, 'n zuurtje in 'r rechter-mondgeheimenis en de walmende cigaret geplakt tusschen de lippen.

„Ik zou je danken,” rilde Santje die wee begon te worden van 't vettig gedamp.

„Nou, *ik* wel,” rookte Gree: „Eens heb 'k 'n meppie genomen uit m'n aanstaande z'n doos — net bittere amandelen...”

„Ik heb,” zei Jet — nou kwamen de heldendaden los: „Ik heb is 'n pijp van me vader gerookt toen die nog leefde”....

„As die nog lééfde zat je hier niet,” merkte Coba op.

„Nou da's bij wijze van spreken,” roòkte Jet.

„Mijn vader,” zei Anna: „die had 'n rekkie met allemaal lange goudsche pijpen en dan kreeg moeder wàt 'n uitbrander as ze d'r een gebroken had” ...

„Klesse jullie nou niet van vader en moeder,” viel Santje uit: „dood is dood.”

Ze had veel van 'r moeder gehouen, ook van 'r vader — je dee 't beste 'r zoo weinig mogelijk an te denken.

Ze kwamen toch niet werom.

„Jonges wat staat 'r 'n damp,” waarschuwde Marie: „je kan 'm wel snijden. Zal 'k spuien?”

„As je 't maar stillletjes doet,” zei Gree: „puf — ik krijg 't benauwd” ....

Ze had zich in den rook verslikt, hield zich hoestend an 't ledikant vast. En ook in d'andre bedden der slaapzaal klonk gekuch en geschraap.

„Wat maken jullie 'n herrie”, riep Anna: „ik blaas kringen. Kijk is! Puf! Niet één die 't me na-doet!” ...

„Suscht!”

„Suscht!”

De deur benee piepte. Dribbel kwam an. De dekens vlogen over de hoofden. De cigarettten verdwenen onder dek.

Verwonderd en verschrikt liep tante de bedden langs, kijkend, snuivend. Zoo'n brandlucht had ze nog zelden geroken. En 't raam open!

„Meisjes!”, riep ze.

Maar de meisjes sliepen. Toen bukte tante onder de bedden, keek, tastte — nergens vuur. Ze liep van voor naar achter, overal snufflend — je zou zweren dat 'r iets gesmeuld had ... dat 'n mán ...

Santje lei in de benauwd-drukkende dekens, het hoofd verborgen, de glimmende cigaret in de kom van 'r hand. 't Was niet uit te houden. Wat draaide Dribbel nou! En as je opkeek of je bewoog was je 'r bij, mocht je in geen maand uit. Je stikte. Strakkies was ze al zoo wee geworden, toen de rook niet uit 'r keel en 'r neus wou. Nou brak 'r 't angstzweet uit. O, wat voelde ze zich stierlijk nààr....

De oogen wijd-open lag ze te staren in 't duister dekenbeschot, luistrend naar Dribbel in den andren hoek der kamer. Dichtbij hoorde ze Anna's gegiegel die door 'n dekontuitje blies. As Dribbel nog vijf minuten bleef zou ze 't besterven. 't Heele bed danste met 'r rond, d'r hersens gingen òp en neer, zoo akelig licht....

„Weg!” riep Marie.

De hoofden staken puffend boven de dekens.

„Hij's nog àn,” zei Gree lach-schuddend: „maar me vingers doen pijn”....

„Pas op,” waarschuwde Co weer: „ze komt nog terug”....

„Hè, 'k dacht dat 'k stikte,” zuchtte Anna: „puf, wat 'n benauwdheid”....

„Ze is weg, Santje!”

„Santje!”

„Pischt! Santje!”...

Maar Santje lei stil te huilen.

„Scheelt 'r wat an?”

„Santje huilt!”...

D'r tranen liepen als straaltjes op 't kussen. Nou ze zoo wée van 't rooken was, kwam 'r ouwe verdriet boven.

„Spook! Wat grien je!”

„'k Wou da'k dóód was!”

„Wie het je wat gedaan?”

„Niemand. Laat me met rust!”

„Wil je nog 'n zuurtje?”

„Nee — ik wil dóód” . . . .

Ze begon te snikken.

In d'r leeg, licht-duizlig hoofd voelde ze verlatenheid, ellende. De heele wereld wás ellende. As je moeder dood was, stopten ze je in 'n weeshuis bij vreemden . . . O, o wat was ze miserabel! . . .

„Wil je drinke, Sannie?”

„Nee — ik wil dóód — ik wil bij moeder!” . . .

„Ben je niet goed?”

„Nee! Nee!”, kribde ze: „ik wil dóód” . . .

„Neem dan eerst nog 'n zuurtje” . . .

„Nee! Nee! . . . O, moedertje . . . moedertje!”

Heftig snikkend lei ze, niet verder pratend.

Gree die op was gestaan en op 't restant van 'r cigaret pruipte, wat lekker most wezen, wachtte nog bij 't bed toen tante Dribbel op 'r kousen werom sloop.

„Wat is 'r te doen! Waarom ben je uit bed?”

„ . . . Sannie huilt zóó,” zei Gree, medelijdend: „ze roept om 'r moeder” . . .

„Ik wil dóód,” snikte Santje nog eens.

„Måg je niet wenschen,” zei tante, goedig: „foei, foei!”

En op den rand van 't bed begon ze de plotsling-levensmoede te sussen, die niet gesust wilde wezen, maar in 'r benauwd-róókrige-duizligheid dóód wou . . .

BIJ DEN UITGEVER VAN DIT BOEK VERSCHENEN OOK :

**INTERIEURS I EN II** DOOR HERM. HEIJERMANS JR., TWEEDE DRUK.

**SABBATH** DOOR HERM. HEIJERMANS JR.

**'N JODENSTREEK?** DOOR HERM. HEIJERMANS JR., TWEEDE DRUK.

**TRINETTE** DOOR HERM. HEIJERMANS JR., DERDE DRUK.

**EEN INDISCH HUWELIJK** DOOR E. A. A. VAN HEEKEREN.

**DE VERLOREN VADER** DOOR ARNE GARBORG.

**EEN LIEFDE** DOOR GUSTAF AF GEIJERSTAM.

**ALLEEN** DOOR GUSTAF AF GEIJERSTAM.

**VERWEGHE EN ZIJN VROUW** DOOR C. P. BRANDT VAN DOORNE, TWEEDE DRUK.

**MIJN KLEINE JONGEN** DOOR CARL EWALD.

**SPROOKJES** DOOR CARL EWALD.

**INGRID** DOOR SELMA LAGERLÖF, 3<sup>E</sup> DRUK.

**VOORBIJGAANDE SCHEPEN IN DONKEREN NACHT** DOOR BEATRICE HARRADEN, VIERDE DRUK.

DE PRIJS VAN ELK DER BOVENGENOEMDE FRAAIE BOEKWERKEN, WELKE TERECHT ALS KUNSTWERKEN VAN DEN EERSTEN RANG BEKEND ZIJN EN WAARVAN DAN OOK DUIZENDEN EXEMPLAREN VERKOCHT WORDEN, IS SLECHTS **75 CENTS** INGENAAID EN *f* 1.— GEBONDEN IN PRACHTBAND.